

April 2003

Offisiell versus regional nasjonalisme i Storbritannia

Britisk nasjonsbygging sett i forhold til de politiske partiene, devolusjon og EU

Lars Bakken

Hovedoppgave i statsvitenskap, Universitetet i Oslo, Institutt for statsvitenskap,
våren 2003

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning.....	2
2.0 Tema, definisjoner, problemstilling og variabler	5
3.0 Historisk perspektiv.....	23
4.0 Teoretiske perspektiv	33
5.0 Analyse: Hvor vellykket blir den britiske nasjonsbyggingen etter påvirkning av de uavhengige variablene?	53
5.1 Betydningen av ulike politiske partier	53
H1 Britisk nasjonsbygging svekkes med Labour i regjeringsposisjon	54
H1 alt: Britisk nasjonsbygging styrkes med Labour i regjeringsposisjon.....	58
5.2 Betydningen av devolusjon	67
H2: Devolusjon fører i det lange løp til at britisk nasjonsbygging svekkes.....	69
H2 alt: Devolusjon fører i det lange løp til at britisk nasjonsbygging styrkes	79
5.3 Betydningen av britisk EU-medlemskap.....	85
H3 Storbritannias EU-medlemskap svekker britisk nasjonsbygging	87
H3 alt Storbritannias EU-medlemskap styrker britisk nasjonsbygging	92
6.0 Analyse: Vekting av uavhengige variabler	97
6.1 De politiske partienes påvirkningskraft på den avhengige variabelen	97
6.2 Devolusjon sin påvirkningskraft på den avhengige variabelen.....	102
6.3 Det britiske EU-medlemskapet sin påvirkningskraft på den avhengige variabelen.....	112
7.0 Oppsummering og konklusjon	117
Litteratur.....	121

1.0 Innledning

Framveksten av nasjonalstater har vært en dominerende kraft siden den oppsto i Europa i forbindelse med Westfalentraktaten i 1648. Statsdannelsestanken spredte seg rundt om i Europa for senere å spre seg til Amerika og etter hvert til alle deler av verden.

Drivkraften bak en slik utvikling har i mange tilfeller vært nasjonalisme, og som politisk doktrine har derfor den vært svært innflytelsesrik. Denne oppgaven vil ha nasjonalismedoktrinen som utgangspunkt og vil forsøke å se nærmere på graden av integrasjon i Storbritannia, som er et land som for noen kan forstås som å gå mot en usikker framtid som fortsatt helhetlig stat. Blant annet viste en undersøkelse gjengitt i Aftenposten 22.april 1999 at et flertall av britene nå tror at unionen ikke vil holde og at Skottland vil være et selvstendig land om 10-15 år (Spence 1999). Slike opplysninger må imidlertid suppleres med det faktum at ingen undersøkelser har vist at et flertall av skottene faktisk *ønsker* selvstendighet for Skottland. For å motvirke separasjonskrav har imidlertid London i lang tid iverksatt en statsnasjonalisme med ønske om å skape en felles britisk identitet. Kjernen i oppgavens problemstilling er å se nærmere på hvorvidt denne nasjonsbyggingen lykkes i å produsere en britisk nasjonal identitet etter innflytelse av tre uavhengige variabler; partipolitikk, innføringen av devolusjon og integrasjon i EU.

Helt siden tilblivelsen av en flernasjonal statsdannelse på de britiske øyer har styresmaktene i London implementert en homogeniseringsprosess basert på engelsk hegemoni. Denne prosessen begynte så smått etter at den walisisk-engelske unionen formelt kom i stand i 1536 (selv om Wales i praksis hadde mistet sin selvstendighet allerede i 1277). Etter at Elisabeth I døde barnløs i 1603 arvet stuartkongen James VI av Skottland den engelske tronen og en engelsk-walisisk/skotsk personalunion var et faktum. For øvrig fungerte Skottland og England/Wales som to selvstendige stater. Det var først i 1707 at Storbritannia formelt ble opprettet da en Act of Union inkorporerte England, Skottland og Wales i en helhetlig union under ett parlament (McDowall 1989). En egen skotsk identitet overlevde allikevel 1707 ettersom Skottland beholdt separate juridiske- og utdanningssystemer og sin egen kirke. Anglifiseringen av den

skotske eliten, inkorporeringen av disse i statsstrukturen og økonomiske muligheter frambrakt av unionen og imperiet hjalp imidlertid med på å spre tanken om ”Britishness” (Lynch 1999: 3). Utover på 1800-tallet, og særlig under dronning Victorias regjeringstid har Londons homogeniseringspolitikk ført til diffusjon av en fellesbritisk identitet over hele kongeriket. En slik britisk identitet var skapt innenfor en engelsk ramme og engelsk hegemoni ble sikret blant annet gjennom å forby bruk av walisisk og lavlandsskotsk i britiske skoler i perioder på 1800-tallet (Lynch 1999: 27). Fra 1960- og 70-tallet av, til stor overraskelse for mange, har det imidlertid vokst fram sterke nasjonalistbevegelser i Wales og spesielt i Skottland. En slik utvikling virket paradoksalt på samtiden ettersom det skjedde under forhold som mange teoretikere tidligere hadde predikert ville forhindre regional nasjonalisme. Bortsett fra Spania er det ingen vesteuropeiske land som har opplevd separatistpartier som har gjort det så godt ved valg som i Storbritannia (Kellas 1991: 88). Michael Keating (1998: 15) ser også den skotske, ved siden av den baskiske, som den sterkeste separatistbevegelsen i Europa. Et annet umiddelbart paradoks er at slike regionalnasjonalistiske tendenser vokser fram i en tid med økende globalisering og sterkere grad av integrasjon i Europa. Det britiske forholdet til EU vil av denne grunn få plass i oppgaven som uavhengig variabel ettersom EU faktisk påvirker flere aspekter ved den innenrikspolitiske utviklingen i Storbritannia. Regionalnasjonalistiske og globaliserende trekk viser at nasjonsbygging er en kontinuerlig prosess. Man kan egentlig aldri erklære at et lands nasjonsbygging er ferdigstilt. Det vil derfor antakeligvis alltid være aktuelt å forske på slike typer problemstillinger. Nasjonsbyggingen påvirkes dessuten av styresmakter. I denne oppgaven vil disse representeres av de to største rikspartiene som dermed vil utgjøre en annen uavhengig variabel. Videre er innføringen av devolusjon i Storbritannia et viktig ledd i nasjonsbyggingen og vil derfor utgjøre en tredje uavhengig variabel.

Det er for øvrig spesielt interessant å studere Storbritannia i disse dager. Michael Keating og Howard Elcock (1998: 1) hevder i alle fall at Storbritannia ved årtusenskiftet ”appears to be on the brink of large-scale changes in the way it is governed, in the relationships of its constituent parts, and in the bonds between citizens

and governors”. Statsminister Blair selv erkjenner at man i Storbritannia er inne i en historisk periode som lett kan skape forvirring. I en tale til britiske ambassadører i London 7. januar 2003 (gjengitt på number-10.gov.uk samme dag) gir Blair uttrykk for forståelse over at britene finner det vanskeligere å definere hva som er britisk i dag sammenliknet med tidligere. Han har ingen problemer med å forstå at Storbritannias overgang fra å være mektig kolonimakt til å bli en mer marginal aktør innen internasjonal politikk har påvirket britenes selvtillit og tiltro til seg selv. Statsministeren er dermed inne på tanker om at Storbritannia opplever en mer dynamisk identitetsforståelse som kan gi rom for utforskning av alternative identitetsbaseringer. Disse utviklingstrekkene akkompagneres av større vektlegging av regionale identiteter blant befolkningen. Potensialet for å videreføre disse stemningene til separatisme av nasjonalistiske ledere er ganske stort.

Denne oppgaven vil se på hvordan ulike politiske partier, maktdesentralisering gjennom opprettelsen av et skotsk parlament og en walisisk forsamling og det britiske EU-medlemskapet påvirker identitetsdannelsen og politiske utvikling i Storbritannia. Oppgaven vil videre drøfte hvordan disse uavhengige variablene kan virke splittende og samlende på nasjonsbyggingen i Storbritannia. Etter en grundig gjennomgang av tema, problemstillinger og valg og introduksjon av variabler vil jeg presentere de historiske og teoretiske perspektiv. Den første analysedelen vil drøfte om de tre uavhengige variablene virker splittende eller samlende for samholdet innad i Storbritannia. Jeg vil i den anledning komme med forsiktige konklusjoner om at nasjonsbyggingen styrkes med Labour i regjering, og antakeligvis svekkes noe som en følge av innføringen av devolusjon mens det britiske EU-medlemskapet ikke virker svekkende på kort sikt men kan representere beskyttelse dersom noen av de britiske nasjonene skulle foretrekke selvstendighet. I den andre analysedelen vil jeg forsøke å vekte betydningen av de ulike uavhengige variablene og konkludere med at mens partivariabelen er den viktigste påvirkningsvariabelen er devolusjonsvariabelen den variabelen med mest påvirkningskraft etter partivariabelen, mens EU-variabelen har minst betydning for den britiske nasjonsbyggingen.

2.0 Tema, definisjoner, problemstilling og variabler

Nasjonalismens sentrifugale og sentripetale krefter er tema for oppgaven. Stater bygges opp og rives fra hverandre i nasjonalismens navn. Denne oppgaven vil forsøke å undersøke hvordan den britiske nasjonsbyggingen har foregått og hvordan ulike faktorer virker samlende og hvilke krefter som virker splittende i det britiske samfunnet i dag. Den viktigste enheten i denne oppgaven vil derfor være Storbritannia som selvstendig stat. Ifølge Montevideo-konvensjonen fra 1933, som regnes som den klassiske juridiske definisjonen på selvstendige stater, må disse enhetene inneha følgende kvalifikasjoner; en permanent befolkning, et definert territorium og en regjering som er kapabel til ha effektiv kontroll over sitt territorium og styre internasjonale relasjoner til andre land. Storbritannia er dermed en stat (termen nasjonalstat benyttes også), mens de ulike komponentene som til sammen utgjør denne statsenheten kalles som regel nasjoner og er den andre viktige enheten i oppgaven. Slik Øyvind Østerud (1994: 17-18) har pekt på brukes nasjonsbegrepet på flere ulike måter som kan skape forvirring. I denne oppgaven vil jeg imidlertid reservere begrepet ”nasjon” til en befolkningsgruppe med felles kulturelle kjennetegn og ”som bundet sammen av etnisk identitet, felles historie, religion, språk eller andre samlende kulturtrekk” (Østerud 1994: 17). Max Webers skille mellom stat og nasjon er også en fruktbar distinksjon. Han så ”staten som organisasjonsform, politisk institusjon, maktmonopol, og nasjonen som idé, vilje til samhörighet, kulturfellesskap” (Østerud 1997: 18). I denne oppgaven vil en undergruppe av disse nasjonene, nasjonale minoriteter, være viktige siden disse er i en særstilling i forhold til majoritetsnasjonen. I tråd med Will Kymlica er en nasjonal minoritet en ”historically settled, territorially concentrated and previously self-governing culture whose territory has been incorporated into a larger state” (Kymlica 1997: 19). Tre nasjonale minoriteter, i tillegg til majoritetsnasjonen England befinner seg i følge denne definisjonen innenfor rammene av Storbritannia i dag; Skottland, Wales og (Nord-) Irland. Engelskmennene er den mest folkerike nasjonen mens de nasjonale minoriteter i Storbritannia består av 9,1 % skotter, 5 % walisere og 2,5 % irer (Hagendoorn og Pepels 2000: 6). Nord-Irland vil imidlertid ligge utenfor denne oppgavens rekkevidde; en anglo-irsk avtale fra 1998

slo fast at Ulster kan forlate Storbritannia når det er flertall i Nord-Irland for en slik løsning, mens ingen andre områder i Storbritannia har fått eksplisitt garanti om automatisk godkjenning ved separasjon. I Belfastavtalen (også kjent som Langfredagsvtalen), som ble undertegnet 10. april 1998, anerkjenner britene og irene ”the legitimacy of whatever choice is freely exercised by a majority of the people of Northern Ireland with regard to its status, whether they prefer to continue to support the union with Great Britain or a sovereign united Ireland” (Guibernau 1999: 143). Dette, i tillegg til en rekke andre faktorer, gjør at problemstillingene i denne delen av Storbritannia er annerledes enn situasjonen i Wales og Skottland.

Særegent med Storbritannia er at Englands dominans har vedvart så lenge og dessuten har engelskmennene vært så tallmessig overlegne at lite har kunnet stå i deres vei. For å være et multinasjonalt kongerike har sentrum vært svært overveldende og det har hatt et forholdsvis lite territorium å overmanne. Alle de ulike nasjonene har imidlertid i varierende grad bevart separate identiteter i tillegg til den britiske. Storbritannia består derfor av det David Miller (2000: 129) kaller ”nested nationalities”. Han definerer dette som tilstedeværende når man har to eller flere territoriumsbaserte samfunn som eksisterer innenfor samme statsdannelse slik at innbyggerne i de ulike samfunnene typisk har en delt identitet. Disse menneskene tenker på seg selv som hjemmehørende både i storsamfunnet og i sin egen region. Dette oppleves ikke som schizofrent siden de to identitetene passer forholdsvis bra sammen. Allikevel er det slik at folk tillegger identitetene ulik vekt slik at noen nærmest utelukkende vil identifisere seg med en av identitetene, mens andre igjen vil tillegge de to identitetene forholdsvis lik betydning. Dette er vanlige trekk i slike stater (andre slike stater inkluderer Belgia, Canada, Spania og Sveits) og vil variere i ulike perioder. Derfor kan man tenke seg at ettersom svingninger i lojaliteten vil variere kan det være vanskelig å legge for mye i observasjoner av svingninger siden dette er iboende trekk ved slike statsdannelser.

Andre forhold som har betydning for forståelsen av nasjonene i Storbritannia spesielt er at de ulike nasjonene av mange oppleves som ganske heterogene. Denne mangfoldigheten har bidratt til at nasjonene historisk sett har hatt problemer med å

forene seg under en felles parole om selvstendighet. For regionale nasjonalister i Wales og Skottland har dette til tider vært en stor utfordring siden ”folket kan ikke bestemme før noen bestemmer hvem folket er” (Østerud 1994: 121). Særlig Wales har slitt med dette problemet, men også i Skottland ser man noen av de samme tendensene. Når det gjelder Wales finnes det i alle fall tre ulike grupperinger walisere skilt av ulik geografi, språk og historie. Den første gruppen består av innfødte walisiskspråklige som bor i hjertet av walisiskspråklige områder i Gwynedd og i deler av Dyfed. Disse betrakter seg i mange tilfeller som de eneste ekte waliserne. Denne påstanden blir imidlertid ofte lidenskapelig tilbakevist av mange engelskspråklige walisere. De fleste som snakker walisisk kommer imidlertid ikke fra de rurale områdene hvor det walisiske språket fremdeles står sterkt, men fra de mer tett befolkede områdene sør i Wales og disse utgjør gruppe to. Selv om det er små lommer hvor walisisk fremdeles er dominerende, som i Llanelli og Swansea dalen, er flertallet i industriområdene her engelskspråklig. Allikevel har de fleste i disse områdene en sterk walisisk identitet og deres engelsk har et walisisk preg (”Wenglish”). Det er vanskelig, eller sågar umulig for walisiskspråklige i disse områdene å se på sine engelskspråklige naboer som ”non-Welsh”. Gruppe nummer tre finner man i det som ofte kalles ”Britiske Wales”, det vil si områdene i south Pembrokeshire, deler av South, West og Mid Glamorgan og de østre grensefylkene. Denne siste gruppe kjennetegnes av at flertallet av innbyggerne i disse områdene foretrekker å identifisere seg som britiske eller engelske i stedet for walisiske. Dessuten er en av fire innbyggere i Wales født utenfor regionen (Wyn Jones 2001: 6). Vanskeligheten med å finne felles kontaktflate og minske forskjellene mellom engelskspråklige og walisiskspråklige, mellom nord, øst, sør og vest, mellom industriområdene og de rurale områdene, innfødte walisere og tilflyttere, har vært det virkelig store problemet for en gruppe eller parti med ambisjoner om å promotere en felleswalisisk sak eller skape en nasjonal walisisk identitet. Å definere hvem som er walisere har man ikke alltid oppnådd en konsensus om. Mens de fleste mener at det å bo i det administrative området Wales kvalifiserer for å være walisisk, mener en stor gruppe walisere at for å kvalifisere seg som walisisk, må en person møte en rekke kriterier. Kriteriene innebærer å kunne snakke walisisk som førstespråk, være født i Wales og da helst i et walisiskspråklig område, å ha slektninger som er velkjente innen

det lille walisiskspråkelige samfunnet og de som har ”mistet” walisisk som førstespråk er nødt til å snakke det flytende som et annetspråk. Alle disse faktorene bør være til stede. Walisere som ikke oppfyller disse kvalifikasjonene kan risikere å bli klassifisert som engelske eller ”not quite Welsh” (Bowie 1993: 177). Innen Wales er imidlertid søken etter samhold, mening og kulturelle røtter et gammelt spørsmål. Engelskmennene har den psykologiske fordel av å være det dominerende folkeslaget. Deres språk, verdier og identitet er sjelden truet eller stilt spørsmålstegn ved. Waliserne, som andre minoritetsgrupper, er forventet å inneha en distinkt identitet samtidig som de blir sett på som kvasi-engelske. Dessuten har Wales ofte blitt sett på som et engelsk administrativt område. Konfrontert med en slik mangel på anerkjennelse utenfra har ført til at waliserne har forsøkt å skape et walisisk folk ved å benytte seg av historiske myter, litteratur, religion og spesielt språk som et medium for nasjonal identitet. Engelskmennene er dessuten et viktig element i walisisk identitet, ikke fordi de er med på å skape en walisisk identitet men fordi de står for et symbol på det waliserne ikke er. Welshness blir på denne måten identifisert i opposisjon til Englishness (Bowie 1993: 184 – 191).

På samme måte som waliserne ikke er en homogen gruppe er skottene delt inn i minst to ulike grupper. For det første har man skotter av irsk avstamning i nord og vest som tradisjonelt har snakket gælisk og skotter av angelsaksisk eller norrøn avstamning i sør og øst. Slike skiller har vært med på å bidra til at kelterne har hatt vanskeligheter med å danne allianse mot engelskmennene (Birch 1989: 78). Selv engelskmennene er en heterogen gruppe, hevder Steed (Heath, Rotheron og Jarvis 2002: 169), noe som dermed kan vanskeliggjøre en samling for å øke engelsk nasjonalisme. Steed forstår England som bestående av kjerneland og periferi. Han ser London og sørøstre England som den indre kjerne, den ytre kjerne som av the Midlands, East Anglia og Wessex, mens den engelske periferien består av Nord-England og den sørvestre halvøya. En slik inndeling kan blant annet rettferdiggjøres av objektive forskjeller i inntekt mellom disse regionene og subjektive oppfatninger om tilhørighet.

På den annen side snakker Miller (2000: 132) om ”cultural overlap”. I dette ligger det at den engelske, walisiske og den skotske kulturen er så konvergerende at de på mange måter overlapper hverandre. Tiltross for at man finner forskjeller er det allikevel slik at kontaktflaten er stor. De har få eller ingen problemer med å forstå hverandre, det finnes mye gjensidig kulturell diffusjon og individene kan lett flytte til andre regioner i Storbritannia osv. Hva gjelder migrasjon kan man se at 20 % av den walisiske befolkningen er født i England (the Guardian 28. mars 2000). Wales har for øvrig alltid tiltrukket seg mennesker utenfra og under migrasjonstoppen i Edward 7.s regjeringstid absorberte Wales et antall immigranter, hovedsakelig fra England, som relativt sett bare ble overgått av USA (Williams 1989: 195). Til sammenlikning ble 7 % av den skotske befolkningen født i England. Dessuten bor 745 000 skotskfødte personer i England, noe som tilsvarer 15 % av den skotske befolkningen (the Guardian 28. mars 2000). Hva gjelder personlig kommunikasjon er det relevant at de tettest befolkede områdene i Skottland er separert fra England med et belte med tynt befolket område, mens de tettest befolkede områdene i Wales ligger inntil grensen til England. Delvis av denne grunn er både jernbanetrafikken og posttrafikken tettere mellom England og Wales enn mellom England og Skottland (Birch 1989: 84). Skottland har derfor blitt mer distinkt. Dette at kulturene tross alt er så like kan kanskje bety at det at man observerer at flere skotter og walisere rangerer sine regionidentiteter høyere enn tidligere ikke nødvendigvis vil føre til svakere samhold innad i Storbritannia fordi kulturene er så like at det ikke vil gi særlig utslag på separatismen.

Storbritannia er dessuten interessant som case fordi det, som Cesarani og Fulbrook (1996: 5) har påpekt, er et ”old country” med et stabilt konstitusjonelt system men med en svak følelse av statsborgerskap. Ved tildeling av statsborgerskap er man i Storbritannia dessuten vitne til en særegen blanding av statsborgerskapsprinsippene *ius soli* og *ius sanguinis*. Opprinnelig var *ius soli*-prinsippet dominerende i Storbritannia, men etter ratifiseringen av Commonwealth Immigration Act i 1961 og British Nationality Act i 1981 har Storbritannia beveget seg mer mot *ius sanguinis*-prinsippet (Dunkerley mfl. 2002: 17-18). Svak identitetsfølelse er for øvrig ikke noe nytt og innebærer derfor heller ikke nødvendigvis slutten på den britiske unionen slik vi

kjenner den i dag ettersom en svak statsborgerfølelse har holdt unionen sammen tidligere. David Cesarani hevder i alle fall at konseptet om statsborgerskap har en notorisk svak tilstedeværelse i engelsk historie (Cesarani 1996: 58). Britene har en svak følelse av statsborgerskap, hevder han, delvis fordi de mangler en skriftlig konstitusjon men også fordi den konstitusjonelle teorien ikke ser for seg en britisk nasjon eller et suverent folk hvor individene er medlemmer. Dessuten ble nasjonalitet i det britiske imperiet behandlet på en tilfeldig og usikker måte og nasjonalitetslovgivning fra 1962 har blitt blandet sammen med og basert på loven om immigrasjon (Cesarani og Fulbrook 1996: 10). Siden kronen og parlamentet utgjorde den symbolske kjernen i nasjonen, fikk innbyggerne en begrenset og passiv følelse av nasjonal identitet (Cesarani 1996: 57-59).

Nasjonalisme blir viktig i dynamikken mellom nasjonene siden dette begrepet brukes på to ulike måter. For det første blir begrepet brukt om den konsolideringsmekanismen som holder stater sammen gjennom en nasjonsbyggingsprosess. Statsbyggende nasjonalisme er den type nasjonalisme som har til hensikt å assimilere eller inkorporere kulturelle distinkte territorier inn i en gitt stat. I Storbritannia har målet vært å utvikle ”Britishness”. Det er resultatet av bevisste tiltak fra sentrale styresmakter for å gjøre en multikulturell befolkning kulturelt homogen (Hechter 2000: 15). Storbritannias legitimeres daglig eksplisitt eller implisitt av de fleste innbyggere og dette er altså en form for nasjonalisme. Michael Billig (1995) ser nasjonalisme som en kontinuerlig prosess hvor ideen ”Storbritannia” som nasjon og dets innbyggere som ”nationals” daglig reproduseres. Han introduserer begrepet ”banal nasjonalisme” for dette fenomenet. 1800-talls-filosofen Ernest Renan var inne på akkurat dette da han besvarte spørsmålet ” hva er en nasjon? ” i 1882 med at det var en ”daily plebiscite” (Habermas 1995: 258). Styresmaktene søker å sikre statens integritet gjennom en nasjonsbyggingsprosess, og drivkraften bak statsbyggende nasjonalisme har som regel en geopolitisk målsetning, nemlig å beskytte grensene mot virkelige eller potensielle rivaler. Guibernau peker på at “The state’s objective is the creation, or wherever it already exists, the strengthening of the nation. To achieve this, the state seeks to favour the emergence of a sense of community and to reinforce feelings of solidarity among its

citizens (Guibernau 1999: 114). Denne homogeniseringsprosessen er viktig og har inntruffet i Storbritannias tilfelle, som i mange andre land, etter at den politiske samlingen er ferdigstilt. En kjent italiensk politiker, Massimo d'Azeglio, var inne på dette i sin berømte spissformulering om at "We have made Italy, now we have to make Italians" (Özkirimli 2000: 220). Å samle nasjoner gjennom samlingsnasjonalisme har på mange måter dessuten vært normen i store deler av verden. Det er for eksempel blitt estimert at de ca 500 statene som fantes i Europa i år 1500 var blitt redusert til kun 25 i 1900 (Dunkerley m fl 2002: 129).

Nasjonsbygging på statlig nivå skjer videre i regi av det Kellas (1991: 51) kaller offisiell nasjonalisme. Offisiell nasjonalisme definerer han som den nasjonalismen til en stat som omfatter alle de som juridisk sett har rett på statsborgerskap uavhengig av deres etnisitet, nasjonale identitet og kultur. Britisk offisiell nasjonalisme er således basert på britiske statsborgere og deres patriotisme. Dette er en inkluderende form for nasjonalisme som skiller seg fra etnisk nasjonalisme (en type basert på felles avstamning og defineres dermed i eksklusive termer; her finner vi f.eks tamilene og kurderne) og sosial nasjonalisme (en type hvor båndene til en nasjon defineres gjennom en følelse av sosialt fellesskap og kultur; i en slik gruppering kan blant andre skottene plasseres). John Breuilly (1993: 8) kaller de samme strategiene om å integrere alle deler av befolkningen for "governmental nationalism". Dette begrepet mener han er vanskelig å definere, men peker på at det "[...]externally would refer to policies aimed at extending the territory of the state into areas which the state claims as belonging to the nation. Internally one could describe as nationalist actions taken against specific groups or individuals and justified on the grounds of the anti- or non-national character of those groups or individuals". Britiske myndigheter ble tidlig bevisst betydningen av statsbyggende nasjonalisme, noe som blant annet har gitt utslag i at britene har verdens eldste nasjonalsang (fra 1740) som er et element i en prosess for å skape samhold. Før 1860 var det sågar bare Storbritannia og Frankrike av de betydningsfulle land som drev med statsbyggende nasjonalisme (Hechter 2000: 85).

For det andre brukes betegnelsen nasjonalisme om det fenomenet som oppstår som et svar på en mislykket statsnasjonalisme/unionisme, nemlig i form av regional nasjonalisme (andre begreper som brukes om dette fenomenet inkluderer separatistnasjonalisme og minoritetsnasjonalisme). I Storbritannia utenom Nord-Irland finnes regional nasjonalisme hovedsaklig i Skottland og Wales. Nasjonalisme karakteriserer dermed også disse regioners søken etter mer autonomi eller sågar selvstendighet og utvikling av egen Scottishness og Welshness. Skottland og Wales bedriver altså sin egen nasjonsbygging og Michael Keating hevder at denne prosessen er særlig fremtredende i Skottland hvor skottene søker å "adapt their historical identities to the exigencies of the modern world" (Keating 1998: 21). Skottland, i tillegg til Quebec og Katalonia, er den regionen hvor "the process of "stateless nation building" has been taken furthest and the debate on the possibilities provided by the new state order has been fullest. Yet the issue is now posed in other places, notably in Wales, Ireland, the Basque Country, Galicia and Flanders" (Keating 2001: forord xv). Nasjonale minoriteters nasjonsbygging skjer ved hjelp av de samme verktøy den offisielle nasjonalismen på statlig nivå benytter, som blant annet inkluderer innføring av et standardisert offentlig utdanningsprogram og offisielle språk (Kymlica 1997: 31). Når man studerer nasjoner uten stater er det viktig å se på graden av utilfredsstillelse medlemmene føler i forhold til den nåværende situasjonen. Nasjonalister ser på staten som de bor i som fremmed, som et hinder for utviklingen til deres egen nasjon eller som en byrde som tar mange av deres ressurser og ikke gir tilbake tilstrekkelige fordeler. Artikuleringen av slike følelser fører til framveksten av nasjonalistbevegelser med ulike politiske mål som varierer fra devolusjon og autonomi til løsrivelse og selvstendighet. Slike bevegelser er baserte på fordømmelsen av en utilfredstillende situasjon med hensyn til spørsmål av økonomisk, sosial, politisk eller sikkerhetsmessig art som har sin bakgrunn i forholdet mellom staten og dets nasjonale minoriteter (Guibernau 1999: 33). Koblingene mellom de to nasjonalismetypene vektlegges dessuten av flere teoretikere. Regional nasjonalisme blir beskrevet av Hugh Seton-Watson som "utilfredsstilt nasjonalisme" (Alter 1994: 103), mens Raymond Pearson kaller dette fenomenet for "nasjonalisme i opposisjon" (Pearson 1997: 18). Nasjonalisme finnes altså både i

nasjonalstaten, hvor den ofte kalles offisiell nasjonalisme, og i nasjonene, hvor den ofte kalles regional nasjonalisme.

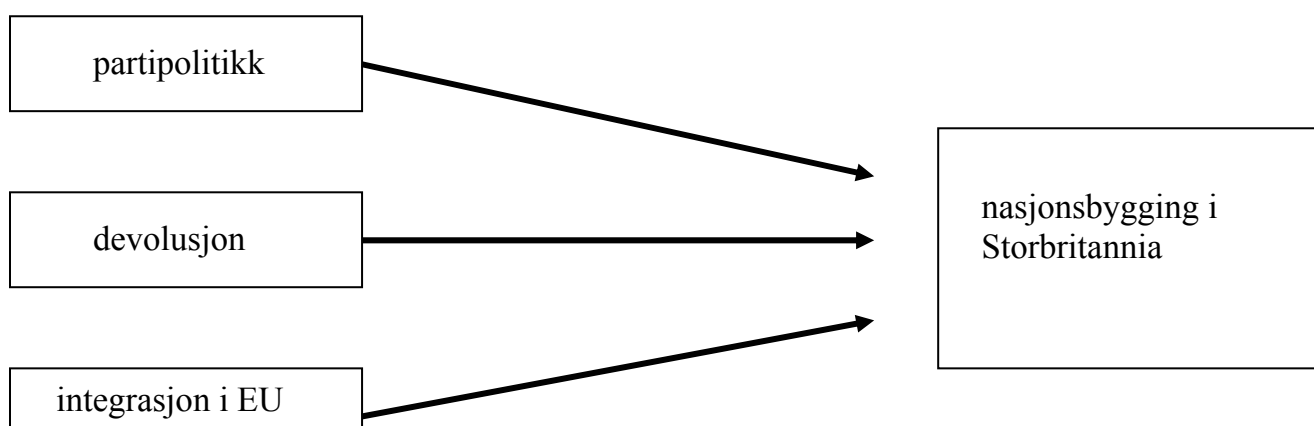
Oppgaven vil handle om hvordan denne offisielle britiske nasjonalismen har påvirket det britiske samfunnet på individnivå og på det institusjonelle nivå. Har den offisielle nasjonalismen ført til at britene føler troskap mot Storbritannia i stedet for mot sine respektive regioner og hvordan påvirker desentralisering av makt, partipolitikk og forholdet til Europa framtiden til den britiske unionen? Betyr en eller flere av disse faktorene mer enn noen av de andre og hvorfor er det slik? Problemstillingen er således todelt, og den første del av problemstillingen er hovedsakelig eksplorerende og drøftende og lyder som følger: *I hvor stor grad kan man betrakte den britiske nasjonsbyggingen som vellykket?* Jeg vil se på denne problematikken langs tre dimensjoner; en dimensjon som går på desentraliseringen av makt; en europeisk dimensjon og en partipolitisk dimensjon. Disse dimensjonene vil analyseres med utgangspunkt i tre konstruerte nullhypoteser med tilhørende alternative hypoteser i kapittel fem.

Den andre delen av problemstillingen vil være av drøftende og forklarende karakter og vil bygge videre på de fire dimensjonene som var gjenstand for analyse under første del av problemstillingen. Utgangspunktet vil være en antakelse (hypotese) om at de fire dimensjonene har ulik betydning og en viktig del av oppgaven vil være å forsøke og forklare en slik antatt betydningsdifferanse. Andre del av problemstillingen lyder derfor som følger: *Hvorfor er en eller flere av de fire dimensjonene mer betydningsfull(e) enn de andre?*

Hensikten med oppgaven vil således være å ”ta pulsen på” den britiske unionen slik den fremstår i dag. Min ”enhet” er altså Storbritannia, den avhengige variabelen er nasjonsbygging innen den britiske union og den verdien som skal forklares er graden av nasjonsbyggingsmessig suksess. Fokus vil i utgangspunktet være på den britiske sentralmakt og dets bestrebelser for å holde unionen intakt. Ettersom et stort hinder for

å oppnå dette ligger i den betydningsfulle tilstedeværelsen av regional nasjonalisme i Storbritannia vil regionnivået også bli vesentlig i analysen.

Disse forskningsspørsmålene kan sammenfattes i følgende modell hvor nasjonsbygging i Storbritannia er den avhengige variabelen, mens devolusjon, integrasjon i Europa og partipolitikk er uavhengige variabler.

Figur 2.1

London er gitt mandat til å utøve den offisielle nasjonalismen gjennom en nasjonsbyggingsprosess hvis mål er å integrere og harmonisere ulike grupperinger av befolkningen. Dette uttrykkes i den avhengige variabelen "nasjonsbygging i Storbritannia". Hvorvidt nasjonsbyggingen i Storbritannia har vært vellykket vil jeg analysere i forhold til Peter Alter som hevder at nasjonsbygging har vært vellykket når befolkningen deler en felles identitet, føler troskap mot sentrum og aksepterer statens politiske målsetninger (se for øvrig teorikapittelet). Mens det objektive målet er å påvirke nasjonsbyggingen, er målet på individnivå å influere innbyggerne og man kan derfor måle hvor vellykket slike strategier har vært gjennom å undersøke subjektive oppfatninger om innbyggernes nasjonale identitet. Viktige elementer innen den nasjonale identiteten er blant annet følelsen av tilhørighet til staten versus regionen og følelse av stolthet over viktige statlige symboler som flagget. Det er blitt gjennomført

en rekke undersøkelser rundt tematikken om nasjonale identiteter i Storbritannia. Ofte har spørsmål blitt stilt ved hjelp av den såkalte Morenoskalaen som tar høyde for at britene både kan inneha regionale og statlige identiteter ved å tilby respondentene å beskrive seg som enten utelukkende skotske (hhv engelske eller walisiske), mer skotske (hhv engelske eller walisiske) enn britiske, like mye skotske (hhv engelske eller walisiske) og britiske, mer britiske enn skotske (hhv engelske eller walisiske) eller til slutt utelukkende britiske. Foruten spørsmål av denne typen hvor respondentene oppgir hvor britiske eventuelt skotske/engelske/walisiske de føler seg, kan man måle briters lojalitet overfor Storbritannia blant annet gjennom å undersøke deres tilknytning til viktige nasjonale symboler som for eksempel det britiske flagget. Klare mønstre gjør seg gjeldende også dersom man måler den nasjonale identiteten på denne måten. Heath, Rothon og Jarvis (2002: 176) har funnet at mens i underkant av 60 % av engelskmennene føler stolthet overfor Union Jack, oppgir bare 38 % i Wales og 31 % i Skottland det samme.

Siden man ser såpass store forskjeller mellom nasjonene vil det viktigste elementet i nasjonsbyggingen være å forsøke å diffusere en sterk britisk identitet over hele Storbritannia. Den første av Alters kriterier for vellykket nasjonsbygging, slik det vil fremgå av teorikapitlet, er da også at nasjonalstaten må være rammen for befolkningens politiske og kulturelle identitet. Hvis dette målet er oppnådd blir det også lettere å oppnå de to andre målene om lojalitet til sentrum og aksept for felles politiske mål. Identitetsaspektet er derfor viktig. Noe forenklet kan man si at jo flere som føler at de har en britisk identitet jo mer vellykket er den offisielle nasjonalismen. De siste 20 årene har man dessuten sett en økt interesse rundt spørsmålet om nasjonal identitet og under 1980- og 90-tallet har søken etter identitet, så vel som dets komplekse forhold til moderniteten, blitt et av de mest sentrale karakteristikkene for de vestlige samfunns transformering (se blant andre Ålund 1997: 102 og Thompson m.fl 1999: 49). Den økte interessen rundt nasjonale identiteter har i Storbritannia sammenfalt med økt regional nasjonalisme og maktoverføring til regionene. Både Skottland og Wales, og sågar England, har opplevd økt vektlegging av identiteter knyttet til sine regioner noe som samtidig har svekket den britiske delen av identitetsforståelsen. På praktisk plan ser

man nasjonal identitet behandles på en mer delikat måte i Storbritannia i dag. I 1999 fikk eksempelvis BBC symptomatisk nye retningslinjer for journalsiter som informerte dem at det ikke lenger er akseptabelt å bruke termer som nasjon og britisk i tilfeller hvor det er mulig at nasjonale grupper kan ha ulike erfaringer (Dunkerley m fl 2002: 40).

Når en gruppe mennesker ser på seg selv som en unik, identifiserbar enhet som kan vise til kontinuitet over tid, til enhet over geografiske avstander og med rett til ulike former for selvuttrykk kan vi si at de har opparbeidet seg en følelse av nasjonal identitet. Nasjonal identitet er gruppens definisjon av seg selv som gruppe – dets oppfatning av sine varige karakteristikk og grunnleggende verdier, sine styrker og svakheter; håp og frykt; sitt rykte og eksistensbetingelser; sine institusjoner og tradisjoner; sin historie; nåværende formål og fremtidige utsikt. Den nasjonale identiteten bæres av gruppens individuelle medlemmer, men tilsvarer ikke summen av oppfatninger til individuelle gruppemedlemmer. Nasjonal identitet som kollektivt fenomen er kompleks og differensiert. Den varierer over tid og omstendigheter. Dens styrke og form avhenger av den type mobiliseringsprosess som skjer innen gruppen og på det aktuelle lederskapet. (Kelman 1997: 171). Nasjonal identitet er viktig fordi den er fundamentet til alle andre identiteter innenfor staten og dette inkluderer sågar ens identitet som et autonomt individ. Historisk sett er kjernen i nasjonal identitet knyttet til konseptet om at suvereniteten skal hvile i folket. Fra tiden rundt de amerikanske og franske revolusjoner har dette vært en dominerende politisk kraft.

Identitet er en viktig dimensjon fordi den går helt til kjernen av hvem vi er. Menneskers nasjonale identitet er uløselig knyttet til vår hverdag og blir ofte et referansepunkt i en ellers skiftende verden. Herbert C. Kelman (1997: 177) uttrykker støtte til tanken om at nasjonal identitet er av avgjørende betydning og at nasjonen genererer så mektige identifikasjoner og lojaliteter fordi nasjonal identitet bringer sammen to sentrale psykologiske disposisjoner, nemlig behovet for selvbeskyttelse og behovet for selvtranscendens. Behovet for selvbeskyttelse knytter seg opp mot mennesker som står en nær, mens behovet for selvtranscendens knytter seg til mennesker som langt overgår

en selv i tid og rom. Disse dimensjonene uttrykkes best i nasjonen, i følge Kelman, fordi størrelsen passer. Nasjonen er betydelig større enn den gruppen mennesker man treffer på daglig basis, men samtidig mindre enn hele menneskeheten. Nasjonen tilfredstiller altså menneskers behov for primordial tilhørighet samtidig som den er tilstrekkelig stor til å kunne være et instrument for å tilfredstille behovet for søken etter selvtransendens.

Idet jeg vil undersøke hvordan nasjonsbyggingen i Storbritannia har lyktes, vil jeg blant annet ta utgangspunkt i en kvantitativ undersøkelse av Heath m fl (1999) som har vist at "British national sentiment" kan sees på som en egen dimensjon uavhengig av en høyre-venstre-dimensjon eller en liberal-autoritær-dimensjon. I denne undersøkelsen kom det for øvrig fram at det i særdeleshet var fire variabler som gjorde utslag på indeksen "British national sentiment". Disse var devolusjon-temaet, forholdet til Europa, irsk gjenforening og atomvåpenpolitikken. Når jeg så vil undersøke hvordan det institusjonelle plan påvirker nasjonsbyggingsprosessen, vil det være naturlig å ha som utgangspunkt noen av disse faktorene for å forstå hvorvidt frykten er berettiget. I denne sammenheng vil jeg altså begrense meg til å se hvordan desentraliseringen av makt (devolusjon) og forholdet til EU har betydning for fremtiden til den britiske unionen, og i tillegg vil jeg se på hvordan britiske partier reagerer på utfordringene. Det er for øvrig ganske stor konsensus om at disse faktorene er viktige. Gideon Rachman (2000:33) peker også på at hvorvidt Storbritannia vil bestå som i dag er avhengig av flere faktorer og at de viktigste av disse går den videre integrasjonen i EU, utviklingen av de nye politiske institusjonene i Skottland og Wales og uunngåelig økning av nasjonalisme begge disse stedene. Russell Farnen er enig og hevder at innføringen av devolusjon samtidig med økt integrasjon i Europa gjør at "British nationalism will likely take on an entirely new set of characteristics along with those changes" (Farnen 2000: 485).

Mens nasjonal identitet er det viktigste elementet i den avhengige variabelen, vil jeg nå kort definere essensen i de tre uavhengige variablene. For det første vil jeg se på hvordan de ulike politiske partiene responderer til de utfordringene Storbritannia står

overfor og dette vil være essensen i den første uavhengige variabelen. Et av de mest sentrale trekk ved partipolitisk utvikling de siste 10-15 år er de konservatives tilbakegang i rikspolitikken. Dette partiet har framstilt seg selv som det patriotiske partiet og som har profilert seg som forsvarere av "constitution, union and empire" (Lynch 1999). Nasjonen og nasjonalstaten har hatt en sentral plass i Torienes politikk i mer enn 100 år. En slik plattform har også til en stor grad forklart partiets suksess (Lynch 1999). Den nasjonalsentriske vektleggingen tok til under Disraelis tid i ledelsen. Arven ble en "One nation strategy" som har hatt stor betydning for de konservative i årene som har fulgt etter Disraeli. Under Margareth Thatchers ledelse ble det stadig lagt vekt på betydningen av fellesstrekkene ved den britiske helstaten, mens særegne trekk ved de fire nasjonene ble tonet ned. Hun poengterte også gang på gang behovet for "national pride" og at britene hadde en særegen kultur. Slik retorikk gjorde at hun er blitt betraktet som en nasjonalist av det tradisjonelle slaget (Kellas 1991: 154). Hennes og Majors nasjonalisme kan imidlertid ha virket truende på regionene, for ved valget i 1997 kom for første gang i etterkrigstiden ingen konservative parlamentsmedlemmer i Westminster fra Skottland eller Wales. Til sammenlikning kom i 1955 36 konservative parlamentsmedlemmer fra Skottland. Hva har det å si for den britiske nasjonalismen at de konservative ser ut til å ha mistet en stor del av sin posisjon i Skottland, Wales og Nord-England? Betyr dette at fremtiden til den britiske unionen er mer usikker eller klarer Labour å fange opp de nasjonalistiske elementene som har kjennetegnet Toriene?

Den andre uavhengige variabelen går på desentralisering, det fenomenet som i Storbritannia betegnes som "devolution". Devolusjon kan defineres som "the transfer of powers from a superior to an inferior political authority" (Bogdanor 2001: 2), og er en del av en større konstitusjonell reform som er ment å modernisere Storbritannia og motvirke det mange har sett på som demokratisk underskudd. Denne desentraliseringen av makt er den "most radical constitutional change this country has seen since the Great Reform Act of 1832" (Bogdanor 2001: 1). Det ble holdt referenda om devolusjon i Skottland og Wales september 1997. I Skottland støttet 74,3 % av de frammøtte forslaget om opprettelsen av et skotsk parlament og 63,5 % ville gi dette parlamentet skatteendrende makt. I Wales fikk de som favoriserte opprettelsen av et Welsh

Assembly knappest mulig flertall på 50,3 % (Robbins 1998). Opprettelsen av et skotsk parlament og en walisisk forsamling er et ledd i Labours offisielle nasjonalisme og henger således intimt sammen med partivariabelen. Jeg har allikevel valgt å behandle problematikken rundt devolusjon separat og dette har flere grunner. For det første har devolusjon sitt utgangspunkt på det regionale plan, mens partipolitikken har utgangspunkt på det nasjonalstatelige nivå og EU på det internasjonale nivå. For det andre er devolusjon en så omfattende reform at den påvirker nasjonsbyggingen selvstendig og devolusjonens konsekvenser knyttes derfor ikke alltid opp mot Labour-politikk. Målet med å behandle disse to variablene separat er å oppnå et mer nyansert og helhetlig bilde av hva som påvirker den britiske nasjonsbyggingen. Labour-regjeringens intensjon er imidlertid at en devolusjon-politikk skal demme opp om regional nasjonalisme i Skottland og Wales. En utilsiktet effekt kan imidlertid bli at et slikt prosjekt vil støtte opp om nasjonsbygging i Wales, men spesielt tenkes et slikt scenario for Skottlands del. Det overordnede spørsmål under dette punkt blir derfor om devolusjon vil fungere samlende eller splittende for samholdet innad i Storbritannia?

Den tredje uavhengige variabelen omhandler det britiske EU-medlemskapet. Det råder mye usikkerhet rundt en britisk identitet spesielt sett i forhold til europeisk integrasjon (Billig 1995: 72). Er det mulig at en europeisk identitet kan komme til å erstatte en britisk identitet som mange uansett ser på som svak? Opptrappingen av europeisk integrasjon har satt slike typer spørsmål på agendaen og Marco Cinnirella ser prosessen med europeisk integrasjon som den britiske identitetens mest seriøse rival (Cinnirella 2000: 52). Maktoverføringsspørsmålet får imidlertid dobbel betydning ettersom mye makt på samme tid overføres til regionene gjennom en devolusjon-plan. Disse to forholdene henger imidlertid sammen. EUs legitimering av regioners krav spiller også en rolle i Storbritannias forhold til EU. Mange innenfor både intellektuelle og politiske leire har foreslått at vi nærmer oss et "Europe of the Regions". Dette synet støttes delvis av EU-kommisjonen, som kan sies å ha en institusjonell interesse i utviklingen av et nytt nivå av legitim regjering som vil forbigå de nasjonalstatelige regjeringer. The Scottish National Party (SNP) har siden 1988 således hatt som sin sentrale plattform "an independent Scotland within Europe". Dette sees på av SNP som den beste måten å

forsikre tvilende skotske velgere om at dersom Skottland bryter med resten av Storbritannia, skjer dette under beskyttelse av EU. Å forsøke å se hvordan britenes ambivalente forhold til EU påvirker samholdet innad i Storbritannia, vil derfor være et sentralt spørsmål.

Andre del av problemstillingen vil altså være en drøftende og forklarende del. Min hypotese er at disse tre faktorene/dimensjonene som er nevnt overfor vil ha forholdsmessig ulik betydning. En viktig del av oppgaven vil derfor bli å forsøke å komme fram til hva som er mest avgjørende for framtiden til den britiske unionen og hvorfor de(n) aktuelle dimensjonen (e) er av størst betydning. For å forklare dette vil jeg benytte meg av både teori og empiri.

For øvrig er ikke modell 1 på side 14 så statisk som den ser ut til. Modellen preges i virkeligheten av komplekse kausalforhold. Alle de fire faktorene påvirker hverandre gjensidig. *Identitetsdannelsen* blir påvirket av *forholdet til EU*. I et lengre perspektiv kan man tenke seg at en europeisk identitet kan utvikles; en identitet som sågar kan forbigå den britiske. Motsatt kan identitetsfølelsen, som kan gjennomgå en mer eller mindre dynamisk prosess, påvirke forholdet til EU. Hvis det viser seg at skottene og waliserne etter hvert opplever en europeisk identitet som viktig og betydningsfull kan man tenke seg at de vil presse på for ytterligere integrasjon. Dette vil igjen antakeligvis utdype den europeiske identiteten hvilket betyr at en selvforsterkende prosess er i gang. Skottene og waliserne kan presse på for ytterligere integrasjon enten fordi de rett og slett opplever at EU har appell kun i kraft av å være en organisasjon som de opplever som positiv eller de kan være mer egoistisk- og regionalmotivert orientering i og med at EU gjennom ”Regionenes Europa” sikrer Skottland og Wales mer autonomi.

Identitetsdannelsen kan imidlertid også påvirke *forholdet til EU* motsatt, noe som vil få utslag ved at britene vil føre en mer restriktiv linje vis-à-vis EU. Et slikt scenario kan inntreffe hvis skottene og waliserne i fremtiden vil gi økt betydning knyttet til sin britiske identitet. De føler at denne vil være truet med ytterligere integrasjon og vil således stå for en mer restriktiv linje overfor EU. *Forholdet til EU* påvirkes selvsagt også av *politikerne*. Politikerne er blitt gitt mandat av velgerne til å hevde britiske

interesser innenfor den europeiske unionen og politikerne vil nok derfor tenke at de til en ganske stor grad kan styre Storbritannias tilknytning til EU og til en viss grad kan de være med på å bestemme hvor bred og dyp integrasjonen innen EU skal bli. Motsatt er det samtidig slik at *EU* og forholdet til denne organisasjonen påvirker *partipolitikken*. Det er for eksempel blitt hevdet at kun det faktum at EF/ EU er blitt en stadig viktigere og mer dynamisk organisasjon var avgjørende for at Labour til slutt bestemte seg for å støtte organisasjonen helhjertet (Broad 2001: 195). EU er på mange måter nå blitt en så betydningsfull organisasjon at britene er nødt til å delta. Den økte bruken av kvalifisert flertall ved beslutningstaking, for å nevne bare et eksempel, gjør at EU uunngåelig påvirker britisk partipolitikk på et eller annet plan. For å følge resonnementsserien kan man videre tenke seg at *forholdet til EU* også påvirker *devolusjon*. Det at Storbritannia er med i EU kan gjøre devolusjon viktigere og gi det mer politisk tyngde med alt som det innebærer. For eksempel er subsidiaritetsprinsippet blitt etablert som et viktig styringsprinsipp i EU og devolusjon i Storbritannia er absolutt i tråd med dette. Man kan derfor tenke seg at devolusjon vil få støtte og påtrykk fra EU. Jo sterkere subsidiaritetsprinsippet blir i EU, jo viktigere kan devolusjon komme til å bli. Samtidig kan *devolusjon* i Storbritannia påvirke *forholdet til EU* på minst to ulike måter. Hvis tanken om devolusjon blir sterkere i regionene kan det føre til at man får en bredere oppslutning om EU fordi EU, blant annet gjennom regionkomiteen og subsidiaritetsprinsippet, er med på å sikre devolusjons fortsatte eksistens. Man kan samtidig tenke seg at skottene og waliserne vil bli mer nasjonalistiske av devolusjon og at dette ikke nødvendigvis vil føre til større entusiasme overfor EU. Tvert imot kan det gjøre skottene og waliserne mer innesluttet og dermed mer negative til ytterligere integrasjon.

Videre vil *devolusjon* påvirkes av *partipolitikk*. Partiene har naturligvis svært mye påvirkningskraft i forhold til devolusjon, men påvirker ulikt i og med at de har ulikt syn på devolusjon og fokuserer ulikt på denne ordningens fordeler og farer.

Devolusjon på sin side kan påvirke partipolitikk ved at økende regionalisering (hvis dette viser seg å bli en konsekvens av devolusjon) kan gjøre partiene mer lydhøre overfor Skottland og Wales, jmf for eksempel navneskiftene som det ble redegjort for

tidligere. *Devolusjon* kan videre påvirke identitetsdannelsen i Storbritannia ved blant annet at det gir skottene og waliserne en plattform hvor de kan uttrykke sin regionale identitet. De vil da ha enda sterkere incentiv for å føle seg stolte over sin egen nasjon og de vil ha flere klare karakteristikk på selvstendige stater. Det vil gjøre det lettere at henholdsvis skotsk og walisisk identitet blir enda mer utbredt blant innbyggerne i disse regionene. Selvforsterkende nok kan vi på den annen side tenke oss at *identitetsdannelsen* vil påvirke utviklingen av *devolusjon* ved at dersom skottene og waliserne føler en enda sterkere nasjonal identitet vil de presse for en enda mer utvidet devolusjon.

Dette er bare noen tenkelige scenarier med nødvendige og tilstrekkelige betingelser for grad av nasjonsbygging. For å unngå å komplisere saken unødvendig vil jeg i kapittel seks forsøke å undersøke konsekvensene mer systematisk gjennom å sette opp tre hypoteser med tre tilhørende alternative hypoteser.

3.0 Historisk perspektiv

England ble dannet gjennom ekspansjonene til Wessex under Alfred den stores regjeringstid mellom 871 og 899 og en gang etter hans regjeringstid og før 956 kan vi si at dagens England oppstod. Engelskmennene ble således forent tidligere enn statene på kontinentet. Allerede på Vilhelm Erobrerens tid var man vitne til en mektig engelsk bevissthet og identitetsfølelse (Bogdanor 2001: 5). Det var ingen særlige fysiske barrierer å overkomme i England og gjorde at landet snart ble det mest sentraliserte i Europa (Evans 1989: 16). Allerede fra 1275 har det engelske parlamentet vært i kontinuerlig eksistens. England var altså et av de første områdene til å ha en sterk definert identitet som en separat, autonom stat. Denne felles identiteten bygget etter hvert først og fremst på at regelmessig kommunikasjon lenket London til periferiene. En indikator på Englands kommunikasjonskapasitet var den økende sirkuleringen av billig trykt materiale som pamfletter, "chapbooks" og bredsider. Dette gjorde at sentrum influerte sine lesere om politikk og religion og fikk legitimert sin makt gjennom dette materiale. Fra Elizabeth Is tid ble slikt trykt materiale distribuert overalt i England. Etableringen av en statskirke, økningen i innenrikshandelen og etableringen av et nasjonalt utdanningssystem (som riktignok bare omfattet elitene) var med på å skape en fellesskapsfølelse og bidro til å styrke den sentrale regjeringen (Hechter 2000: 46).

Medlemmer av de jordeiende klassene i England ivret etter å utvide sine områder og derfor invaderte de og delvis erobret Wales i det 12. og 13. århundre (Birch 1989: 77). Under Edvard Is regjeringstid 1272 -1307 ble erobringen fullført. Ved Aberconwytraktaten i 1277 opphørte i virkeligheten det som fantes av walisisk selvstendighet (Bogdanor 2001: 6). Wales hadde imidlertid ikke noe forent styre før den engelske invasjonen og ble løst styrt i begynnelsen. I 1536 ble imidlertid Wales formelt forent med England gjennom en Act of Union vedtatt av det engelske parlamentet (Birch 1989: 77). Dermed ble engelsk kontroll over Wales konsolidert. Det endelige resultat ble imidlertid at Wales, i motsetning til Skottland som kom inn i unionen senere, mistet sine særegne politiske og sosiale institusjoner. I tillegg innebar denne avtalen at ikke-engelskspråklige ikke hadde adgang til å inneha offentlig embete.

Konsekvensen av dette ble at den walisiske eliten ble anglifisert, mens allmuen ikke ble det. Det er samtidig viktig å merke seg at Isiyama ser at "the requirement for office-holders to speak English was not a deliberate attempt to suppress the Welsh language; rather it was an administrative convenience" (Isiyama og Breuning 1998: 138).

Skottland oppstod derimot som kongerike i løpet av det niende og tiende århundre og ble i motsetning til Irland og Wales aldri erobret av England. Edvard Is forsøk på å erobre Skottland mislyktes og i Northamptontraktaten av 1328 anerkjente England skotsk selvstendighet (Bogdanor 2001: 8). Nesten tre hundre år senere kom imidlertid landene inn i en personalunion da det engelsk-walisiske Tudordynastiet døde ut med Elizabeth I i 1603. Som følge av dette arvet den skotske kongen James VI, som Elizabeths nærmeste slektning, den engelske tronen som James I og førte dermed de tre landene sammen i en personalunion. Inngåelsen av denne personalunionen i 1603 skapte mye debatt. Det var klart at engelskmennene, som den sterkere "imperialistiske" makt, foretrakk en komplett union i motsetning til skottene som ønsket en union som reflekterte jevnbyrdigheten til de to kongerikene. Når det gjaldt forholdet til Wales og Irland tok engelskmennene sin overlegenhet med en slik selvfølge at forholdet til disse to regionene ikke en gang var et tema (Kendle 1997: 1). James I (VI) ivret imidlertid etter å bringe de to landene nærmere sammen etter inngåelsen av personalunionen. Ytterligere forsøk på en komplett union, som ville dekke hele øya, ble gjort i 1667, 1670, 1690, og så sent som i 1702-03 hadde unionsforhandlinger mellom England/Wales og Skottland strandet (Devine 1999: 3). Etter en rekke nye forhandlinger ble imidlertid unionstraktaten som stipulerte full, parlamentarisk union ratifisert da, den 16. januar 1707 med 110 mot 67 stemmer, det skotske parlament hadde stemt seg selv ut av eksistens. Unionstraktaten inneholdt 25 artikler og i traktatens tre første artikler ble unionens essensielle formål definert. Den første erklærer at det skal være en union mellom de to landene til evig tid; den andre går på at tronfølgen heretter skal være den samme i Skottland som i England og den tredje artikkelen slår fast at de to landene skal representeres ved ett parlament (Bogdanor 2001: 11).

Selv om det var England som hadde sterkest presset på for å inngå union, hovedsakelig med sikkerhetspolitiske motivasjoner, var det flere forhold som gjorde at Skottland også så det som fordelaktig å inngå en full union. Skottene ville på denne måten få tilgang til Englands ekspanderende markeder både i England og i koloniene og Skottland ville på denne måten forhindre at de katolske stuartene kom tilbake. Det ble også ansett som veldig viktig at skottene ved å inngå unionen ville sikre fred med sin mektige nabo i sør (Bogdanor 2001:9). De skotske forhandlerne så etter hvert at en full union med engelskmennene var den beste måten å sikre Skottlands vitale interesser på. Samtidig var tanken at man kunne bevare sin egen nasjonalitet tiltross for inngåelse i unionen og det kunne derfor aksepteres. Til tross for disse fordelene mener Vernon Bogdanor at den viktigste årsaken var at det i virkeligheten ikke var noe realistisk alternativ (Bogdanor 2001:11). Allikevel var det stor folkelig motstand mot unionen med opptøyer i Edinburgh (Evans 1994: 145). Skotske nasjonalister har alltid spilt på det faktum at bestikkelser var utbredt for å få det skotske parlamentet til å stemme seg selv ut av funksjon (Keating 2001: 199). Skottene fikk imidlertid beholde visse institusjoner som var viktige for dem. Skottland har beholdt sitt eget utdanningssystem; artikkel 18 og 19 i unionstraktaten sikret opprettholdelsen av det skotske juridiske systemet og det ble også bestemt at den skotske statskirken (the Kirk) skulle være intakt.

Unionen mellom England/Wales og Skottland krevde konstruksjon av en felles britisk nasjonal identitet. Britiske styresmakter måtte dermed tidlig inaugurere en form for offisiell nasjonalisme innenfor rammebegrepet "Britishness". Denne tidlige formen for statsidentifisering skiller seg imidlertid klart fra den senere virkelige offisielle nasjonalismen som ble utviklet i Victoriatiden. Spesielt kan man si at den tidlige form for sammenbinding i den britiske staten ble negativt definert, mens den senere ble positivt definert. Cesarani hevder at den britiske identiteten som ble formet etter 1707 i hovedsak ble definert som en motvekt mot Frankrike, irene og katolikkene generelt og jødene spesielt (Cesarani 1996: 63-67). "Britifiseringen" etter unionsinngåelsen var i praksis en anglifisering da britisk identitet som ble frembrakt av britisk nasjonalisme skjedde innenfor en engelsk ramme hvor det ble tydelig at engelskmennene ble

dominerende. Allikevel oppnådde både skottene og waliserne klare fordeler med unionen. Etter unionsinngåelsen var skottene således raske til å benytte seg av de mulighetene som unionen førte med seg, til en slik grad at de forholdsmessig hadde flere ledende posisjoner enn engelskmennene. Skottene spilte en disproporsjonalt stor rolle i imperiets styre og befolket koloniene i større antall enn deres folketall skulle tilsi (Miller 2000: 132-136). Dessuten har det britiske politiske systemet på mange måter fremstått som moderat og pragmatisk. Fra unionens begynnelse har det vært skotsk representasjon og oppmerksomhet mot skotske økonomiske interesser. Selv om skottene ikke alltid har vært overbeviste om at London-regjeringen har reagert raskt overfor problemer regionen har stått overfor, vil det samtidig være vanskelig for dem å hevde at regjeringen har ignorert deres interesser i forhold til de engelske (Ishiyama og Breuning 1998: 178). I Wales var man vitne til de samme trekkene. Det er blitt hevdet at ”waliserne selv var ivrige anglifiserere. De hadde ikke noe ønske om å være et Volk. Hvis de hadde ønsket dette hadde ingen kunne stoppet dem” (Williams 1989: 199). Birch vektlegger også betydningen av de nye mulighetene unionen brakte med seg for de utdannede klassene i Skottland og Wales innen det offentlige, innen forretningsvirksomhet og innen ulike profesjoner (Birch 1989: 82). Denne anglifiseringen fikk eksempelvis et sterkt uttrykk i nedgangen av walisiskspråklige. På begynnelsen av 1800-tallet snakket nesten hele den walisiske befolkningen walisisk. Men allerede i 1891 kunne bare 54 % av den walisiske befolkningen snakke språket. I 1901 var tallet nede på 50 %. I 1931 var antallet sunket ytterligere til 37 % og i 1981 snakket bare 20 % av waliserne walisisk (Williams 1989: 193). Engelskmennenes negative holdning til minoritetsspråk har fått enda alvorligere konsekvenser i Skottland, hvor bare 1,5 % av befolkningen snakker gælisk. Disse menneskene bor nesten utelukkende på øyer utenfor den skotske kysten (Birch 1989: 79-80). Av administrative hensyn ble Wales i denne tiden behandlet som om det var en del av England. Seksjon 3 i the Wales and Berwick Act av 1746, som var gjeldende til 1967, slår fast at ”in all cases where the Kingdom of England, or that part of Great Britain called England, hath been or shall be mentioned in any Act of Parliament, the same has been and shall henceforth be deemed and taken to comprehend and include the Dominion of Wales” (Bogdanor 2001:144). Etter dette ble altså Wales stort sett styrt som om det var en del

av England. Unntaket var noen få administrative forskjeller i begynnelsen av denne perioden, blant annet overlevde et separat walisisk rettssystem til 1830 (Bogdanor 2001: 7). Siden opplevde Wales en viss administrativ desentralisering fra 1964, en ordning som kom i stand etter walisisk press (Birch 1989: 77).

Mange kriger på 1700-tallet (Napoleonskrigene, kriger 1739-48, 1756-63, 1775-88) var med på å fostre en særegen nasjonal identitet (Evans 1994: 150). Derfor fant man en følelse av felleskap britene imellom på 1700-tallet (selv om den statssponsete offisielle nasjonalismen ikke tok til for fullt før Victoriatiden). Fra midt på 1700-tallet, hvis ikke tidligere, var således Storbritannia rikere og antakeligvis mer selvsikkert enn noe annet land i Europa. Det var dessuten språklig og kulturelt mer forent og innbyggerne hadde mer kjennskap til sitt eget land og politiske prosesser enn noe annet europeisk land (Evans 1994: 153-4). Til sammenlikning er det gjort beregninger som tyder på at 50 % av franskmennene ikke snakket fransk, og bare 12-13 % snakket språket korrekt i perioden rundt den franske revolusjon i 1789. Ved Italias samling rundt 80 år senere, for å nevne et annet eksempel, benyttet bare 2,5 % av befolkningen italiensk som dagligspråk (Özkirimli 2000: 220). Evans peker også på at det er hevet over enhver tvil at Storbritannia på slutten av 1700-tallet var en nasjon med en egen nasjonsfølelse. Under George III ble patriotisme en sterkere kraft. Han var første kongen på flere generasjoner som faktisk var født i Storbritannia. Hans sinnssykedom gjorde han dessuten politisk impotent og han fremstod således som et samlende symbol som stod over partipolitikken og blir derfor av mange betraktet som nasjonens far. Hans familieliv gjorde dessuten at han kunne spille en paternalistisk rolle. Etter hans tid var det igjen dårlige tider for monarkiet, men under dronning Victoria ble igjen monarkiet en samlende kraft (Evans 1989: 19). Irland ble dessuten formelt forent med England, Skottland og Wales i 1800 og hele statsdannelsen ble etter dette kjent som the United Kingdom of Great Britain and Ireland.

Under dronning Victoria ble altså den offisielle nasjonalismen for fullt inaugurert (Anderson 1983: 88). Det var imidlertid innenfor en engelsk kontekst at den britiske nasjonalismen etter hvert vokste fram. Det er derfor blitt hevdet at britisk nasjonalisme

stort sett er et produkt av 1800-tallets engelske nasjonalisme som er mye eldre. Det råder noe uenighet om når nasjonalisme i England egentlig oppstod. Noen historikere, som Hugh Seton-Weston og Douglas Johnson, har hevdet at følelser av patriotisk lojalitet utviklet seg i England på 1600-tallet, mens andre som Elie Kedourie sier dette først skjedde på 1700-tallet. Den engelske nasjonalismen er imidlertid av de fleste historikere antatt å stamme fra 1500-tallet. Denne ble utløst av Hundreårskrigen mot Frankrike og ble konsolidert av den kommersielle suksessen i Tudor-perioden; av de kulturelle triumfene i Shakespeare-perioden; av bruddet med den romersk-katolske kirken under Henrik VIII og av seieren over den spanske armada i 1588. Det var den industrielle revolusjonens suksess som fikk skottene og senere den walisiske middelklassen til å smelte sammen engelskmennenes lojalitet til en lojalitet overfor en ny Britisk nasjon. Blant deler av den skotske befolkningen ble det fasjonabelt i en periode å referere til North Britain når de snakket om Skottland. Den første jernbanen til Skottland ble kalt the North British Railway og et enormt hotell i Edinburgh ble kalt, og heter fremdeles, North British hotell som en påminnelse om denne tiden. Mot slutten av 1800-tallet var dermed en britisk identitet sterk og tydelig, ikke bare på elitenivå, men også på lavere nivå (Lynch 1999). Forøvrig ble ”in the late-Victorian era conservative state patriotism [...] popularized and mobilized through a concerted use of myths and symbols, one of the most significant being the monarchy” (Lynch 1999: 11). Eric Evans vektlegger også monarkiets sentripetale krefter og hevder at en britisk identitet var fokusert rundt en kommersielt suksessrik nasjon med lojalitet som ble kanalisert gjennom et konstitusjonelt monarki (Evans 1994: 160). Britisk nasjonal lojalitet ble senere intensifisert under Boerkrigen og første verdenskrig (Birch 1989: 135). I mellomkrigstiden ser man visse motreaksjoner til tanken om Britishness, noe som kommer til uttrykk blant annet gjennom dannelsen av det walisiske nasjonalistpartiet Plaid Cymru i 1925 og det skotske nasjonalistpartiet i 1934. Opplevelsene under den annen verdenskrig bidro imidlertid til at en britisk nasjonsfølelse fikk en ny oppblomstring som gjorde seg gjeldene i like stor grad som i Victoriatiden. På 1950- og 60-tallet var ideen om Britishness antakeligvis sterkere enn noen gang siden høydepunktet i Victoriatiden. Erfaringene knyttet til andre verdenskrig hadde skapt en mektig følelse av solidaritet mellom de ulike folkegrupper i

Storbritannia. Den moralske og faktiske seieren i 1945 førte til en sterk og stolt overbevisning, selv blant de som tenkte på seg selv som patriotiske skotter eller Ulstermenn, at Storbritannia som helhet var en eksepsjonell ”god” nasjon, et sted med en spesiell skjebne og dyd, som hadde ledet kampen mot den onde nazismen. I etterkrigstiden vokste velfredsstaten frem og den hadde også en samlende kraft, på samme måte som den nye kringkastningen også hadde (McMillan 1996: 75).

Regional nasjonalisme var nærmest ukjent noe som gjenspeilte seg i det faktum at i løpet av de fire parlamentsvalgene som ble avholdt på 1950-tallet fikk SNP på det meste kun 0,5 % av de skotske stemmene (Ishiyama og Breuning 1998: 141).

Avkoloniseringen og oppløsningen av det britiske imperiet var ødeleggende for Britishness fordi dette rammebegrepet på mange måter ikke kunne skilles fra sin imperialistiske fortid. Det er fra en rekke hold blitt hevdet at mye av samholdet i Storbritannia har forbindelse til felles minner knyttet til imperiet (se for eksempel Miller 2000: 132-136). Konseptet om Britishness var blitt oppfunnet for å styrke nasjonalt samhold under krigen mot Frankrike på 17- og 1800-tallet. Unionen mellom England, Skottland, Wales og Irland og det samholdet dette konseptet førte med seg var vital under utbyggingen av det britiske imperiet. Faktisk var Skottlands inntreden inn i en union med England slik vi har sett til en stor grad motivert av ønsket om å få ta del i Englands oversjøiske rikdommer og få embeter i styret av imperiet. Slike muligheter forsvant med avkoloniseringen på 1950- og 60-tallet samtidig som nye muligheter for selvberging, for eksempel gjennom funn av olje i Nordsjøen utenfor Skottland i 1971, dukket opp. Det er antakeligvis ikke tilfeldig at framveksten av regional nasjonalisme skjedde nettopp i denne perioden.

At regional nasjonalisme var blitt en viktig kraft i Storbritannia på 1960- og 70-tallet manifesterte seg for alvor i 1974. Parlamentsvalget dette året kom på mange måter som et sjokk på det etablerte politiske miljøet. I 1967 hadde det skotske nasjonalistpartiet SNP, gjennom et suppleringsvalg, fått inn en representant i Westminster. Ved det ordinære parlamentsvalget i 1970 fikk SNP for første gang inn en representant i Westminster gjennom et riksdekkende valg. SNPs marginale betydning på riksplan

endret seg imidlertid brått da partiet ved valget i februar 1974 fikk 21, 9 % av de skotske stemmene og sju representanter i parlamentet. Ved neste valg, som ble avholdt i oktober samme år stilte SNP for første gang lister i samtlige valgkretser og gjorde et enda bedre valg. SNP oppnådde denne gang at hele 30, 4 % av det skotske elektoratet stemte på partiet og det fikk 11 parlamentsmedlemmer i London (Ishiyama og Breuning 1998: 141). Det walisiske etnonasjonale partiet Plaid Cymru opplevde også betydelig økt oppslutning i denne perioden. Ved parlamentsvalget i 1970 stilte Plaid Cymru for første gang til valg i alle de walisiske valgkretsene og fikk 11, 5 % av stemmene mot 4, 3 % ved det foregående valget. Partiet greide allikevel ikke å konsentrere stemmene på en måte som ga partiet noen representanter i Westminster. Plaid Cymru fikk gjennom et suppleringsvalg inn en representant i parlamentet i 1966. Ved parlamentsvalget i februar 1974 fikk partiet for første gang inn parlamentsmedlemmer gjennom et riksgvalg med 10, 7 % av de walisiske stemmene og to parlamentsmedlemmer. Ved valget senere samme år fikk Plaid Cymru et enda bedre resultat med tre parlamentsrepresentanter.

Den drastiske økningen i støtten til de etnopolitiske partiene gjorde regjeringspartiet Labour sårbart. Partiet undersøkte derfor muligheten for desentralisering av makt gjennom en devolusjonplan. I 1979 ble det holdt folkeavstemninger både i Skottland og Wales om en introduksjon av devolusjon, men regjeringens forslag fikk ikke støtte på noen av stedene. Dette, i tillegg til SNPs dårlige resultat i valget samme året, kombinert med valget av unionistiske Margareth Thatcher til statsminister, gjorde at 1979 ble et forferdelig år for skotske nasjonalister. For Plaid Cymru var 1979 ikke like dramatisk. Riktignok gikk støtten til partiet noe ned og dette varte til 1992, da partiet fikk sin fjerde representant i Westminster.

Fra 1979 til 1997 satt de konservative med regjeringsmakten. De første 11 år var Margareth Thatcher som statsminister og omfattende reformer ble umiddelbart satt i gang. Thatchers periode som statsminister var storhetstiden til britisk nasjonalisme i etterkrigstiden og inkluderte Falklandskrigen i 1982 med gjenerobring av denne øygruppen; hun hevdet britisk kulturell overlegenhet overfor resten av Europa og innførte et nasjonalistisk utdannesspensum. Marco Cinnirella hevder at den

betydningen som denne konflikten hadde på britisk nasjonal identitet ikke bør undervurderes. Både innholdsanalyse av mediene og kvalitative undersøkelser har vist at Falklandskrigen førte til en betydelig økning i den britiske nasjonalismen (Cinnirella 2000: 43).

John Major overtok statsministerposten i 1990, men utover 1990-tallet gjorde partiet det stadig dårlige på meningsmålingene. De konservatives minskede støtte hadde egentlig ikke så mye med partiets uvilje til å innføre devolusjon, men Heath ser det heller som en autonom kraft som reflekterte den minskede betydningen den forenende kraften av britisk identitet hadde. Margaret Thatchers nasjonalisme var bygget på fortiden blant eldre generasjoner som husket det britiske imperiet, "the Battle of Britain" og andre verdenskrig. Dette var delte erfaringer som ga virkelig mening til Britishness. Etter hvert som disse hendelsene ble fjernere og fjernere minner og det symbolske identitet om det å være britisk mistet sin kraft og det ble dermed åpnet for nye former å basere sin identitet fra, spesielt blant yngre generasjoner. Alderskomponenten er ganske betydningsfull når det gjelder britisk versus skotsk og walisisk nasjonalisme. Slike aldersgruppeforskjeller kan tilskrives enten livssyklus-effekter eller generasjonseffekter, men i dette tilfellet er det i følge Heath overveiende sannsynlig at det er snakk om generasjonseffekter (Heath m.fl 1999: 166). Uansett er det klart at de konservative under Thatcher og Major ikke var på linje med den skotske og walisiske opinionen (Heath m.fl 2001: 67). Dette manifesterte seg for alvor ved valget i 1997 da de konservative for første gang ikke fikk et eneste sete verken i Skottland eller i Wales. Labour gjorde dette året et brakvalg og partiet fikk et flertall på 179 i Westminster. I 2001 vant også Labour valget klart. For første gang har Labour klart å beholde makten etter et valg. Tony Blair har ivret etter å skape et Storbritannia i Labours bilde og kanskje det mest karakteristiske med Blair som regjeringssjef har vært implementering av en svært omfattende konstitusjonell reform som har inkludert opprettelsen av desentraliserte institusjoner i Skottland, Wales, Nord-Irland og London; styrkingen av individuelle rettigheter gjennom en Human Rights Act; fjerning av de fleste medlemmer i Overhuset som har arvet plassen sin der og til slutt innføringen av

proporsjonal stemmegivning til både de desentraliserte institusjonene i Storbritannia og til det Europeiske parlamentet.

4.0 Teoretiske perspektiv

Nasjonalismeteorier er ganske mangfoldige og i denne delen vil jeg strukturere presentasjonen av teorien slik at jeg først vil greie ut om generelle nasjonalismeteorier og gruppering av teoretikere før jeg går mer spesifikt inn på undergrupper av teorier. Innen undergruppene vil jeg først se på teorier som omhandler oppløsning av statsdannelser; altså teorier om hva som kan øke regional nasjonalisme/separatisme. Tilslutt vil jeg se på teorier om hva som bygger opp og holder stater sammen; nemlig teorier som omhandler nasjonsbygging.

I kapittel to beskrev jeg nasjonalisme som et fenomen som opptrer både i nasjonalstaten og i de ulike regionene gjennom henholdsvis offisiell og regional nasjonalisme. Ernest Gellner er en svært viktig bidragsyter til nasjonalismeforskningen og han ser dessuten nasjonalisme som et fenomen bestående av to dimensjoner. Han definerer nasjonalisme som primært sett et politisk prinsipp som hevder at den politiske og nasjonale enheten skal være kongruent (Gellner 1983: 1). Dessuten beskriver han nasjonalisme som et sentiment som karakteriseres av en følelse av sinne rettet mot krenkelsen av dette prinsipp eller følelsen av tilfredsstillelse forårsaket av dets oppfyllelse. Begrepet ”nasjonalisme” brukes altså på to ulike måter. For det første refererer begrepet til en ideologi hvor man søker å identifisere en fysisk enhet, ”nasjonen”, for så å søke visse politiske og kulturelle mål på vegne av den. Viktigst blant disse målene vil være nasjonal selvbestemmelse. En slik selvbestemmelse kan uttrykkes på flere måter, blant annet gjennom irredentisme og løsrivelse. En slik forståelse av begrepet kommer til uttrykk i Skottland og Wales gjennom regional nasjonalisme hvor nasjonalister søker å skape kongruens mellom nasjonen og en selvstendig stat. For det andre refererer begrepet ”nasjonalisme” til en sentiment (dette engelske begrepet brukes ofte, på norsk kan dette oversettes til følelse, stemning, holdning, innstilning) av lojalitet mot den nasjonen som innbyggerne deler. Innbyggerne føler ofte samhold gjennom faktorer som språk, religion, felles historiske opplevelser, fysisk nærliggenhet osv. I siste instans må disse båndene være integrert i et kognitivt rammeverk hvor man subjektivt definerer en gruppe mennesker som forskjellige fra sine naboer og like hverandre. Michael Keating

er en av mange andre teoretikere som ser nasjonalisme som bestående av to dimensjoner og forstår nasjonsbygging som en prosess hvor nasjonalisme som doktrine og nasjonalisme som adferd konvergerer (Keating 2001: 2).

Hagendoorn og Pepels (2000: 4-5) sine betraktninger kan virke utfyllende. De hevder at det er nyttig å plassere nasjonalisme langs tre dimensjoner:

Først må den plasseres i en tidsdimensjon. Nasjonalstater har utviklet seg gjennom historien og har manifestert seg selv på den måten vi kjenner dem nylig.

Det er en gammel ide at nasjoner har befolkninger som ser på seg selv som distinkte fra eller superiøre i forhold til andre folkegrupper, men disse nasjonene hadde ofte ikke sine egne stater eller stater kunne kutte gjennom flere nasjoner.

For det andre har man en vertikal dimensjon for nasjonalisme. Kampen om å oppnå en nasjonalstat, uansett om dette skjer samtidig eller ikke, kan manifestere seg på ulike sosiale nivåer i samfunnet. Det kan være idealet til en leder, en politisk elite eller en ide som forener en sosial bevegelse. Den kan altså manifestere seg som en ”grand plan”, elitepolitikk eller en populær bevegelse. Eliter, dvs intellektuelle, politiske ledere og militære spesielt, viser sannsynligvis tydeligere nasjonalistiske følelser.

For det tredje kan nasjonalisme plasseres langs en dimensjon av fullførelse.

Nasjonalisme kan referere til en kognitiv visjon og et emosjonelt ladet ideal eller et mål som fremdeles ikke er blitt realisert eller det kan referere til en fullført stat.

Generelt sett refererer nasjonalisme til det fenomen hvor ledere, elitegrupper eller befolkninger føler at den staten de lever i bør være staten til deres nasjon.

Nasjonalisme handler altså om etnisitet, en følelse av felles arv (i forhold til historie, avstamning, språk eller religion) og skjebnefellesskap. Nasjonalisme er en plan, visjon eller elitepropaganda dersom identifiseringen med staten ikke er fullført. Nasjonalisme er en faktisk sosial kraft dersom identifiseringen allerede er der og har bred, populær støtte. I begge tilfeller har nasjonalismen spesifikke politiske målsetninger. Dersom det begynner som en elitebevegelse vil det arbeide for å oppnå nasjonal tilhørighet blant befolkningen. Når den er populær vil målet være å etablere en spesifikk tenkt stat (gjennom irredentisme, imperialism, etnisk rensing, løsrivelse osv). Dette betyr at

nasjonalisme ikke er det samme som å identifisere seg med en stat eller en nasjon. Nasjonalisme postulerer en nasjonalstat som idealet og refererer dermed identifisering med nasjonalstaten. Vanlig sivil identifisering med en stat er ikke nasjonalisme. Nasjonalismens harde kjerne er etnisk identifisering med en nasjonalstat. Men identifisering er ikke nok for å utvikle sosial og politisk makt. Nasjonalisme blir en sosial makt kun dersom identifisering med nasjonalstaten framtvinger en impuls om å forandre den eksisterende staten (nemlig å forsvare den, bidra til dens interesser, utvide den, ekskludere innvandrere fra den eller løsrive seg fra den). Nasjonalisme er en aktivitet med mål om å forandre tingenes tilstand. Forandringen skal skje med politiske virkemidler og søker å øke en befolknings selvkontroll (autonomi eller sågar selvstendighet) eller kontrollere andre folk (gjennom for eksempel etnisk rensing, dominans og/eller ekspandering).

Nasjonalisme er vellykket i forhold til hvor godt nasjonalistiske ledere kan opphisse folket og hvilke betingelser som får befolkningen til å tenke at de tjener på den nåværende statsdannelsen. Glødende tilhørighet til staten fører til nasjonal stolthet, mens overopphetet stolthet fører til en følelse av overlegenhet. I prosessen med nasjonsbygging er det avgjørende å skape én nasjonal identitet for å etablere identifiseringen med og lojalitet til staten. Derfor er hovedmålet til nasjonalismen, slik det alltid har vært, å skape en homogen nasjon. I følge nasjonalistisk ideologi er statens legitimitet avhengig av utstrekningen som staten beskytter og promoterer samfunnets identitet. Dette gjøres ved å benytte seg av etniske markører, hvorav språk er det viktigste. Etter hvert som nasjonsbyggingen går framover blir etniske og nasjonale identiteter fundamentale elementer av selvoppfatning og mindre fleksible. Språkstandardiseringen er et viktig element i nasjonsbyggingen og kan forstås som del av en mer generell strategi av statsrasjonalisering. I mange land har sentrale ledere greid å utbrede sitt språk til periferien, slik det har skjedd i Storbritannia. Spillanalyse har blant annet vist at avgjørende for at dette skal kunne skje er om de politiske lederne i periferiene har nok insentiver å lære sentrums språk på grunn av muligheter for å tre inn i den sentrale maktstrukturen. Hvis slike muligheter blokkeres vil man se motstand

mot språkhomogenisering; noe som igjen vil stimulere regional nasjonalisme (Hagendoorn og Pepels s 2000: 16-17).

Nasjonalisme, på linje med andre politiske ideer, blir diffusert og spredt til befolkningen gjennom sosialisering. Utdannelseseksplosjonen og massemedias vekst i det 20. århundre har vært med på å akselerere denne utviklingen. Spesifikt for britisk nasjonalisme, hevder Birch er at denne aldri har hatt en aggressiv karakter, men en progressiv sådan som har ønsket å bevare den politiske ordenen. Progressiv nasjonalisme er et fenomen bestående av tre elementer: a) nasjonal bevissthet; nemlig den bevisstheten innbyggerne innenfor et gitt territorium har om at de innehar en spesiell nasjonal identitet, utover deres bevissthet om å tilhøre ulike kirker, språklige grupper eller klasser, b) nasjonal bindekraft; det objektive faktum at befolkningen innenfor dette territoriet har en grad av sosial og politisk enhet som er utover de ulike faktorene som skiller dem, og c) nasjonal lojalitet og stolthet; demonstrert gjennom medlemmenes ønske om å forsvare enheten fra kritikk utenfra, fra kommersiell aggresjon eller fra fysisk angrep (Birch 1989: 135).

For å oppnå bedre oversikt over nasjonalismeteorien og dens utvikling kan det være fruktbart å se på ulike teoretikere som har påvirket tenkningen på dette feltet. I den forbindelse vil jeg benytte meg av en tredeling som er dominerende innenfor nasjonalismeforskningen og gruppere de i tre ulike retninger: primordialister, modernister og postmodernister. Til tross for at det ikke finnes en generell nasjonalismeteorologi, er det bred konsensus om at nasjonalisme, både som en form for bevissthet og politisk ideologi, har vært en av de viktigste faktorene til å forme strukturen og prosessen til den moderne verden. I første halvdel av 1800-tallet ble nasjonalisme assosiert med demokrati og liberalisme. Senere tok den en aggressiv, militaristisk form og ble assosiert med imperialism, fascisme og totalitarisme. Tankene om nasjonalstaten og selvbestemmelse har imidlertid formet internasjonale relasjoner. Selv om det er tegn til overnasjonalt samarbeid og organisering, er det lite som tyder på at nasjonalisme er borte som ideologi og sentiment. Mer presist kan man strukturere teoretikere ved å dele de inn i undergrupper. Det finnes grovt sett tre ulike

tilnærminger til nasjoner og nasjonalisme og disse kalles altså som regel den primordiale, den modernistiske og den postmodernistiske retningen. Først vil jeg imidlertid kort redegjøre for nasjonalismens ideologiske arv.

Den ideologiske begynnelsen til nasjonalisme finner man i Vest-Europas politiske historie etter føydalismens sammenbrudd. Ordet ”nasjonalisme” dukket første gang opp i siste halvdel av 1700-tallet. Johann Gottfried von Herder (1744-1803) er blitt tilkjent som opphavsmann til begrepet som skulle bli utgangspunkt for en av de mest populære doktrinene verden noen gang har sett (Birch 1989: 25). Han har således gitt et betydelig bidrag til politisk filosofi. Herder insisterte på at hvert folkeslag og hver tid hadde sin egen måte å tenke, føle og handle på. Derfor mente han at det eneste rasjonelle styresettet var en nasjonalstat basert på ett ”Volk”. Herder vektla den emosjonelle betydningen av tilhørighet til en spesiell kulturell gruppe og menneskers ønske om å basere politisk autoritet på disse gruppers hender. En annen viktig figur innen nasjonalistisk politisk filosofi var Herders landsmann Johann Gottlieb Fichte (1762-1814). Fichte var opptatt av nasjonal stolthet, verbal aggresjon og en Messias-liknende politisk visjon som mange senere nasjonalistiske politikere har tatt i bruk. Han vektla de spesielle dydene til den tyske kulturen og hadde en visjon om at i fremtiden kunne tyskerne overføre disse dydene til hele verden. Franskmannen Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) er den siste av de tre store originale bidragsyterne til tidlig nasjonalpolitisk teori. Han var den første som framsatte en fullstendig teori som kan kalles nasjonalistisk. Rousseau var først ute med å foreslå at et samfunn hvor medlemmene delte felles skikker var det beste og faktisk det eneste tilfredsstillende grunnlaget for et politisk samfunn. Videre insisterte Rousseau på at en fri selvstyrende stat bare kunne oppnås dersom den var basert på en konsensus i samfunnet. Dessuten utmerket Rousseau seg fra sine revolusjonære samtidige franske tenkere ved å hevde at mennesker som hadde vokst opp under særegne tradisjoner og hadde en bestemt måte å innrette livet på, ville føle affeksjon bare til sitt eget samfunn og ikke til menneskerasen som helhet, slik den universalistiskorienterte majoriteten av franske tenkere hevdet (Birch 1989: 14-22).

1 Primordialisme

I tråd med tenkningen til Herder, Fichte og Rousseau finner man at den primordialistiske tilnærmingen forfekter at nasjoner er opprinnelige, varige fenomen som har en naturlig form og som forfølger dens individer hvor enn de måtte forflytte seg. Denne retningen stiller seg i stor grad i opposisjon til de to andre teoretiske retningene. Moderne nasjoner sees på som en forlengelse av et historisk-kulturelt fellesskap. Nasjonen blir sett på som et etno-kulturelt samfunn hvis felles avstamming blir anvendt som basis for politisk anerkjennelse og som har en lang historie som går tilbake til ”uminnelige tider”, det vil si mange århundre eller sågar årtusen. Videre vil en typisk nasjon ha røtter i tid og sted. Dette innebærer at den hører hjemme i et historisk hjemland og er dessuten et samfunn for ”folket” og gjenspeiler dets behov og aspirasjoner. For primordialistene vil det å tilhøre en nasjon innebære at man har visse kvaliteter, nasjonstilhørigheten er med andre ord viktig for å definere hvem man er. Nasjonen blir for øvrig sett på som en helhet med en enkelt vilje og karakter og de underliggende prinsippene styres av avstamming og autentisk kultur. Primordialistene peker dessuten på en rekke kjennetegn ved nasjonen og disse går ofte ut på at området bør ha et felles språk; et definert og sammenhengende territorium, felles økonomi og kultur. Ofte vektlegges dessuten betydningen av det å ha en felles psykologisk tilstand som gir form for en nasjonal karakter og tilstedeværelse av en felles religion og skikker. Disse kriteriene blir sett på som gitte forutsetninger som man ikke har full kontroll over, og primordialistene mener dermed at det er naturlig definert hvem som tilhører en nasjon og hvem som tilhører en annen.

Nasjonalisme blir dermed et prosjekt om å skape kongruens mellom stater og nasjoner for å skape nasjonalstater. Et viktig mål blir å gjenoppdage den nasjonale historien og sørge for at denne blir veiledende for den moderne politikken. Det er derfor blitt pekt på at den primordialistiske retningen har et arkeologisk uttrykk i og med at den skal avdekke det som ligger i historien. Spesielt storhetstider som kan knyttes til historien blir trukket fram for å underbygge det unike og som bevis for at nasjonen er en kraftig

og potent enhet (Feltham 2001). Anthony Smith (1998) sier seg enig i at spesielt Storbritannia, Frankrike og Tyskland, men også andre stater "accepted the spirit of this perspective and retold the story of the nation in terms of its rude beginnings, early migrations, golden ages of saints and heroes, its vicissitudes and servitudes, its decline and rebirth, and its glorious future" (Smith 1998: 18). (Smith kaller forøvrig primordialisme for "the perennialist perspective"). Hans utgangspunkt er blant annet kritikk av modernismen fordi han hevder at moderne nasjoner ikke kan forstås uten at man tar hensyn til allerede eksisterende etniske komponenter og at det som regel ligger en viss etnisk basis i konstruksjonen av moderne nasjoner. Her er det dessuten viktig å legge merke til at Smith har inkludert et fremtidsfokuserende element og primordial nasjonalisme kan dermed brukes til å rettferdiggjøre aktuell politikk med henvisning til nasjonalisme. En slik type nasjonalisme er også med på å gi fremtidshåp i og med at den ofte predikerer at nasjonen i fremtiden vil være sterk og videreutvikles.

2 Modernisme

I motsetning til primordialisme har modernistene hatt en konstruksjonistisk tilnærming til nasjoner. Tidligere så mange teoretikere på utviklingen av nasjoner som noe deterministisk, noe som var uunngåelig og nødvendig. Tilhengere av denne nye modernistiske retningen hevder at man ikke kan finne en primordial "urnasjon", men derimot at nasjonalismen skaper nasjonen. Denne retningen ble toneangivende fra 1960-tallet og stiller seg altså i opposisjon til primordialistene. Klassisk modernisme støtter seg i følge Smith (1998: 21-22) i hovedsak til fem postulat. For det første fremholder denne retningen at nasjoner er grunnleggende moderne, i den forstand at de er av nyere dato (det vil i praksis si at de har oppstått etter den franske revolusjonen) og at komponentene var tidligere ukjente, det vil si del av den moderne verden som sådan. For det andre blir det framholdt at nasjoner er et produkt av de moderne tider, hvilket vil si at nasjonene bare hadde kunnet oppstå som en følge av "moderniseringen", dets forutsetninger og politikk. For det tredje mener modernistene derfor at nasjonene ikke har dype røtter i historien, men at de tvert imot er uunngåelige konsekvenser av de

revolusjoner som utgjorde de moderne tidene. På denne måten er de bundet til modernismens trekk og forutsetninger slik at når disse trekkene og forutsetningene blir omgjort, vil nasjonene gradvis forsvinne eller bli overgått av noe annet. For det fjerde mener modernistene at nasjonalismen på samme måte var innfelt i modernismen og i moderniseringsprosessens overgang til moderne tider slik at når disse prosessene er ferdigstilte vil også nasjonalismen forsvinne. For det femte mener modernistene at nasjoner og nasjonalismen er sosiale konstruksjoner og kulturelle innovasjoner av modernismen som bevisst er bygget av eliter som søker å påvirke massenes emosjoner for å oppnå sine mål, under en tid med revolusjoner og massemobilisering og sentral i forsøkene på å kontrollere disse prosessene med hurtig sosial endring. Smith (1998: 23) legger dessuten til at modernistene ser nasjoner som fragmenterte og delt inn i flere sosiale grupper (basert på regional tilknytning, klasse, kjønn, religion osv) som har sine egne interesser og behov. Etter andre verdenskrig fikk man altså en reaksjon mot den primordiale måten å tenke på og man begynte å tenke i baner av å "bygge" en nasjon. Karl Deutch introduserte i denne sammenheng begrepet om nasjonsbygging. Han mente dette dreide seg om de gjensidige tilpasningene av prosessene om sosial mobilisering og kulturell assimilering for på denne måten å etablere sosial kommunikasjon og bånd mellom sentrum og regionene. Nasjonalistiske eliter hadde ifølge Deutch en svært begrenset rolle. Mens hans etterfølgere som Daniel Lerner, Lucian Pye, David Apter og Leonard Binder vektla mye sterkere disse ledernes betydning (Smith 1993 s 10). Dette trekket ved nasjonalismestudier er blitt utviklet videre og teoretikere som John Breuilly ser på nasjonalisme som en spesiell og suksessrik form for moderne politikk som brukes av eliter for å ta statsmakt fra styrende klasser. Han ser nasjonalisme som en vital politisk diskurs som er kapabel til å mobilisere ulike strata og forener på den måten divergerende sosiale interesser og legitimerer deres politiske aspirasjoner.

Ernest Gellner er en annen viktig teoretiker innenfor den skolen. Nasjonalisme forstås av ham ikke som "the awakening of nations to self-consciousness: it invents nations where they do not exist" (Thompson m.fl 1999: 51). Nasjonen er uatskillelig knyttet til staten som søker å skape en moderne nasjon gjennom en felles massekultur. Det kan følgelig bare være en (offisiell) nasjonal identitet. Gellner er åndelig far for en av

nasjonalismens mest klassiske definisjoner idet han definerer nasjonalisme som et politisk prinsipp som ”holds that the political and national unit should be congruent” (Özkirimli 2000: 129). Som modernist mener han naturligvis at nasjonalisme er et produkt av den moderne verden og at nasjonalisme kan oppstå ”when general social conditions make for standarized, homogenous, centrally sustained high cultures, pervading entire populations and not just elite minorities” (Özkirimli 2000: 133). Eric Hobsbawm vektlegger også ledernes betydning idet han snakker om ”invented traditions”. Han tenker seg at politiske ledere retter oppmerksomheten mot ritualer eller symbolske handlinger for å oppnå ønskede verdier og adferdsnormer og at politikere vil forsøke så langt det er mulig å knytte nåtiden opp mot en stolt fortid. Dette blir blant annet eksemplifisert gjennom beslutningen om å gjenoppbygge det britiske parlamentet i gotisk stil på 1800-tallet. På den måten signaliseres kontinuitet med en ærerik fortid (Smith 1993: 11). Hobsbawm har imidlertid kritisert modernistteorien for å ha for sterkt fokus på ovenfra-og-ned perspektiver og at den retningen derfor i stor grad har oversett betydningen av perspektiver på lavere nivå.

Øyvind Østerud og Ernst Gellner ser begge på regional nasjonalisme som et svar på modernisering, mobilitet og opprivning av gamle samfunnsformer. Begge fremstiller således regional nasjonalisme som en forståelig og rasjonell måte å organisere et upersonlig industrisamfunn på (Østerud 1994). Will Kymlica er enig i dette. Han hevder at fordi den særegne kulturen til ulike minoritetsgrupper blir ”tynnere” og moderniseringen mer fremskreden, desto sterkere vil moderne mennesker verdsette sin nasjonale identitet. For talspersonene for regional nasjonalisme, utgjør nasjonens egen kultur den konteksten de vil utvikle og benytte sin autonomi innenfor (Kymlica 1997: 40). Kymlica og Østerud har således vist at regional nasjonalisme er et rasjonelt og forståelig svar på de utfordringene moderne tider bringer med seg.

3 Postmodernisme

Denne retningen er en videreføring av den modernistiske tradisjonen. Postmoderne teoretikere har søkt å avsløre fragmenteringen av kontemporære nasjonale identiteter og har foreslått framveksten av en ny ”postnasjonal” orden av identitetspolitikk og global kultur. Mens modernismen hevder at konstruksjonen av moderne nasjoner kan forklares med moderne økonomiske og politiske strukturer, er postmodernister uvillige til å redusere den kulturelle konstruksjonen av nasjonale identiteter til slike strukturelle årsakssammenhenger. Nasjonalistenes rolle, i henhold til både modernister og postmodernister, er å lede an i konstruksjonen av moderne nasjoner. Postmodernismen forstår nasjoner som kulturelle konstruksjoner, men det gjelder også for alle andre kollektive identiteter. Dette betyr at det ikke er mulig å skille mellom kunstige oppfinnelser og reelle identiteter.

Michael Billig er en viktig teoretiker innen denne retningen. Han har stekt argumentert for innføringen av et mer fleksibelt nasjonalismebegrep. I boken ”Banal nationalism” forklarer han hvordan begrepet ”nasjonalisme” som regel forbindes med Quebec, Bretagne osv, men at dette overser den nasjonalismen som nasjonalstatene i Vesten bedriver og at denne type politikk derfor må inkluderes i begrepet. Å likestille nasjonalisme med separatisme vil være galt fordi nasjonalisme innen et slikt syn kun vil framstå som noe temporært. Tvert imot, hevder han, er nasjonalisme et permanent fenomen. Daglig blir ideen om Storbritannia som nasjon reproduisert og likeledes blir dets innbyggere reprodusert som nasjonale borgere og dette skjer altså ved hjelp av ideologiske virkemidler som er en form for nasjonalisme. Siden det er store forskjeller mellom separatisme og denne form for nasjonalisme introduserer han begrepet ”banal nasjonalisme”. Billig hevder at “in so many little ways the citizenry are daily reminded of their national place in the world of nations. However, this reminding is so familiar, so continual, that it is not consciously registered as reminding” (Billig 1995: 8).

Nasjonalisme blir innen et slikt syn sett på som en ideologi som tillater stater fortsatt å eksistere. I forlengelse av dette påpeker han at det vil være fruktbart å forstå alle de sentrale politikerne som nasjonalister i den forstand at ”nationhood provides a continual

background for their political discourses, for cultural products, and even for the structuring of newspapers (Billig 1995: 8). Ifølge Billig har mange forsøkt å unngå å kalle lojalitet overfor sin egen nasjonalstat for nasjonalisme og har i stedet foretrukket termer som "lojalitet" og "samfunnsidentifisering". Problemet med disse termene er imidlertid at de overser det objekt denne lojaliteten/identifiseringen rettes mot, nemlig nasjonalstaten. Dessuten, i Billigs ord, " "our" common sense about nationhood and "our" psychology of national attachments should be located within the history of nationalism" (Billig 1995: 16).

Dessuten er Benedict Anderson en av de mest anerkjente og profilerte teoretikere innenfor den postmodernistiske retningen. I hans banebrytende arbeid i *Imagined Communities* fra 1983 beskriver han at nasjonen har tre kjennetegn; de er nemlig begrensede, suverene og forestilte. Det at man bør se på nasjoner som forestilte fellesskap forklarer han med at ingen kan kjenne alle innbyggerne i nasjonen og man kan heller ikke møte alle personlig og det vil således ikke være noen annen måte enn å se på dette fellesskapet enn som forestilt. Anderson knytter europeisk nasjonalisme til framveksten av lokalspråk og statlig byråkratisering. Hans arbeid omhandler også offisiell nasjonalisme. Dronning Victoria, som regjerte fra 1837 til 1901, blir her sett på som opphavskvinne for den britiske offisielle nasjonalismen. Anderson (1983: 88) hevder at i hennes regjeringstid blir en "London-style official nationalism" inaugurert og han sammenlikner denne politikken med russifiseringen tsar Alexander III bedrev fra St. Petersburg på samme tid. Videre peker Anderson på at den britiske offisielle nasjonalismen "[...]was from the start a conscious, self-protective policy, intimately linked to the preservation of imperial-dynastic interests. But once "out there for all to see", it was as copyable as Prussia's early-nineteenth century military reforms, and by the same variety of political and social systems. The one persistent feature of this style of nationalism was, and is, that it is official – i.e. something emanating from the state, and serving the interests of the state first and foremost" (Anderson 1983: 159).

For å komme mer til kjernen innen nasjonsbygging, kan det her være på plass å se nærmere på teorier om separatisme og regional nasjonalisme, før jeg helt til slutt går inn på nasjonsbyggingsteorier.

Selv om det finnes lite teori om hvordan stater blir opprettholdt, er det imidlertid pekt på at det beste indisiert for å undersøke om nasjonsbyggingen har vært vellykket er fravær av separatistiske bevegelser (Østerud 1994: 25). Separatisteteorier vil av denne grunn være viktig å gå litt nærmere inn på. Det finnes flere teorier om hva som kan øke den regionale nasjonalismen. Hagendoorn og Pepels (2000:23) har oppsummert disse og har funnet hovedsakelig fire ulike årsaksforhold:

I Følelsen av å bli truet som gruppe av en utgruppe kan føre til økt populær nasjonalisme.

II Følelsen av at utgruppen aktivt begrenser de økonomiske og sosiale mulighetene til den nasjonale inngruppen kan også føre til økt regional nasjonalisme. Det har vist seg at separatisme har grobunn på den ene siden der hvor etnisitet kombineres med en subjektiv følelse av gruppeulikheter, differensiert velstand eller andre slike sosioøkonomiske forhold og på den andre siden der det er spesielle kjennetegn ved regionen som tilstedeværelsen av geografisk homogenitet i fordelingen av etniske aggregat (Kymlica 1997: 100). Antakelsen er at mennesker vil identifisere seg med etniske eller nasjonale grupper dersom dette vil styrke deres konkurranseevne. Teorier som fokuserer på økonomiske aspekter er ofte satt i forbindelse med marxisme. Disse teoretikerne hevder at objektive rasjonelle faktorer blir manipulert av en klasse eller elite med selvinteresse i å oppnå territoriell autonomi (Premdas 1990: 19). Mange av disse teoretikerne ser dessuten for seg at nasjonalisme er en kraft som ikke vil vare. Marxistiskorienterte teoretikere har sett på nasjonalisme som et midlertidig fenomen som vil erstattes med internasjonisme og kosmopolitisme som følge av gjensidig økonomisk avhengighet stater imellom. Spesielt har marxister forespeilet seg nasjonalisme som borgerskapets ideologi og som en fase i den tidlige kapitalismen. Etter hvert som kapitalismen utvikler seg og blir mer internasjonal vil nasjonalisme bli

erstattet av klassekamp som igjen vil bryte ned nasjonale grenser. Andre typer økonomiske teorier postulerer at regioner vil ønske uavhengighet på grunnlag av relativ økonomisk deprivasjon (Connor 1994: 168). Anthony Birch peker imidlertid på at økonomiske teorier er svært vanskelig å verifisere (Birch 1989: 68). Problemet er nemlig at det ikke finnes noe entydig mønster i hvordan styrken på økonomien til separatisthungerige regioner er. I visse tilfeller er det områder med *svakere* økonomi enn sentrum som ønsker separatisme, som for eksempel Tsjetsjenia, mens i andre tilfeller er det derimot regioner med *sterkere* økonomi enn sentrum som ønsker separatisme, som for eksempel Baskerland. En annen type teori som har sin opprinnelse i økonomien er rasjonalistisk teori. Rasjonalistiske teoretikere ser på spørsmålet om separatisme som en veiing av kostnader og fordeler ved en eventuell løsrivelse. Denne type teorier sier at regional separatisme maksimeres når tre ulike betingelser er til stede. For det første vil separatisme mest sannsynlig inntreffe dersom det foregår lite handel eller det er få andre økonomiske relasjoner mellom de ulike regionene i landet. Dernest vil regional nasjonalisme maksimeres når den internasjonale/statssystemets økonomi har hatt lite å si for regionens økonomi. Til slutt hevder disse teoretikerne at separatisme vil maksimeres dersom pengeoverføringer fra den statlige regjeringen har hatt lite å si (Polèse 1985: 110). Anthony Smith (1998: 73) poengterer dessuten betydningen av rational choice. Det kan kanskje være plausibelt å tenke seg at skottene vil søke full selvstendighet på linje med slovenerne og kroatene, men han sier at caset Quebec viser at rational choice utgjør et sterkt element når en nasjon skal avgjøre om det ønsker full løsrivelse. Rasjonelle teorier har på linje med andre økonomiske teorier møtt motstand fordi det har vist seg at økonomiske forhold ofte får en mer sekundær plass blant årsakene til separatisme.

En teori som er litt i slekt med rasjonelle modeller, men som allikevel har vist seg å ha ganske god forklaringskraft, er teorien om betydningen av regioners ”bargaining power” eller forhandlingsposisjon. Denne teorien postulerer at separatisme er mer utbredt der hvor regionen har en sterk bargaining power vis-à-vis sentrum. Bargaining power går på alt fra regionens status til økonomiske sårbarhet. Daniel Treisman har verifisert teorier av denne art (Treisman 1997). Hva gjelder begrensninger av den

nasjonale gruppens sosiale muligheter finnes blant annet en teori om regional nasjonalisme som er mer sosiologisk orientert. Denne teorien tar utgangspunkt i Émile Durkheims begrep anomi, som er en ”tilstand hvor hurtige endringer forstyrrer samfunnets evne til å regulere og kontrollere sine medlemmer på en adekvat måte og hvor de gamle reglene som tidligere regulerte menneskenes liv ikke lenger later til å gjelde” (Newman 1997: 605). Anomi kan lede til økt regional nasjonalisme fordi en økende følelse av fremmedgjøring fra et depersonalisert og dehumanisert moderne massesamfunn kan føre til ønsket om å gå tilbake til forhold preget av ”tribalism” (Connor 1994: 168).

III Følelsen av relativ deprivasjon. Denne faktoren er mer kulturell enn økonomisk. Det er ikke bare objektive ulemper som er viktige for utviklingen av negative følelser mot utgruppen, men også subjektive erfaringer av legitimiteten til disse betingelsene. Relativ deprivasjon referer til den følelsen at inngruppen har færre muligheter enn de burde ha eller fortjener i forhold til den dominerende gruppen. En av de mest kjente teoriene innen denne gruppen er teorien om intern kolonisering. Den er fremsatt av blant andre modernisten Michael Hechter og postulerer at forholdet mellom sentrum og periferi er karakterisert av eksploatering av minoriteten. Undertrykkelsen av nasjonale minoriteter får dermed regioner til å kreve autonomi eller løsrivelse (Premdas 1990:19). Svakheten til denne teorien er at det ikke alltid er undertrykte områder som søker løsrivelse eller autonomi, mens styrken til teorien er at separatistbevegelsene selv ofte viser til denne type resonnementer (Alter 1994: 102).

IV Ekkoeffekten til nasjonalisme kan inntreffe dersom en nasjonal minoritet, som skottene eller walisere, signaliserer (gjennom idiomet til ledere eller for eksempel stemme på eller ha medlemskap i nasjonalistpartier) en intensjon om selvstendighet eller autonomi. Et slikt signal kan sette i gang en nasjonalistisk motreaksjon fra majoritetsbefolkningen (jmf undersøkelser som viser at engelskmennene er ganske likegyldige til skotsk selvstendighet og dette kan skade samholdet). Det motsatte kan inntreffe dersom en nasjonal gruppe signaliserer sin nasjonalisme overfor minoritetene.

I Storbritannia kunne man se dette blant annet i Thatcherperioden som førte med seg en politikk som gjorde at de konservative tapte stemmer i periferiene.

Noen teorier er vanskeligere å klassifisere idet de tar for seg flere av disse elementene. Ralph Premdas foreslår en teori for å undersøke hvor regional nasjonalisme oppstår der man tar hensyn både til nasjonale minoriteters primordiale og sekundære faktorer. Når det gjelder de primordiale faktorene teller gruppens språk, religion, rase, verdier eller kultur og territorium. Disse faktorene utgjør de underliggende årsaker til hvorfor regional nasjonalisme oppstår. Sekundære faktorer fungerer utløsende og inkluderer forsømmelse, utnyttning, dominans og intern kolonisering, undertrykking og diskriminering og tvunget annektering; alt dette er overtredelser som er begått av storsamfunnet. Premdas har undersøkt denne modellen empirisk og har på den måten verifisert sin teori (Premdas 1990: 22). Anthony Birch har foreslått en liknende type modell hvor han tar høyde både for en konstant faktor og to typer historiske faktorer. Den konstante faktoren er overbevisningen til romantiske nasjonalister om å kreve autonomi for å beskytte sitt samfunns kulturelle identitet. Birch ser således på etniske lojaliteter som varige trekk ved det sosiale liv. Når det gjelder den første historiske variabelen, hevder Birch at det var en rekke forhold i 1970- og 80-årene som gjorde at regional nasjonalisme ble mer attraktivt og plausibelt enn tidligere i århundret. Disse forholdene var blant annet fjernsynets skjeve framstilling av folkegrupper, større økonomisk sentralisering, vekst i politisk utålmodighet, et tryggere internasjonalt system, sikkerheten ved fremveksten av flere overnasjonale organisasjoner og nye kanaler for propaganda som for eksempel gjennom media. Den andre gruppen historiske variabler gjelder individuelle historiske faktorer som kan føre til økt regional nasjonalisme. Når det eksempelvis gjelder Quebec er det nærmest konsensus om at "the quiet revolution" som foregikk der på 1960-tallet og som langt på vei endret samfunnet, var den utløsende årsaken til fremveksten av regional nasjonalisme. Likeledes var funnet av olje i Nordsjøen på 1970-tallet en viktig årsak til gjenoppvåkningen av skotsk nasjonalisme (Birch 1989: 69-72). Denne teorien kan kritiseres for at den ikke har særlig høy grad av parsimonitet siden man er nødt til å selv fylle inn de individuelle

historiske variablene. Den har allikevel vist seg å være ganske fruktbar i hvert fall når det gjelder forskning rundt vestlig regional nasjonalisme.

Stephanie Dion (1996) har også utarbeidet en teori som forsøker å ta til seg flere av disse teorigruppene. Hennes modell ser separatisme som et resultat av en blanding av gruppene I, II og III. I den grad separatisme blir behandlet i oppgaven, vil jeg se på slike spørsmål hovedsakelig i forhold til Stephanie Dions intuitive modell om separatisme. Modellen vil være med å forklare om et brudd vil komme ved hjelp av termene frykt og selvtillit.

selvtillit inspirert til løsrivelse			
frykt påført av unionen	<i>høy</i>		<i>lav</i>
	<i>høy</i>	1: løsrivelse sannsynlig	2: løsrivelse usannsynlig
	<i>lav</i>	3: løsrivelse usannsynlig	4: løsrivelse umulig

Figur 4.1

Stephanie Dion hevder at separatistbevegelser har bakgrunn i to typer persepsjoner; frykt og selvtillit. Frykt blir i denne sammenheng definert som en følelse blant den regionale gruppens medlemmer om at deres kulturelle, økonomiske eller politiske situasjon vil forverres dersom de forblir i den eksisterende union. Selvtillit går på troen om at man kan ha det bedre på egen hånd og at løsrivelse ikke er for risikabelt. Motparten, i dette tilfellet den britiske unionen, sin strategi blir da det motsatte. Dette innebærer at selvtillit må knyttes opp mot unionen og frykt må knyttes opp mot løsrivelse. I denne modellen forstås persepsjonene om frykt og selvtillit for øvrig som et resultat både av rasjonell kalkulering og emosjoner.

Relevant innenfor dette temaet vil også være moralske og konstitusjonelle teorier om separatisme. Allen Buchanan (1991), eksempelvis, lister opp fire betingelser hvor en eller flere av disse må være oppfylt for at løsrivelse skal rettferdiggjøres. For det første kan løsrivelse rettferdiggjøres dersom staten nekter å stanse alvorlige urettmessigheter som begås mot nasjonale minoriteter. For det andre kan løsrivelse rettferdiggjøres dersom staten eksploaterer en gruppe til fordel for en annen. For det tredje kan løsrivelse rettferdiggjøres dersom den nasjonale minoriteten føler at det er eneste måte som deres kultur kan beskyttes på. For det fjerde kan løsrivelse rettferdiggjøres dersom a) kulturen virkelig er truet, b) mindre dramatiske måter å bevare kulturen enn gjennom løsrivelse ikke eksisterer eller er adekvate, c) kulturen som skal bevares møter minimumsstandarder om anstendighet, d) separatistene vil etablere en liberal stat og/eller f) verken den allerede eksisterende stat eller en tredjepart har et legitimt krav på det aktuelle området som ønsker løsrivelse.

Den andre undergruppen av nasjonalismeteorier som jeg vil se nærmere på er nasjonsbyggingsteorier. Teorier om nasjonsbygging består gjerne i å forsøke og forklare hvilke steg en slik prosess er innom. John Breuilly (1993), for eksempel, tilkjenner fire gjensidig relaterte stadier: “centralization”, “collaboration”, “the image of the state” og “international rivalry”. Stein Rokkan (Flora m fl 1999: 83) identifiserer også fire faser i nasjonsbyggingsprosessen fra maktpolitisk kontroll via kulturell standardisering og politisk deltakelse til økonomisk omfordeling. Craig Calhoun (1997: 79) teorier postulerer på sin side at nasjonalstater blir skapt ved hjelp av interne prosesser bestående av kamp, kommunikasjonsutbygging, politisk deltakelse, veibygging, utdanning, historieskriving og økonomisk utvikling i tillegg til kampanjer mot eksterne fiender. Nasjonsbygging defineres videre av Øyvind Østerud (1994: 24) som summen av direkte og indirekte virkemidler i utviklingen av et nasjonalt fellesskap – riksinstitusjoner, samlende symboler, kommunikasjon, utdanning og kulturtrekk blir alle virkemidler i denne prosessen. Michael Billig sier i denne sammenheng at “the battle for nationhood is a battle for hegemony, by which a part claims to speak for the whole nation and to represent the national essence” (Billig 1995: 27). Mer konkret viser Will Kymlicka (1997: 28) til at en moderne økonomi krever en mobil, utdannet og

opplyst arbeidsstokk. Et standardisert offentlig utdanningssystem på et felles språk har også blitt sett på som viktig for at innbyggerne skal ha lik mulighet til å delta i arbeidslivet. Dessuten har deltakelse i en felles samfunnskultur blitt sett på som essensielt for å generere solidaritet innen moderne demokratiske stater. Sentrale myndigheter må dessuten overbevise befolkningen om at det er nettopp *de* som best ivaretar befolkningens interesser. Nasjonsbygging finner man i alle multinasjonale stater. Charles Taylor har imidlertid observert at nasjonsbygging i flernasjonale stater ”inescapably privileges members of the majority culture” (Kymlica 1997: 29). Nasjonale minoriteter vil blant annet derfor nesten alltid motstå total integrasjon (Kymlica 1997: 31). Allikevel er ofte nasjonalstatsystemet effektivt så lenge det tar hensyn til nasjonale minoriteters behov og ønsker. Et nasjonsbyggingsprosjekt som bare er knyttet til én sosial gruppe vil nemlig underminere støtten for et slikt prosjekt. Den ultimale rettferdiggjørelse for å etablere, vedlikeholde og styrke en nasjonalstat vil dermed være at dette systemet er den mest naturlige og effektive representasjonen av befolkningen (Kelman 1997: 167).

I følge Michael Keating er nasjonsbyggingen vellykket når befolkningen deler verdier som binder samfunnet ”to a project and define a common interest, without imposing social and political conformity or stifling innovation (Keting 2001: 65).

Nasjonsbyggingsprosjektet, slik Keating ser det, involverer dessuten praktisk politikk og målet søkes nådd gjennom implementering av offisiell nasjonalisme langs fire dimensjoner. For det første skjer det langs en økonomisk dimensjon hvor nasjonalstaten søker å opprettholde internasjonal konkurranseevne samtidig som det søkes å bevare territoriell autonomi. For det andre søker nasjonalstaten å opprettholde og promotere den sosiale integrasjonen langs en sosial dimensjon. For det tredje skjer det langs en kulturell dimensjon hvor nasjonalstaten søker å opprettholde felles identitet, kultur og språk samtidig som staten er åpen mot globale innflytelse. For det fjerde, langs en politisk dimensjon, søker nasjonalstaten å opprettholde et demokratisk og åpent system, samtidig som den er kapabel til å løse politiske spørsmål som aksepteres som legitimt. Langs den politiske dimensjonen søker dessuten nasjonalstaten å definere felles territoriale interesser og forfølge disse innen bredere arenaer. Øyvind Østerud hevder

denne tilpasningen mellom stater og nasjonale fellesskap skjer under påtrykk av to spenningsdimensjoner. Slik kan man se nasjonsbyggingen uttrykker den for det første ”spenningen mellom nedarvede kulturtrekk og mer konstruerte samlingspunkter, eller mellom lokalkulturer og en standardisert nasjonalkultur. Ved å søke etter nasjonale røtter og bånd til fortiden blir også symboler valgt ut og tradisjoner oppfunnet.[...] For det andre belyser nasjonsbyggingsbegrepet spenningen mellom subjektiv og objektiv nasjonsoppfatning. Nasjonale fellesskap forankrer gjerne sin egenart i objektiverede kulturtrekk, men det er ikke variasjon i noe bestemt enkelttrekk som skiller nasjonene fra hverandre. Den eneste nødvendige faktor er en form for nasjonal bevissthet” (Østerud 1994: 24).

Peter Alter forklarer at målet med nasjonsbyggingen er å “integrate and harmonize socially, regionally or even politically and institutionally divided sections of the people” (Alter 1994: 14). Dersom dette målet oppfylles, vil befolkningen føle en spesifikk nasjonal bevissthet som går på en følelse av tilhørighet til et politisk og sosialt samfunn. Nasjonsbyggingen blir implementert gjennom utdanning i ordets videste forstand og følger konjunktorene til verdiene, målene og symbolene som den skal reflektere (Alter 1994: 12). Et viktig element for nasjonsbyggerne blir dessuten å peke hvordan deres stat er unik i forhold til andre (Alter 1994: 14). Alter (1994: 98-99) velger videre å se på nasjonsbygging som vellykket når visse betingelser er oppfylt, i motsetning til en modell hvor nasjonsbyggingen blir sett på som en suksess når et gitt antall faser er passert. Hans teori er at nasjonsbyggingen kan betegnes som vellykket når tre betingelser er oppfylt og nasjonalstaten har:

- the political and cultural identity of the population
- high degree of allegiance to the center
- acceptance of shared political aims

Nasjonsbygging er en kontinuerlig prosess. Etterkrigshistorien har blant annet vist oss at vellykket nasjonsbygging ikke nødvendigvis er oppnådd selv om den aktuelle staten har gjennomgått fasene som skissert på side 49. Mens de delene i oppgaven som berøres av separatisme hovedsakelig vil analyseres ved hjelp av Dions teori og andre

teorier gjengitt hos Hagendoorn og Pepels, vil jeg i hovedsak se på selve graden av nasjonsbygging ved hjelp av Alters teorier. Det vil være fruktbart å se nasjonsbyggingen på individnivå og institusjonelt nivå blant annet i forhold til de tre betingelsene Alter nevner. Hvordan påvirker identitetsdannelsen i Storbritannia målet om å oppnå disse målene? Vil disse betingelsene best nås med Labour eller de konservative ved makten? Hvordan vil det britiske EU-medlemskapet påvirke arbeidet med å nå disse målene? Vil innføringen av desentraliseringen av makt gjøre det lettere eller vanskeligere å oppnå disse målene?

5.0 Analyse: Hvor vellykket blir den britiske nasjonsbyggingen etter påvirkning av de uavhengige variablene?

5.1 Betydningen av ulike politiske partier

Etter 18 år med konservativt styre i Storbritannia vant Tony Blairs New Labour valget i 1997 i et valgskred uten sidestykke. Partiet fikk 43 % av stemmene og flere parlamentsrepresentanter i Westminster enn noensinne tidligere i historien – et flertall på 179 mandater. Ved valget i juni 2001 gjorde også Labour et brakvalg og selv om valgresultatet ikke var like overveldende som i 1997 fikk partiet en klar og overbevisende majoritet på 165 representanter i Underhuset. Den lave valgdeltakelsen på kun 59 % gjorde dessuten mest skade for Labour idet meningsmålinger foretatt i etterkant av valget viste at ”sofavelgerne” i overveldende grad ville ha stemt på Labour (McKie 2001), så med et høyere oppmøte ville antakelig partiet fått enda bredere oppslutning. Labour med sine 412 av 659 parlamentsmedlemmer er uansett Storbritannias klart største parti og for første gang i historien sitter Labour i sin andre regjeringsperiode på rad. Tony Blairs lederskap har fornyet det britiske arbeiderpartiet dramatisk. Men egentlig begynte prosessen som førte fram mot New Labour lenge før Tony Blair tok over etter John Smith som partileder i 1994. Et klart vendepunkt var Labours katastrofevalg i 1983 (Fonn 2001: 18), men i hele perioden mellom 1977 og 1997 utførte Labour en klassisk partiendring. Under denne prosessen endret partiet sin velgerappell da de gikk bort fra tidligere posisjoner til fordel for et nytt og reformert partiprogram. Partiets ”public identity” er det som har endret seg mest (Heffernan 2000: 85). Allikevel hevdes det fra konservativt hold at med Labour i Whitehall svekkes nasjonsbygging. De konservative har alltid sett på seg selv som det mest unionistiske partiet. Dette har gitt seg uttrykk blant annet gjennom motstand mot overføring av mye makt fra London enten der er oppover til EU eller nedover til de nasjonale minoritetene. Partiene forsøker naturligvis å påvirke følelsen av identitet gjennom sin politikk, da et av hovedmålene med offisiell nasjonalisme er å oppnå at befolkningen føler en britisk identitet. Labour er i stor grad av den formening at en britisk identitet lar seg forene med skotske, engelske og walisiske kulturidentiteter. De konservative er i langt mindre

grad (i alle fall tradisjonelt sett) er tilbøyelige til å mene at disse lar seg forene. Begge partier ønsker således å utvikle en britisk identitet men er uenige om hvorvidt en slik bør være forholdsvis enerådende. Hvordan påvirkes samholdet innad i Storbritannia at Labours politikk nå har mest innflytelse i forhold til de konservatives politikk som var dominerende under Margareth Thatcher og John Major i perioden 1979-1997? Vil Alters kriterier best oppnås med de konservative eller med Labour ved makten?

H1 Britisk nasjonsbygging svekkes med Labour i regjeringsposisjon

Mange innen den konservative leiren frykter at med Labour ved makten vil man etter hvert være vitne til "the break-up of Britain" som Tom Nairn de siste 25 år har spådd vil komme. Labour beskyldes av de konservative for å ikke ha unionens interesser som rettesnor i sin politikk og mener at overføring av makt oppover fra London både til EU-organer og nedover til regionene vil bety det kan gå så langt som at den britiske helstaten blir overflødig. Det konservative partiet promoterer seg som det ene partiet som tar nasjonen Storbritannia alvorlig og mener at det er kun med konservativ politikk at man vil kunne bevare helstaten. Spesielt gjør diskursanalyse dette tydelig. Leder for de konservative mellom 1997 og 2001, William Hague, uttalte for eksempel symptomatisk ved en anledning at : "Say what ever else you like about Conservative Britain, but at least a Conservative Britain will still be Britain" (Feltham 2001: 90). Tony Blair blir av Hague beskyldt for nærmest å selge landet sitt til Europa fordi han av personlige grunner ønsker en ledende rolle for seg selv i EU, og Hague advarer at dersom han ikke blir "[...] stopped, [he] will leave us with a United Kingdom only in name" (Feltham 2001: 75-76). Ved andre anledninger har Hague, som for øvrig trakk seg som partileder etter valgnederlaget i 2001, påstått at Blair er en mann som er "embarrassed about being British. He doesn't like our traditions, our institutions, our culture, our currency, our freedom or our independence, and he is trying to get rid of them all" (Feltham 2001: 74). Den samme Hague fortsetter med å si at "the plain truth is you cannot run a country you don't believe in. You cannot understand people when you hold them in contempt, and you cannot lead a nation whose hopes and concerns you do not share" (Feltham 2001: 73). Diskursanalyser har pekt på at Hagues uttalelser har tydelige nasjonalistiske overtoner. Spesielt blir dette påfallende når han anklager

Blair for å være arrogant i ytringer av typen ” how dare he lecture the rest of about being British when he wants to break up our country” (Feltham 2001: 69). I valgkampen 2001 advarte Hague om at Storbritannia ville bli a ”foreign land” hvis Blair ble gjenvalgt (Watt 2001). I den samme talen sa han ”common sense” 12 ganger, ”we will give you back your country” åtte ganger, ”I trust the people” også åtte ganger og ”values” fire ganger.

Et viktig prinsipp for de konservative har vært en såkalt ”one-nation-nasjonalisme” som har postulert motstand mot devolusjon og overfor EU har politikken vært forankret i prinsippet om ”In Europe not run by Europe”. Hague og dagens leder Iain Duncan Smith har fulgt i sine nærmeste forgjengeres fotspor. I særdeleshet var Thatcher en ukompromitterende ledefigur for britisk nasjonalisme. Margareth Thatchers nasjonalisme kan forstås som en britisk nasjonalisme som internt søkte å beholde integriteten til den britiske staten og eksternt å kjempe for britiske interesser. Dette kunne være ved hjelp av økonomiske midler som i Europa eller ved hjelp av militære midler som på Falklandsøyene. Thatcher brøt dermed med sin forgjenger Edward Heath som var pro-europeisk og gikk heller tilbake til en eldre politikk ført av de konservative. Hennes instinkter var nærmest på linje med førkrigs-konservative regjeringer som vektla imperiet og unionisme og motstand mot home rule for noe sted på de britiske øyer (Heath m.fl 2001: 59). Hovedingrediensene i Thatchers nasjonalisme var et sterkt forsvar. Dette gjaldt spesielt tilbakeholdelsen av Storbritannias uavhengige avskrekkende atomvåpen, bruken av amerikanske cruicemissiler i Storbritannia, vilje til å kjempe mot Argentina for å beholde Falklandsøyene og den vigorøse kamp for å forsvare britiske interesser i Europa. John Major fulgte hennes politikk i store trekk. Han hadde de samme nasjonalistiske instinkter med suksess i Golfkrigen og motstand mot devolusjon for Skottland og Wales. I Europa-spørsmålet var de konservative under Major notorisk uenige med seg selv. Høyrevingen i partiet tviholdt på britisk suverenitet og ble stadig mer euroskeptiske. Spesielt var det spørsmålet om en felles valuta som var opprørende for de konservative. Ikke bare føler de konservative at de er det eneste virkelig britisk-nasjonalistiske parti, men det kan også tyde på at velgerne ser det på den måten. Dermed kan det bli mer plausibelt å hevde at den britiske

nasjonsbyggingen vil være best tjent med konservative i regjeringsposisjon. Curtice og Seyd (2001: 241) kan i hvert fall fastslå at skotter som identifiserer seg som skotske er mer tilbøyelig til å stemme på SNP og til en mindre grad Labour, mens den minoriteten skotter som identifiserer seg som britiske fremdeles gir signifikant støtte til de konservative. Slike velgermønstre gjør at man kan tenke seg at velgere oppfatter og handler etter at det vil best tjene deres interesser å stemme konservativt dersom helstaten er det viktigste referansepunktet, mens Labour og de etnonasjonale partiene best vil representere personer med regionale identiteter. De konservative er etter et slikt resonnement det partiet som sterkest kan identifiseres med britisk nasjonalisme og vil således være det parti som best vil styrke britisk nasjonsbygging.

Et av de viktigste ønskede resultatene av denne nasjonsbyggingen er, som vi har sett, å oppnå en høy grad av britisk identitet. Studier av nasjonal identitet i Storbritannia de seneste 25 år tegner et klart bilde hvor vektleggingen av den britiske identiteten er blitt stadig svakere på bekostning av de regionale identiteter som da har fått økt betydning. Denne trenden er lineær og konsekvent. Eksempelvis oppga 39 % av skottene i 1979 at de betraktet seg som britiske, mens 57 % betraktet seg som skotske. I 2000 var det til sammenlikning bare 13 % av skottene som oppga at de følte seg britiske, mens hele 80% av skottene beskrev sin nasjonale identitet som skotsk (Curtice og Seyd 2001: 237). Ingen av partiene har greid å reversere denne trenden. Trenden har imidlertid akselerert under Labour, mens utviklingen mot stadig sterkere vektlegging av regionale identiteter gikk saktere under de konservative. Da de konservative kom i regjering i 1979 følte altså 57 % av skottene seg først og fremst skotske. Denne andelen var økt til 72 % da de konservative ga fra seg regjeringsmakten i 1997. Økningen var dermed på 15 prosentpoeng på 18 år. I 2000 var andelen som betraktet seg som skotske altså økt til 80%. På bare tre år med Labour i regjering var man således vitne til en økning på åtte prosentpoeng. Engelskmennene utviser det samme mønsteret med hurtigere tilbakegang av sin britiske identifisering under Labour. I 1992 (da John Major var statsminister) oppga 63 % av engelskmennene at de hovedsakelig så på seg selv som britiske, men dette hadde sunket fire prosentpoeng til 59 % i 1997. Med Labour skjøt denne utviklingen virkelig fart. Under Labours to første år i regjering var man vitne til en

nedgang av britisk identitetsfølelse blant engelskmenn på hele 15 prosentpoeng. Fra 1999 til 2000 ble imidlertid denne trenden snudd forsiktig og i 2000 oppga 47 % av engelskmennene at de hovedsakelig så på seg selv som britiske mens 41 % av engelskmennene betraktet seg som hovedsakelig engelske (Curtice og Seyd 2001: 237). Den britiske nasjonsbyggingen har altså blitt stadig mindre vellykket under regjeringer av ulik farge de siste 24 årene, men det er påfallende at identitesutviklingen for "Britishness" sitt vedkommende har opplevd den mest negative trenden under Labour. Samtidig er det påfallende at separatismen i Skottland ikke har økt betraktelig under Labour. I mai 1997 oppga 28 % av skottene i en undersøkelse at de ønsket selvstendighet for Skottland, mens denne andelen var økt bare marginalt til 30 % tre år senere (Curtice og Seyd 2001: 233).

Både Labour og de konservative hevder imidlertid å handle med Storbritannias interesser som bakteppe. Visse velgere oppfatter imidlertid det konservative partiet som mer nasjonalistisk i praktisk politikk. Eksempelvis er det blitt hevdet at motstand mot euroen har et nasjonalistisk preg (Sæter 2001:33), noe deres opprinnelige motstand mot devolusjon også kan hevdes å være. Faktisk er de konservative mer nasjonalistiske ikke bare på store temaer som innføringen av euro og devolusjon, men også når det gjelder mindre saker som utformingen av førerkortet og kjennetegnet på bilene. I april 2001 begynte de konservative således å jobbe for en ny type førerkort og bilskilt dekorert med flagg og kongelig våpenskjold som vil erstatte de nåværende nøytrale variantene og vil på denne måten motarbeide Labour som de ser som "erasing all traces of Britishness" (bbc.co.uk 22. april 2001). Diskursanalyse viser at de konservative fortsetter å se på seg selv som det eneste unionistiske partiet. Skyggeregjeringens utenriksminister Michael Ancram anklaget således Labour symptomatisk ved en tale 12.mars 2002 (gjengitt på conservatives.com) for ikke å beskytte britiske interesser og integritet. Med Labour ved makten er statsdannelsen mindre trygg, slik de konservative ser det, og frykter for hvordan det skal gå med britisk suverenitet over områder som Falklandsøyene, som de konservative måtte gå til krig for å beholde. Ancram viser til eksemplet med Gibraltar som under Blair har en usikker framtidig som fortsatt britisk territorium. Etter denne tale har Labour i tillegg trappet opp forhandlingene med Spania

om delt suverenitet over Gibraltar. I november 2002 ble det avholdt referendum i Gibraltar om statstilknytningen. De konservative mener nok dette styrker deres sak ytterligere. De konservative kan i så måte vise til at de går til krig (slik de gjorde over Falklandssaken i 1982), mens Labour bare med noen pennestrøk er villig til å gi slipp på suverenitet over britiske borgere og desintegreringen vil være i gang. Resultatet av folkeavstemningen ble for øvrig at over 99 % av de stemmeberettigede på Gibraltar gikk imot Labours forslag om delt britisk og spansk suverenitet over området. De konservative kan ta dette resultatet som bevis på at Labours nasjonskonsolideringspolitikk, eller mangel på sådan, ikke alltid støttes av britiske borgere.

H1 alt: Britisk nasjonsbygging styrkes med Labour i regjeringsposisjon

Mens de konservative refererer til Storbritannia som en helhetlig nasjon, ser Labour på Storbritannia som en multinasjonal stat. For eksempel refererer Blair i forordet til Scotland's Parliament White Paper til Skottland som en "proud historic nation in the United Kingdom" og anerkjenner med dette den multinasjonale karakteren til Storbritannia (Guibernau 1999: 48). Labour blir dermed anklaget av de konservative for å forkaste ideen om Storbritannia til fordel for de individuelle nasjonene. På den måten mener de konservative at Labour egentlig ikke ønsker å bevare unionen og de blir dermed anklaget for ikke å være en forkjemper for britisk nasjonalisme. Allikevel er det mye som tyder på at New Labour har fått en klarere britisk nasjonalistisk profil enn det gamle Labour. De vil ikke lenger gå med på at de konservative skal ha enerett på britisk nasjonalisme. Noe av det som gjør Blairadministrasjonen så interessant er mengden av eksplisitt oppmerksomhet rettet mot nasjonal identitet under offisielle taler og tilsvarende. Det finnes faktisk ingen annen regjering som så ofte og så eksplisitt har rettet oppmerksomhet mot hva det vil si å være britisk (Wyn Jones 2001: 15). Det store problemet for de konservative er da også at New Labour har stjålet det meste av "deres tradisjonelle klær" (Aughey 2001: 83). Den samme problematikken ble analysert av the Guardian. Under tittelen "Labour tries to reclaim the flag" fra 28. mars 2000 siterer avisen en Blair-rådgiver som sier at "for over a century, the Conservative party has

successfully wrapped itself in the flag. By contrast the left has seemed to have had a blind spot about nationalism regarding it as an awkward fault in the human psyche.[...] If we can get this right we can associate Labour with the values and institutions the British people hold most dear and regard as emblematic of Britishness – decency, tolerance, liberty, fair play” (Wintour 2000). Allerede under sin første tale som partileder forsøkte Blair å bryte båndet mellom de konservative og britisk nasjonalisme ved å hevde at ” Labour is the true patriotic party” (Wintour 2000) og mente at de konservative ikke lenger hadde rett til å assosiere seg med Union Jack siden de hadde ”spent 16 years tearing apart the fabric of our nation”. Parallelt med den administrative desentraliseringen ser vi altså Blairs hyppige benyttelse av et nasjonalistisk vokabular og diskurs som har som mål både å styrke unionen og omdefinere britisk identitet. Blairs tale til landsmøtet i september 1997 illustrerer dette. Her lovpriste han ” the richness of the British character” som “creative, compassionate, outward looking. Old British values, but a new British confidence. We can never be the biggest; we may never again be the mightiest. But we can be the best”. Han snakker også om at etter valgseieren er ”a **nation** reborn”. Dette beviser at selv han ser på Storbritannia som *en* nasjon ved visse anledninger. I denne berømte talen har innholdsanalyse dessuten avslørt at han brukte ordet ”Britain” 53 ganger, ”country” 31 ganger og ”nation” 19 ganger. Montserrat Guibernau har analysert denne talen nærmere og konkluderer med at alle trekk ved en tradisjonell nasjonalisme er med i denne talen:

- ønsket for sin egen nasjon om å stå over andre, som distinkt fra disse:” Today I want to set an ambitious course for this country: to be nothing less than the model 21st century nation, a beacon to the world”

- behovet for nye generasjoner: ”Today I say to the British people: the chains of mediocrity have broken, the tired days are behind us, we are free to excel once more”.

Det er forøvrig ikke nok at Labour ønsker dette for landet, de ønsker sågar å profilere seg som det partiet som skal lede landet bort fra sin ”mediocre” eksistens og mot en bedre framtid. Følgende utsagn viste det: ” Our goal: to make Britain the best educated and skilled country in the world, a nation, not of few talents, but of all the talents.”

- kontinuitet med fortiden: ”Our new society will have the same values as ever”.

- oppfordringen til folket om å delta og ofre seg for på den måten å kunne oppnå målene som skal forandre Storbritannia til et ”pivotal country, a leader in the world”. Blair sa videre ”Help us make Britain that beacon shining throughout the world. Unite behind our mission to modernize our country.”

- vektlegging av følelsen av at man skal danne et samfunn som et felles prosjekt. I talen inviterer han alle til å delta i et slikt prosjekt for på den måten å oppmuntre til en fellesskapsfølelse blant alle britene. Slike tanker illustreres i følgende setning: ”Give to our country the gift of our energy, our ideas, our hopes, our talents. Britain, head and heart can be unbeatable. That is the Britain that I offer you. That is the Britain that together can be ours”.

-en viss messias-liknende måte å snakke på. Blairs tale adopterer en messiasliknende tone når han sier: ”Believe in us much as we believe in you. Give just as much to our country as we intend to give. Give your all”. Det ultimate offeret man kan gjøre for sitt fedreland er å gi livet sitt for det. Dette er det største eksemplet på kjærlighet til landet og solidaritet med ens nasjonale medbrødre og – søstre.

Montserrat Guibernau beskriver statsministerens tale som et mektig eksempel på en fornyet statsnasjonalisme hvis mest iøynefallende trekk er at Blair er fast bestemt på å kombinere denne med anerkjennelsen av eksistensen av nasjonale minoriteter innenfor den britiske staten (Guibernau 1999: 165-6). Også ved andre anledninger har Blair tydelig vist seg å være en ivrig tilhenger av britisk offisiell nasjonalisme som på ingen måte ønsker at den britiske unionen skal oppløses. I en tale 28. mars 2000 argumenterte han for at ”Britain is stronger together, than separated apart” og han forsikret om at “the constitutional changes we have made and a new attitude of engagement in Europe are not a threat to British identity but on the contrary are the means of strengthening it for today’s world” (Guardian 28. mars 2000). Videre påpeker han at “I believe in the importance of preserving our British identity and I will fight to strengthen the union. I will fight against all those who would weaken the union, whether those forces of conservatism who oppose change on principle or those separatist nationalists who wish to see Britain die.” Under valgkampen i 1997, altså kort tid før folkeavstemningene om devolusjon i Skottland og Wales, demonstrerte dessuten

Labour at partiet var ivrig etter å profilere seg som et unionistisk parti. Richard Wyn Jones (2001: 5) beskriver hvordan partiet bevisst spilte på britiske nasjonalistiske strenger. Dette skjedde heller ikke subtilt, blant annet var det på Labours første valgplakat avbildet en britisk bulldog med Union Jack rundt seg, og det var en bevisst strategi for å forsøke å fremstå som det virkelige britisk-nasjonalistiske partiet på bekostning av de konservative som tidligere nærmest har hatt monopol på et slikt stempel. Videre er Labours kampanje for devolusjon er et ledd i deres offisielle nasjonalisme fordi de mener at disse innrømmelsene vil knekke den regionale nasjonalismen. Partiet har samtidig blitt ivrigere til å understreke at Welshness og Scottishness versus Britishness er i harmoni og at devolusjon gir politisk uttrykk til den doble identitet som føles i Wales og Skottland. Retorikken ”proud to be Welsh, proud to be British” er således en gjenganger. I det store og hele er det blitt viktigere for Labour i Wales å få en mer walisisk profil. I mars 2000 ble derfor symptomatisk den walisiske avdelingen til Labour omdøpt til ”Welsh Labour”.

Labours arbeid med å fremstå som mer patriotisk har gitt uttelling. Mens de konservative lederne Margareth Thatcher og John Major ble oppfattet som mer patriotiske enn de samtidige Labour-lederne Neil Kinnock og John Smith, snudde Blair denne trenden da han overtok statsministerposten. Målinger foretatt i 1997, 1998 og første halvdel av 1999 viste at velgerne oppfattet Blair som mer patriotisk enn William Hague, som var de konservatives leder på den tiden. I slutten av den perioden så velgerne det imidlertid motsatt og det normale mønstret med de konservative som ”det patriotiske parti” gjorde seg igjen gjeldende. En måling fra november 2001 viste imidlertid at Blair igjen oppfattes som klart mer patriotisk enn lederen for de konservative, Iain Duncan Smith (MOR1b, MOR1c).

Når Labour er langt mer villig enn de konservative til å se Storbritannia som bestående av flere distinkte nasjoner, er de dessuten mer på linje med folkeopinionen. Undersøkelser har nemlig vist at britene selv ser på seg som multinasjonale og ønsker ikke å fornekte dette slik de konservative ofte har gjort (Wintour 2000). Et annet svært viktig poeng blir tydelig dersom man ser nærmere på hvor de ulike partiene henter sine

stemmer fra. Ved parlamentsvalget i 1997 fikk for første gang de konservative ikke ett eneste sete verken i Skottland eller i Wales. I praksis var dermed de konservative nærmest blitt redusert til et engelsk parti og ikke et parti som representerte hele øya. Dette var en nedgang som hadde pågått hele tiden under de konservative regjeringene (se tabeller). Under Thatcher og Major minsket de konservatives støtte i Skottland og Wales stadig, i Skottland fra 31,4 % i 1979 til 17,5 % i 1997, i Wales fra 32,2 til 19,6%. I England økte derimot de konservative sin oppslutning. Valgresultatet i 1997 gjorde at det vil være riktigere å tenke på Labour som det eneste virkelige unionistiske partiet siden de var det eneste partiet som fikk oppslutning i alle deler av unionen. I 2001 fikk riktignok de konservative ett parlamentsmedlem fra Skottland, men denne kandidaten kom inn i Westminster på minst mulig margin idet vedkommende fikk 74 flere stemmer enn valgkretsens SNP-kandidat.

Tabell 5.1 De konservative og Labours oppslutning ved Westminstervalg, (andel av stemmene i %), hele Storbritannia (inkludert Nord-Irland), 1945-2001

Kons	39,7	43,3	48,9	49,6	49,4	43,3	41,9	46,4	37,8	35,7	43,9	42,4	42,2	41,9	30,7	31,7
Labour	47,7	46,1	48,8	46,4	43,8	44,1	47,9	43,0	37,2	39,3	36,9	27,6	30,8	34,4	43,3	40,7

Tabell 5.2 Valgresultat i England ved Westminstervalg (andel av stemmene i %), 1945-2001

Valgår	1945	1950	1951	1955	1959	1964	1966	1970	1974Feb	1974Okt	1979	1983	1987	1992	1997	2001
Kons	40,3	48,8	43,7	50,3	50,0	44,0	42,7	48,3	40,1	38,8	47,2	46,0	46,1	45,5	33,7	35,2
Labour	48,6	48,8	46,1	46,8	43,6	43,5	47,8	43,2	37,7	40,1	36,7	26,9	29,5	33,9	43,5	41,4

**Tabell 5.3 Valgresultat i Skottland ved Westminstervalg (andel av stemmene i %),
1945-2001**

Kons	40,3	44,8	48,6	50,1	47,2	40,6	37,6	38,0	32,9	24,7	31,4	28,4	24,0	25,6	17,5	15,6
Labour	47,9	46,2	47,9	46,7	46,7	48,7	49,9	44,5	36,6	36,3	41,5	35,1	42,4	39,0	45,6	43,2
SNP	1,3	0,4	0,3	0,5	0,8	2,4	5,0	11,4	21,9	30,4	17,3	11,8	14,0	21,5	22,1	20,1

**Tabell 5.4 Valgresultat i Wales ved Westminstervalg (andel av stemmene i %),
1945-2001**

Valgår	1945	1950	1951	1955	1959	1964	1966	1970	1974Feb	1974Okt	1979	1983	1987	1992	1997	2001
Kons	23,8	27,4	30,8	29,9	32,6	29,4	27,9	27,7	25,9	23,9	32,2	31,0	29,5	28,6	19,6	21,0
Labour	58,6	58,1	60,5	57,6	56,4	57,8	60,7	51,6	46,8	49,5	47,0	37,5	45,1	49,5	54,7	48,6
PC	1,1	1,2	0,7	3,1	5,2	4,8	4,3	11,5	10,8	10,8	8,1	7,8	7,3	8,9	9,9	14,3

Tall fra 2002 viser dessuten at Tony Blair er en populær statsminister og man kan derfor tenke seg at Labours politikk vil ha gjennomslagskraft i tiden fremover. En meningsmåling gjengitt i the Guardian 27. april 2002 avslører at Blair er den mest populære statsministeren på 100 år (Travis 2002). Dette betyr at Labours politikk tydeligvis er populær blant mange briter. I forbindelse med Irak-krisen vinteren 2002/2003 har imidlertid denne populariteten minsket, men partiet får fremdeles betydelig større støtte blant befolkningen enn de konservative. Meningsmålinger fra mars 2003 viser sågar at Labour får en oppslutning på 43 % (MORIa) noe som innebærer en oppgang fra valget i 2001 og en oppslutning på linje med brakvalget i 1997. De konservative får i følge samme spørreundersøkelse en oppslutning på 29 %, et resultat som, dersom det hadde vært valgresultat, ville ha vært det dårligste noen gang siden den annen verdenskrig.

Den kanskje viktigste reformen implementert av Labour under Blair er innføringen av devolusjon. Siden dette er en så viktig reform som uavhengig påvirker den britiske

nasjonsbyggingen vil konsekvensene av denne diskuteres selvstendig i neste del, men i denne delen vil det være relevant å se hva den har hatt å si for Labours anseelse. I hele perioden etter folkeavstemningen om opprettelsen av det skotske parlamentet og den walisiske forsamlingen i 1997 har velgere ment at Labour er det partiet som har den mest fornuftige politikken på det området. Hva gjaldt spørsmål om forfatningen/devolusjon mente 32 % av de spurte i en undersøkelse i mai 1998 at Labour hadde den beste politikken på dette området, mens bare 15 % oppga at de mente at de konservatives politikk på dette temaet var den beste. Alle meningsmålinger etter dette har vist samme trend, riktignok med ikke fullt så store forskjeller partiene imellom (MORIE). Disse tallene er viktige fordi nasjonsbyggingen skjer blant annet gjennom tiltak som innføringen av devolusjon, og når det viser seg at Labours politikk blir favorisert på dette temaet, er det nok et bevis på at britisk nasjonsbygging styrkes med Labour i regjering. Meningsmålinger rundt andre sentrale politiske spørsmål understøtter dette. Både når det gjelder EU-spørsmål (MORIf) og utdanningsspørsmål (MORIg) blir Labours politikk foretrukket av flere enn de konservatives politikk. Mest overraskende er det kanskje at selv forsvarspolitikken, som tradisjonelt har vært en av fanesakene til de konservative, har opplevd denne trenden. I samtlige målinger fra april 1983 til februar 2001, med unntak av to, har MORI-målingene registrert at flere har foretrukket de konservatives forsvarspolitikken heller enn Labours. Forskjellene har tidligere vært store. I april 1991 oppga eksempelvis 54 % av de spurte at de foretrakk de konservatives forsvarspolitikken, mens 16 % foretrakk Labours. Mot slutten av 1990-tallet endret dette bildet seg og den siste målingen som er gjort (fra februar 2002) viste at 34 % av de spurte foretrakk Labours forsvarspolitikken, mens 22 % foretrakk de konservatives forsvarspolitikken (MORIH).

Delkonklusjon:

Denne delen har forsøkt å vise at de konservative ikke lenger har monopol på karakteristikken som statsnasjonalistisk parti. Labour har i den senere tid gått bevisst inn for å opptre mer britisk-nasjonalistisk og har i langt større grad enn tidligere tatt i bruk nasjonalistisk vokabular og adferd. Med forankring i Alters kriterier for vellykket

nasjonsbygging, vil jeg derfor hevde at den britiske nasjonsbyggingen styrkes med Labour i regjeringsposisjon. Det vil derfor være riktigst å innsette den alternative hypotesen H1alt. Alters kriterier oppfylles i størst grad med Labour i regjeringen. Det første kriteriet for vellykket nasjonsbygging gjaldt identitetsdannelsen. Labour har riktignok ikke maktet å diffusere en britisk identitet over hele øya, men partiets identitetsforståelse er allikevel langt mer på linje med opinionen enn hva de konservatives identitetsforståelse er. Labour ser Storbritannia som en multinasjonal stat og mener det er naturlig at innbyggerne innehar doble nasjonale identiteter hvor de ulike identitetene kan tillegges forskjellig vekt. Slik vi har sett oppfatter britene seg selv som et multinasjonalt folk og Labours identitetspolitikk er derfor på linje med denne antagelsen. Det at Labour ikke har oppnådd målet om at alle innbyggerne i Storbritannia først og fremst identifiserer seg som britiske svekker dette resonnementet, men siden Labour finner differensiert identitetsoppfatning naturlig, kan det tenkes at de vil regne med at en situasjon med ulik vektlegging av nasjonale identiteter vil oppstå. Allikevel er det et faktum at Labours nasjonsbygging på dette punktet ikke er særlig vellykket siden de ikke har maktet å oppnå et av nasjonsbyggingens viktigste implisitte mål om en felles identitet innen nasjonalstatens grenser. Ingen av partiene har vært dyktige i dette spørsmålet, men utviklingen mot økt regional identifisering har faktisk skjedd raskere med Labour i regjering enn med de konservative i posisjon. Det som allikevel ”redder” Labour på dette punktet er at den økte regionale identifiseringen vi har vært vitne til under Blair foreløpig ikke har gitt seg særlig utslag i separatisme. Øyvind Østerud pekte på tidligere (side 44) at det beste kriteriet for vellykket nasjonsbygging var fraværet av separatistiske bevegelser. Disse har man jo i Storbritannia, men det at de tilsynelatende ikke har fått økt oppslutning under Labour (til tross for økt regional identifisering) betyr at Labours identitetspolitikk ikke er helt mislykket. Dessuten oppfatter velgerne i dag Labour som mer patriotistiske enn de konservative. Dette har imidlertid betydning bare i den begrensede grad patriotisme forbindes med nasjonsbygging. Uansett er det klart at de konservative i perioder de har sittet i regjering har vært minst like dyktige, om ikke dyktigere, til å skape en felles identitet, så det er vanskelig å se for dette første kriteriet sitt vedkommende hvilket parti som oppfyller det best. Jeg vil imidlertid argumentere for at de to andre kriteriene best

oppfylles med Labour i regjering, så da blir allikevel Labour det parti som sammenlagt best oppfyller Alters kriterier.

Hva gjelder Alters andre kriterium om troskap til sentrum vil jeg altså hevde at dette oppfylles best med Labour i regjering. Labour representerer i en slik sammenheng sentrum og på flere måter er troskap til sentrum større med Labour i regjeringsposisjon sammenliknet med de konservative. For det første har Labour skapt større troskap til sentrum bare ved å være det største partiet, og for det andre har Labour skapt større troskap til sentrum fordi dette partiet langt større grad har hentet stemmer i fra hele Storbritannia. Dette har blant annet sammenheng med at et viktig element i nasjonsbyggingen er å generere solidaritet innbyggerne imellom og det har Labour maktet, gjennom å samle støtte fra alle deler av unionen, i større grad enn de konservative som til en stor grad har støtt velgerne i Skottland og Wales (og delvis også England) fra seg. Derfor ser jeg Labours som styrkende for unionen, siden den kan oppfattes som mer framtidsrettet. Labour har imidlertid ikke maktet å sikre unionen fullstendig.. Med hensyn til å skape aksept for politiske målsetninger, Alters tredje kriterium, vil jeg også hevde at Labour har maktet dette best. Det kanskje viktigste prosjektet i den offisielle nasjonalismens navn de senere årene, devolusjon, er initiert og implementert av Labour. Dette viktige målet om maktdesentralisering er i tråd med velgernes mening i regionene ettersom et flertall både i Skottland og Wales stemte for forslaget. Slik det ble redegjort for ble Labours politikk foretrukket over de konservatives politikk på viktige områder som spørsmålet om konstitusjonen, EU, utdannelse og forsvar. Viktige politiske mål i Labours ånd er altså i tråd med hva opinionen ønsker. Alt i alt vil jeg si at det er vanskelig å forkaste en av hypotesene siden de er så spissformulerte. Men jeg vil allikevel hevde at tankene om oppfyllelsen av Alters kriterier i tillegg til andre poeng under H1alt-hypotesen, gjør at jeg mener den britiske nasjonsbyggingen som prosess opplever en gunstigere utvikling og styrkning med Labour i regjering enn med de konservative i posisjon.

5.2 Betydningen av devolusjon

Devolusjon er stort sett en britisk oppfinnelse. Konseptet oppstod først i 1920-årene som ”federal devolution” og ble i første omgang gjennomført i Nord-Irland mellom 1920 og 1972. Ingen andre land hadde devolusjon på denne tiden, selv om noen få var føderale, slik som USA, Canada, Australia og Sveits. Fram til tiden da skotsk og walisisk devolusjon ble etablert, fantes det mange flere føderale land. Blant disse nevnes Tyskland, Østerrike, India, Brasil. Blant flere mislykkede føderasjoner var Sovjet, Jugoslavia, Vestindia, Rhodesia og Nyasaland og Øst-Afrika. Nord-Irlands devolusjonshistorie er også forholdsvis volatil. Devolusjon ble suspendert der i 1972, reetablert i desember 1999, for å bli suspendert igjen i februar 2000, reetablert nok en gang i mai 2000. I skrivende stund (mars 2003) er Nord-Irland igjen direktestyrt fra London.

Devolusjon til å inkludere noen andre enn Ulsterbefolkningen var ikke aktuell igjen før lederen for de liberale, Jeremy Thorpe, gjenintroduserte tanken om maktdelegering i 1968 (Kendle 1997: 160). Han foreslo å etablere parlamenter i Skottland og Wales og dessuten undersøke muligheten for å etablere regionale sådanne i England. Etter hvert ble et utvalg nedsatt for å se nærmere på disse problemstillingene. I sluttrapporten som ble fremlagt i oktober 1973 heter det blant annet at det var svært lite krav for devolusjon i Skottland og Wales og at slike krav praktisk talt var ikke-eksisterende i England. Kilbrandonkommisjonens konklusjon ble at en føderal ordning mellom England, Skottland, Wales og Nord-Irland ville være så ubalansert at den ikke ville fungere. Tanken om en føderal stat ble da oppgitt samtidig som tanken om devolusjon levde videre. Utvalget kom med et forslag om å gjennomføre ”legislative devolution” for Skottland og Wales ved å etablere regionale forsamlinger i disse to regionene (Kendle 1997: 167). Utvalgets forslag kom i en periode med økende regional nasjonalisme i Storbritannia og med dårligere økonomiske tider. Både de konservative og Labour følte seg derfor presset til å respondere. Labour gikk til slutt med på forslaget og lanserte deres ønske om å gjennomføre devolusjon til Skottland og Wales i the Scotland and Wales Bill i 1976. To år senere ble the Scotland Act og the Wales Act

ratifisert og det ble bestemt at det i 1979 skulle avholdes folkeavstemninger for å avgjøre om det skulle innføres devolusjon til Skottland og Wales. Forslaget om devolusjon fikk imidlertid ikke flertall på noen av stedene og med innsetningen av Thatcher-regjeringen senere samme år syntes devolusjon og regionalisme fjernere enn på lenge. Fra slutten av 1980-tallet har imidlertid problemstillingen igjen blitt aktuell, spesielt etter påtrykk fra the Scottish Constitutional Convention som var en komité bestående av opposisjonen i Skottland. Komiteen hadde sitt første møte i 1989. 27. juni 1996 annonserte George Robertson, skyggeregjeringens utenriksminister og Ron Davies, skyggeregjeringens minister for Wales, at Labour hadde til hensikt å få avholdt folkeavstemninger om devolusjon. Tony Blair insisterte på at det skulle avholdes folkeavstemninger om devolusjon. Den 11. september 1997 ble en referendum avholdt i Skottland hvor 74,3 % av de stemmeberettigede gikk inn for opprettelsen av et skotsk parlament og 63,5 % bestemte i tillegg at dette parlamentet skulle ha visse skattegivende rettigheter. En uke senere ble det avholdt en liknende folkeavstemning i Wales om opprettelsen av en forsamling. Med en svært liten majoritet ble det vedtatt at en slik skulle opprettes. Ja-resultatet i Wales ble sikret gjennom en allianse mellom walisiskspråklige Wales og de industripregede walisiske dalområdene. Det skotske parlamentet som ble opprettet i Holyrood har 129 medlemmer hvorav 73 blir stemt inn fra enmannsvalgkretser og 56 er stemt inn på et utjevningsgrunnlag. I Cardiff ble den walisiske forsamlingen opprettet med 60 representanter hvorav 40 blir stemt inn med basis i den tradisjonelle Westminstermodellen, mens de resterende 20 blir valgt inn ved hjelp av et PR-system. Det skal avholdes valg til det skotske parlamentet og den walisiske forsamlingen hvert fjerde år, og det skotske parlamentet ble gitt en del viktig lovgivende makt i tillegg til full utøvende makt.

John Kendle vektlegger betydningen av devolusjon i boken "Federal Britain" hvor han slår fast at det i hovedsak er to konstitusjonelle spørsmål som Storbritannia nå konfronteres med i overgangen til det 21. århundre. Det første område går på forholdet mellom England, Skottland og Wales innen den britiske helstaten og maktfordelingen mellom Westminster og regionale parlamenter og andre organ med avgjørende effekt. Den andre utfordringen dreier seg om forholdet til EU. I begge områdene er føderale

ideen i sentrum av debatten (Kendle 1997: forord ix). Devolusjon er i dag et ledd i offisiell nasjonalisme som er iverksatt av Labour. Det er et administrativt grep som Vernon Bogdanor beskriver som den mest radikale konstitusjonsendringen Storbritannia har sett siden The Great Reform Act av 1832 (Bogdanor 2001: 1). Labours målsetning med å innføre devolusjon har vært å stagge den regionale nasjonalismen i Storbritannia. Labour ser dette som et viktig ledd i sin offisielle nasjonalisme. George Robertson, en tidligere Labour-statsråd, uttalte ved en anledning at devolusjon ville ”kill the nationalists stone dead” (Scott og Seeman 2001). De konservative jobbet imidlertid imot innføringen av devolusjon fordi det, ifølge de konservatives talsmann for konstitusjonelle spørsmål Liam Fox, ville ”unleash a tide of separatism and independence, which it [Labour] doesn’t know how to control” (bbc.co.uk 26.januar 1999). Den neste analysedelen vil forsøke å se nærmere på om den regionale nasjonalismen faktisk er blitt stagget og om samholdet innad i Storbritannia dermed blir styrket som en følge av innføringen av devolusjon eller om det tvert imot svekker unionen.

H2: Devolusjon fører i det lange løp til at britisk nasjonsbygging svekkes

Regional nasjonalisme har imidlertid ikke dødd ut i Storbritannia etter devolusjon. Dersom man måler dette ved å se på støtte til de nasjonalistiske partiene, tyder visse indikatorer sågar på økende oppslutning til de etnopolitiske partiene. Den største overraskelsen etter devolusjon har i så måte kanskje vært Plaid Cymrus suksess ved det første forsamlingsvalget i Wales. Med 28 % av stemmene i valgkretsene og over 30 % ved listevalget utgjør partiet nå for første gang hovedopposisjonspartiet til Labour i Wales. Plaid Cymru bekler i dagens forsamling 17 av de 60 representasjonsplassene. I Wales har en slik trend vært observerbar og eskalerende spesielt i den senere tid. Wyn Jones hevder at etter det første valget til the National Assembly i Wales har nasjonal identitet begynt å spille en annerledes og mye mer prominent rolle i walisisk politisk liv (Wyn Jones 2001: 3). Etter en gjennomgang av relevante posisjonsdokumenter, manifeste og taler fant man at nasjonal identitet ikke spilte en signifikant rolle i diskursen som karakteriserte prosessen hvor devolusjon gjenoppstod på den politiske

agendaen i Wales, fra 1992 og fram til det første forsamlingsvalget i mai 1999, men at så langt man kan se etter 1999 har man kunnet observere signifikante endringer mot at walisisk identitet spiller en viktigere rolle (Wyn Jones 2001: 4).

Plaid Cymru har ønsket å dra nytte av den tilsynelatende søken etter identitet i Wales som har gjort seg gjeldende de siste årene og ble etter 1997 mer opptatt av å øke sin støtte. Et ledd i denne kampanjen var blant annet offisielt å skifte navnet til å "Plaid Cymru- The Party of Wales". Navnevalget indikerer at partiet ser mer seriøst på å øke velgeroppslutningen til grupperinger som ikke snakker eller forstår walisisk, slik at engelsktalende walisere dermed også skal kunne identifisere seg med partiet. Støtte for SNP er nemlig spredt jevnere utover de ulike skotske regionene, mens walisisk støtte til Plaid Cymru er tydelig konsentrert i Gwynedd og Dyfed. SNP har samtidig en mer folkepartiprofil og er derfor mye mindre marginalisert enn Plaid Cymru (Ishiyama og Breuning 1998: 156). Det at Plaid Cymru etter 1997 har blitt seg mer bevisste dette og har forsøkt å øke sin velgerappell utenfor sine tradisjonelle kjerneområder har vært positivt. Analyser av økningen i støtten til regional nasjonalisme mellom 1997 og 2001 viser at dette stort sett har skjedd utenfor det walisiskspråkelige kjerneland. Veksten har kommet spesielt i områder som dalene i søndre Wales hvor walisisk nasjonal identitet er sterk (Wyn Jones 2001: 21). Man har samtidig kunnet observere økt interesse for det walisiske språket, noe som kan bety at waliserne begynner å bli mer selvbevisste. I 1991 snakket kun 18 % av waliserne walisisk, men det var tegn som tydet på at walisisk ble mer populært blant unge (Bogdanor 2001: 153). Ettersom de regionale identitetene har blitt mer fremtredende, har dette blant annet ført til at de skotske og walisiske grenene av de to store rikspartiene har byttet navn. I mars 2000 ble den walisiske grenen til Labour omdøpt til "Welsh Labour" og senere har de konservative fulgt etter og endret navn på sin walisiske gren til "Welsh Conservative party".

I Skottland gjør det samme mønster med økt vektlegging av de regionale identiteter seg gjeldende. Her har imidlertid en egen identitet vært viktigere i mye lengre tid. Lynch forklarer dette med at en egen skotsk identitet overlevde 1707 gjennom at Skottland beholdt separate juridiske- og utdanningssystemer og sin egen kirke (Lynch 1999: 3).

Dette manglet Wales. Vektleggingen av den skotske identiteten har imidlertid eskalert i forbindelse med innføringen av devolusjon. I Skottland avanserte SNP fra 22 % i 1997 ved Westminstervalget til 27 % av listestemmene og 29 % av valgkrets stemmene ved Skottland-valget i 1999. I løpet av 2001 fikk SNP noe økt popularitet på bekostningen av de andre partiene, hovedsaklig de konservative. I Holyrood er støtten for SNP større enn for Westminster, mens det for Labour er omvendt (Leicester 2000: 31-33). En meningsmåling fra april 2002, det vil si litt over ett år før valget i Skottland, viser at SNP (med en oppslutning på over 30 %) sågar leder på meningsmålingene og har et par prosentpoengs ledelse på Labour (Tempest 2002). Partiundersøkelser fra 2001 og januar 2002 viser at SNP også har styrket seg på riksplan. Rundt en firedel av skottene oppga i denne perioden at de hadde til intensjon å stemme på SNP ved Westminstervalg (MORId).

SNP sitt syn på devolusjon kan dessuten være med på å belyse problematikken om at devolusjon svekker britisk nasjonsbygging. Det skotske nasjonalistpartiet har nemlig tradisjonelt vært motstander av innføring av devolusjon til Skottland fordi partiet har hevdet at en slik maktdesentralisering vil representere en distraksjon fra deres mål om full skotsk selvstendighet. I den senere tid har de derimot endret standpunkt og er i dag tilhengere av reformen fordi de regner med at den kan være et viktig steg i retning av uunngåelig selvstendighet for Skottland. Hvis deres analyser er korrekte, kan det faktisk være slik at devolusjon svekker den britiske nasjonsbyggingen. SNP kommer i alle fall til å bruke denne maktdesentraliseringen for alt det den er verdt.

Morenoskalaen, som er en indikator for identitetsutvikling, viser en klar trend som har gjort seg gjeldende en stund. Den viser at britene er blitt stadig mer tilbøyelige til å identifisere seg med regionene framfor Storbritannia som helhet. Curtice og Seyd (2001: 236-237) har vist at i løpet av 1990-tallet har gjennomsnittelig bare 7 % av skottene ansett seg selv som hjemmehørende i denne gruppa. Samtidig ser man en tydelig trend til at skottene vektlegger sin skotskhets i stadig større grad. I 1992 oppga 59 % av skottene i at de følte seg enten utelukkende skotske eller mer skotske enn britiske, mens 61 % oppga dette i 1997. Etter innføringen av devolusjon oppga 67 % en

slik identitet i 1999 og 68 % i 2000. Hvis respondentene ble tvunget til å velge en nasjonal identitet, oppga 39 % av skottene at de følte seg britiske i 1979, mens dette var sunket til 13 % i 2000. Mens 57 % i 1979 følte seg skotske var dette tallet vokst til hele 80 % i 2000. Nedgangen i vektleggingen av den britiske identiteten har inntruffet i alle aldersgrupper, sosiale grupper og hos begge kjønn (Curtice og Seyd 2001: 237). Spesielt er det imidlertid i større grad yngre mennesker som opplever sin skotske identitet som viktig. Tidlig på 1990-tallet viste undersøkelser foretatt av Glasgow Herald at 90 % av de unge skottene ikke identifiserte seg som briter i det hele tatt. De pekte på at deres identitet som skotter og europeere var viktigere enn deres identitet som briter (McMillan 1996: 79). Heath m.fl. (1999) har også observert dette i sine studier. De forklarer det som ikke å være generasjonseffekter men mener at man er vitne til en permanent endring i identitetsforståelsen i Storbritannia. Det er imidlertid ikke sikkert at den svekkede britiske identifiseringen kommer utelukkende, eller sågar hovedsakelig, som en følge av devolusjon. Hvis maktdesentraliseringen fører med seg bare *litt* svekket britisk identitetsfølelse, kan dette ha betydning fordi det skjer samtidig som samlende britiske symboler får minsket betydning. Man har blant annet vært vitne til en signifikant svekking av oppslutningen om monarkiet, særlig blant yngre mennesker. Denne utviklingen kan ha betydning siden monarkiet tradisjonelt sett har vært et av de viktigste elementene i Britishness (Cinnirella 2000: 53-54).

Tidligere har vi sett at de nasjonale minoritetene uttrykker mindre tilknytning til viktige nasjonale samlingssymboler. De uttrykker dessuten mer direkte misnøye med unionen. Svekket britisk identitet er dermed ikke bare passiv i form av lav identifisering, men er i tillegg i stor grad negativt definert. Når briter blir bedt om å evaluere dagens politiske system i Storbritannia, mener hele 59 % av skottene og 56 % av waliserne at styresettet trenger mange eller ganske mange forbedringer. Undersøkelsen er gjennomført etter innføringen av devolusjon. Overraskende nok, ettersom engelskmennene vanligvis ikke deler det skotsk-walisiske mønstret, er 52 % av engelskmennene av samme oppfatning (Heath, Rethon og Jarvis 2002: 177). Disse tallene viser at britene ofte vektlegger sin regionale identitet på bekostningen av den britiske identiteten. De føler mindre tilknytning til unionen (spesielt gjelder dette skottene og waliserne) og de uttrykker

samtidig misnøye med måten Storbritannia styres på. Det er viktig å demonstrere at man er vitne til økt nasjonal identifisering i regionene samtidig med innføringen av devolusjon fordi det har vist seg at det er sammenheng mellom regional identifisering og separatisme (Curtice og Seyd 2001: 238). Skotter som oppgir at de føler seg mer skotske enn britiske er langt mer tilbøyelige til å ønske selvstendighet for Skottland enn den delen av den skotske befolkningen som føler seg mest britisk eller like mye britisk og skotsk. Innen den første gruppen oppga i 2001 37 % at de prefererte et selvstendig Skottland, mens bare 7 % av de som identifiserte seg som hovedsaklig britiske ønsket selvstendighet. Disse tallene er viktige fordi de viser at det er sannsynlig at støtten til selvstendighet for Skottland vil øke i takt med at stadig flere skotter identifiserer seg som hovedsaklige skotske på bekostning av identifiseringen med Storbritannia som helhet. Dessuten er det slik at andre folkegrupper også blir mer positive til skotsk separatisme dersom deres britiske identitet blir mindre viktig. Curtice og Seyd (2001: 238) har demonstrert at det blant engelskmenn som hovedsakelig ser på seg som engelske støtter 23 % skotsk selvstendighet, mens for engelskmenn som ser på seg selv som hovedsakelig britiske støtter bare 14 % skotsk løsrivelse. Disse tallene tyder på at dersom den britiske identiteten fortsetter å svekke seg blant innbyggerne i Storbritannia, kan noe av "limet" som binder de ulike nasjonene sammen forsvinne. Svekket britisk identitetsfølelse gjør altså nasjonale minoriteter mer separatistiske og dette fører samtidig til at andre folkegrupper i unionen ser færre insentiv til å bevare unionen intakt.

I England er det vanskeligere å måle økning i nasjonalisme ved hjelp av valgstatistikker ettersom engelsk nasjonalisme ikke kan artikuleres gjennom velgeradferd. Ingen engelsk-nasjonalistiske partier stilte opp til valg ved Westminster ved siste valg slik skotske og walisiske nasjonalister gjorde. Det eksisterer riktignok et nystiftet English National Party som ble dannet av Christopher Nickerson. Dette partiet ønsker at Storbritannia skal melde seg ut av EU og ønsker selvstendighet for England. Bakgrunnen, slik man kan lese i partiets manifest, er at medlemmene av partiet har over den siste tiårsperioden følt stadig mindre stolthet over det å være britisk. Dette er en følelse de hevder å dele med mange andre briter. Siden dette partiet ikke har maktet å

appellere til engelskmennene har devolusjon foreløpig ikke ført til økt støtte for etnonasjonale partier i England, selv om devolusjon antakeligvis har vært en medvirkende årsak til at et slikt parti faktisk er blitt dannet i England. Det at det i England er mindre snakk om en egen engelsk identitet, kan antakeligvis føres tilbake til den antakelse at mange av engelskmennene skjeler lite mellom England og Storbritannia. Denne folkegruppen har på alle måter vært den mest ressurssterke nasjonen. Dette er et fenomen man finner igjen i de fleste multinasjonale stater hvor en befolkningsgruppe er såpass dominerende. David Miller peker på at ettersom engelskmennene er så dominerende i unionen vil de typisk kun inneha en britisk identitet. På samme måte er det når canadiere utenfor Quebec tenker på seg kun som canadiere og folk fra Kastilla kun tenker på seg som spanjoler (Miller 2000: 130). Montserrat Guibernau sier seg enig i dette idet hun hevder at for de fleste engelskmenn er det vanskelig å skille mellom en engelsk og en britisk identitet. Dette gjør dessuten at de har vanskelig for å forstå de skotske og walisiske posisjonene (Guibernau 1999: 49). Kvantitative analyser foretatt i England støtter disse hypotesene. Heath, Rotheron og Jarvis (2002: 176) har demonstrert at en majoritet (ca 60 %) av engelskmennene føler stolthet overfor det britiske flagget og at like mange følte dette også overfor det engelske St. George-flagget. Dette kan tas som bevis for at engelskmennene ikke svikter britiske elementer i deres lojalitet overfor den partikulært engelske.

Allikevel er det tendenser som viser at dette kan være i ferd med å endre seg. Man er vitne til økt engelsk identifisering i England og dette er skjedd etter at devolusjon ble bestemt innført. Curtice og Seyd (2001: 236) fant i alle fall at andelen av respondentene som sa de betraktet seg som utelukkende engelske og ikke britiske hadde økt med 7 % til 17 % på de to årene fra 1997 da devolusjon ble bestemt innført. Videre viste det seg at dersom man tar for seg alle i England som føler seg enten kun engelske eller mer engelske enn britiske økte andelen fra 24 % i 1997 til 33 % bare tre år senere. Men undersøkelsen ga ikke noe som helst støtte til påstanden om at engelskmennene mente at det var galt med denne overføringen av makt. En fjerdedel av de bosatt i England mente sågar at Skottland bør bli selvstendig, mens mer enn halvparten var likegyldige til om det skjedde. En femtedel av engelskmennene i undersøkelsen mente det ville

være best om Wales ble selvstendig. Minst entusiastiske var imidlertid disse respondentene til overføring av makt til seg selv. Bare 18 % oppga at de ønsket et engelsk parlament (Curtice og Seyd 2001: 233-235).

Engelskmennene er altså langt fra så nasjonsbevisste som skottene og waliserne. Hvis det er riktig at man ser en trend i retning av mer nasjonalistiske engelskmenn, hevder Josep Llobera at denne trenden kan potensielt få skremmende konsekvenser. Han beskriver engelsk nasjonalisme som et sovende beist som kan vekkes av svakere britisk identitet og frykten av å bli ”spist opp” av Europa. Dette er et beist han hevder i sin verste form kan inneha xenofobiske, sjauvinstiske og anti-europeiske følelser (Llobera 1997: 49).

De konservatives forrige leder William Hague har kjempet mot devolusjon fordi han har fryktet at økt regional nasjonalisme i Storbritannia kan bli en konsekvens. Tall som Curtice og Seyd (2001) fremviser kan tas som bevis for dette og Hague argumenterte på BBC i januar 2000 (gjengitt på bbc.co.uk 9. januar 2000) at devolusjon, sammen med den økte betydningen til EU, hadde skyld i at man er vitne til økt engelsk nasjonalisme. Grunnen til at han ser spesielt engelskmennenes økte nasjonalisme som urovekkende, er at denne folkegruppen er så dominerende at hele statsdannelsen vil trues dersom engelskmennene blir mer engelsk-nasjonalistiske. I samme radioprogram innrømmet selv Labours innenriksminister Jack Straw at devolusjon har gjort engelskmennene mer nasjonalistiske. I en uttalelse mente Straw at ”As we move into this new century, people’s sense of Englishness will become more articulated and that’s partly because of the mirror that devolution provides us with and because we are becoming more European at the same time” (bbc.co.uk 9. januar 2000). Lederen for SNP, John Swinney, feiret i 2002 engelskmennenes St. George’s Day i England og hevdet i den anledning at det er feil å se på økningen av engelsk nasjonalisme som et dårlig tegn. Det er heller en naturlig utvikling som ender med oppløsning av statsdannelsen slik den er i Storbritannia i dag. Ettersom han også ser tegn til engelsk nasjonalisme, antar han at det bare er et spørsmål om tid før Storbritannia oppløses. Samtidig forsikret han om at

forholdet mellom engelskmenn og skotter forblir sterkt og godt til tross for at han ser ”Britishness” som en utdøende kraft, vil (bbc.co.uk 23. april 2002).

Et annet poeng er at identitetsutvikling har et iboende dynamisk element som til tider kan virke selvforsterkende. Likhetene blir dessuten ofte overdrevet innad i gruppen slik forskjellene til andre folkegrupper også blir det, og man får dermed positive assosiasjoner knyttet til inngruppen og negative til utgruppen (Hagendoorn og Pepels 2000). Montserrat Guibernau (2001: 76) ser også differensiering fra andre, i tillegg til kontinuitet over tid, som det viktigste elementet i identitetsdannelsen. Et viktig element i den skotske identitetsdannelsen er differensieringen fra engelskmennene og Storbritannia og denne trenden blir stadig vanskeligere å snu for statelige styresmakter. Slike karaktertrekk med identitetsdannelsen gjør at det blir stadig vanskeligere å gjenscape en britisk identitet. Da den britiske delen av identitetsforståelsen er blitt mindre fremtredende, er det i seg selv svekkende for unionen. Curtice og Seyd (2001: 231) har i alle fall registrert at 38 % av skottene og 20 % av engelskmennene ser konflikten mellom skotter og engelskmenn som ganske eller veldig alvorlig. Bare 10 % av skottene og 27 % av engelskmennene mener at deres region har mye å lære av andre deler av Storbritannia. Slike holdninger kan være vanskelig å reversere. Så lenge identitetsforståelsen inneholder negative assosiasjoner til andre nasjoner i Storbritannia, kan det få en selvforsterkende effekt som i det lange løp blir svekkende for unionen. Sørensen (2001: 138) mener at det her er snakk om permanente trekk og forklarer det med at kollektive identiteter endrer seg i konteksten til postmoderne statsdannelser. Kollektive identiteter i postmoderne samfunn er i større grad knyttet til nivåer over og under nasjonalstaten. I dette komplekse landskapet ser det ut til å være to ulike tendenser: en integrerende og en fragmenterende. Den første tendensen ser ut til å bygge på et sivilisert samfunn hvor befolkningen i postmoderne stater sammen støtter flere kjerneverdier og normer slik som konstitusjonelt styre, politisk demokrati, sivile og politisk rettigheter, menneskerettigheter og liberal markedsøkonomi overvåket av staten. Den andre tendensen som gjør seg gjeldende samtidig fører til en fragmentering innad i staten da befolkningens tilknytning til nærmere identitetsenheter blir sterkere.

I et nærmere perspektiv kan det imidlertid se ut til at spillovereffekten fra britisk identifisering i stor grad ser ut til å gagne regionene. Fremdeles ser det ut til at få briter identifiserer seg først og fremst med Europa. Anthony Smith (1998: 216) legger for øvrig til at vi på nåværende tidspunkt ikke kan forvente en overgang fra etnonasjonal identitet til global kosmopolitisme.

John Curtice har forsket på problematikk rundt devolusjon og konkluderer med at tall som ved valg viser en økning av regional nasjonalisme kan tas som bevis på at devolusjon ikke ser ut til å ha stagget den regionale nasjonalismen. Slik han forstår det, ser heller devolusjon ut til å gi forkjemperne for selvstendighet en plattform de ikke hadde tidligere (Curtice 2000b: 235). Dessuten har det vist seg at etter at skottene er blitt tilbudt autonomi vil de ha mer. The state of the nation poll av ICM i oktober 2000 viste at 72 % av skottene mente at det skotske parlamentet burde ha mer makt (Hazell 2000: 6). Dersom det er riktig at skottene med sitt eget parlament får positive erfaringer med økt grad av autonomi, kan det være begynnelsen av på en negativ utvikling for den britiske nasjonsbyggingen. Et eget skotsk parlament vil gi færre institusjonelle barrierer for løsrivelse for Skottland. Forskning fra blant annet Sovjetunionen på slutten av 1980-tallet har vist at jo mer institusjonelt utbygd en region er, jo større vil selvstyreambisjonene være (Roeder 1991) og jo mindre vellykket vil den britiske nasjonsbyggingen ha vært. For øvrig viser Tor Egil Førland m fl (1998: 160) til at delingen av Den tsjekkiske republikk og Slovakia er et godt eksempel på at ”når desintegreringen først er i gang, stopper den sjelden før ved full suverenitet”. Andrew Neil mener på sin side at bevis faktisk foreslår at skottene er ganske likegyldige til tanken om devolusjon. Devolusjon rangerer lavt i vanlige folks prioriteringer, men at dersom det tilbys så vil de ha det. En grunn til at mange sier de vil ha det er fordi det er offisiell Labour-politikk. Som lojale velgere vil de gjøre det partiet ønsker. En annen grunn er at de konservative er mot det. Det skotske konservative partiet er en så svekket, mislikt og diskreditert kraft at deres motstand til devolusjon får mange til å være mot status quo. På denne måten kan man si at Skottland ”går i søvne” mot selvstendighet (Neil 2000: 28).

Valgdeltakelsen regnes ofte for å være en god målestokk på politisk legitimitet. Nærmere analyser av valgdeltakelsen kan kanskje tyde på at Skottland etter innføringen av maktdesentraliseringen er nærmere selvstendighet enn før. Mens valgdeltakelsen blant skottene til Westminstervalget i 1997 var på 71,3 %, var oppslutningen til sammenlikning bare på 59 % ved valget til det første skotske parlamentet i 1999. Disse tall tyder på at i perioden da devolusjon var fersk, hadde de sentrale institusjoner i London høyere legitimitet blant den skotske befolkningen enn det regionale parlamentet. Men i den senere tid er det tegn som tyder på at denne trenden er helt snudd. Ved Westminstervalget i 2001 kunne man registrere den laveste valgoppslutningen siden 1918, da bare 59,4 % av den britiske befolkningen deltok ved valget. Valgdeltakelsen var lavere både i England, Skottland og Wales; det var bare i Nord-Irland den hadde økt siden valget i 1997. Bortsett fra i nordvest-England var imidlertid nedgangen i valgdeltakelsen størst i Skottland hvor bare 58,1 % av de stemmeberetigede møtte opp ved valget. Dette var en nedgang på hele 13,2 % siden siste riksvvalg. Valgdeltakelsen avslører to forhold. For det første viser den skotske valgoppslutningen at skottene er mindre tilbøyelige til å stemme ved riksvvalg enn den gjennomsnittelige brite. Dette kan bety at de sentrale institusjoner har mindre legitimitet i Skottland enn andre steder i kongeriket. For det andre viser valgdeltakelsen at den for skottene var høyere ved Holyroodvalget i 1999 enn ved Westminstervalget i 2001 noe som kan tyde på at det skotske parlamentet har større legitimitet blant den skotske befolkningen enn hva Westminster har. Hvis det ved det skotske valget i 2003 viser seg at det regionale parlamentet får større oppslutning enn sist, vil det øke avstanden i legitimitet blant skottene ytterligere. I det lange løp styrkes det skotske parlamentet på bekostning av det britiske og det kan svekke den britiske unionen ytterligere.

H2 alt: Devolusjon fører i det lange løp til at britisk nasjonsbygging styrkes

Det er likevel ikke sikkert at innføringen av devolusjon gjør at man vil være vitne til en større utbredelse av varig separatisme i disse områdene. Devolusjon har bidratt til å gi nasjonalistpartiene et forum hvor de fremstår som mer attraktive enn ved Westminster. Valgforskning tyder allikevel på at når det virkelig gjelder skal det forholdsvis mye til før en majoritet faktisk går til det skritt å eksplisitt stemme for løsrivelse. I Storbritannia støttes dette resonnementet av det faktum at flere skotter og walisere stemmer på de etnonasjonale partiene i henholdsvis Skottland og Wales enn på riksplan. Slike valgmønstre kan tyde på at det, til tross for økt desentralisering, blir vanskeligere å stemme for løsrivelse ved å stemme på de etnonasjonale partiene. I Skottland parliamentary election study fra 1999 fant man for eksempel at blant de som hadde stemt i 1997 ville langt flere stemme for SNP i Skottland enn ved Westminster. Dette tilsvarte en økning på syv prosentpoeng for partiet. I Wales gjør det samme mønster seg gjeldene. Her er imidlertid økningen på hele 17 prosentpoeng (Leicester 2000: 233). Disse tall kan tyde på at det er ”tryggere” å stemme for nasjonalister på lokalplan, men at det skal mer til å stemme for selvstendighetssøkende partier på riksnivå fordi slik stemmegivning da kan få avgjørende betydning.

Devolusjon har heller ikke ført til særlig mer separatisme målt i subjektivt ønske om selvstendighet for Skottland. I forbindelse med folkeavstemningen om man skulle innføre desentraliseringen av makt var det riktignok tydelig økt støtte til løsrivelse for Skottland. Ifølge Curtice og Seyd (2001: 233) var det i september 1997 hele 37 % av skottene som oppga at de ønsket selvstendighet for Skottland mot 28 % bare fire måneder tidligere. I 1999 hadde imidlertid stemningen roet seg og det var igjen 28 % som oppga at de prefererte en slik løsning. Dette tallet var økt til 30 % i 2000. Til tross for økt regional identifisering er det fremdeles en minoritet som ønsker selvstendighet for Skottland. Når vi samtidig har sett at to av tre skotter føler seg mer skotske enn britiske er det allikevel bare under en tredjedel av skottene som ønsker selvstendighet. Selv om det er sammenheng mellom skotskhetsfølelse og separatisme er ikke følelsen av å være skotte så betydningsfull at den automatisk omdannes til separatisme. Aktivt å

gå inn for selvstendighet ser altså ut til å være et langt større og vanskeligere skritt å ta enn å innrømme at man føler seg først og fremst skotsk. Terskelen for å ønske selvstendighet er kanskje såpass høy fordi det er en mer drastisk ytring med langt større konsekvenser. I Wales finner man enda færre separatister enn i Skottland. I februar 2000 oppga bare 11 % av waliserne at de ønsket full suverenitet for Wales, en oppgang på ett prosentpoeng fra mai året før (Curtice 2000b: 238).

Samme tendenser har man vært vitne til på andre områder også. Både skottene og waliserne er f.eks langt mer tilbøyelige til å stemme på etnonasjonale partier som ønsker selvstendighet (i hvert fall i SNPs tilfelle) på regionalt plan enn på sentralt nivå. Andre tall fra Curtice og Seyd (2001) kan også tyde på at gemyttene roet seg betraktelig etter en initiell selvstendighetsiver i forbindelse med innføringen av devolusjon. Over halvparten av skottene oppga at opprettelsen av et skotsk parlament enten ikke hadde hatt noen betydning eller hadde gjort forholdene verre i Storbritannia. En minoritet på 35 % av skottene svarte at de mente at opprettelsen av parlamentet i Edinburgh hadde forbedret måten Storbritannia styres på. Hvis man ser på britene som en gruppe, mener et flertall på 53 % at opprettelsen av det skotske parlamentet ikke har betydd noe for styret av Storbritannia, mens 13 % mener det har forverret situasjonen i Storbritannia og bare 19 % av britene oppga at det har forbedret måten Storbritannia styres på. Faktisk kan det se ut som om skottene er blitt noe desillusjonerte etter hvert som tiden har gått etter folkeavstemningen i 1997. I 1997 oppga nemlig 70 % at de mente at et skotsk parlament ville gi Skottland en sterkere stemme i Storbritannia. Tre år senere var dette tallet sunket til 52 %. Likeledes mente i 1997 nesten åtte av ti (79 %) at et skotsk parlament ville gi vanlige skotske folk mer å si for hvordan Skottland blir styrt, mens i 2000 var det bare 44 % som mente at det skotske parlamentet ville ha en slik effekt. I 1997 trodde dessuten nesten to av tre (64 %) skotter at opprettelsen av et skotsk parlament ville styrke den skotske økonomien, mens det i 2000 bare var litt over tredel (36 %) som mente at dette ville skje.

Disse tallene viser at etter hvert som det skotske parlamentet har fått tid til å etablere seg, har skottene til en viss grad gått bort fra tankene om at parlamentet i Skottland skal

få spille en så stor rolle som de opprinnelig hadde forespeilet seg. Av denne grunn kan man derfor tenke seg at det vil være lurt ikke å gi devolusjon altfor stor betydning ettersom det viser seg at denne planen kanskje ikke har innfridd forventningene. Man kan derfor også tenke seg at opprettelsen av desentraliserte institusjoner ikke har makt eller anledning til å virke så splittende som de konservative først hadde sett for seg. Samtidig er følelsen av statsborgerskap notorisk lav i Storbritannia. Lav identifisering med helstaten overføres heller ikke automatisk til separatisme. For mange briter er imidlertid den svekkete betydningen som de gir identifisering til Storbritannia ikke et resultat av bevisst ønske om å bagatellisere viktigheten av å beholde unionen intakt. Tendensen til at innbyggerne i Storbritannia i dag i mindre grad enn tidligere vektlegger de britiske elementene ved sin identitet, kan i en del tilfeller forklares med at de nye politiske verdiene som oppstod blant annet i forbindelse med avkoloniseringen på mange måter gikk på tvers av tradisjonelle britiske verdier. Robin Harris har postulert at årsaken til at innbyggerne i Storbritannia i dag føler seg mindre britiske, er at britene systematisk har blitt overbevist om at alle de typiske faktorene ved Britishness – språk, historie, tradisjon, etnisk homogenitet- er suspekte (Harris 2000: 20). Mange briter kan dermed subtilt ha blitt drevet fra sin britiske identifisering uten å miste ønsket om å bevare den britiske unionen.

Britisk identitet har faktisk alltid vært ganske lav. I Storbritannia har det alltid vært slik at de ulike nasjonale grupperingene har dyrket sine distinkte trekk uten at dette har hindret dem i å støtte unionen. Nasjonene har hvert sitt flagg og nasjonalsanger; man har vært påpasselige med å beholde distinkte irske, skotske og walisiske regimenter med sine regalier. De fire nasjonene stiller dessuten med separate lag i Samveldespillene, rugbyturneringer og EM og VM i fotball (Birch 1989: 80). Dette kan blant annet komme av at det i følge Joyce McMillan aldri var noe systematisk forsøk på å få den distinkte karakteren til skottene og waliserne til å forsvinne. Britene har faktisk alltid vært stolte av at landet består av ulike kulturelle nasjoner som eksisterer fredlig sammen og med lojalitet overfor de samme myndighetene (McMillan 1996: 77).

Labour har dessuten ved å komme med innrømmelser i form av devolusjon på mange måter tatt fra forkjemperne for regional nasjonalisme i Skottland og Wales muligheten for å forbinde unionen med frykt, men heller forbinde den med selvtillit. Her vil det være fruktbart å se på innføring av devolusjon ved hjelp av Stephanie Dions modell. Dions modell er rettet mot prediksjon av separatisme. Den britiske unionen vil ha motsatt strategi og det blir dermed et ledd i den offisielle nasjonalismen. Den offisielle nasjonalismen vil i dette tilfellet knytte persepsjoner om selvtillit opp mot unionen og persepsjoner om frykt opp mot løsrivelse. Ved å opprette desentraliserte politiske institusjoner har London utvist evne til lydhørhet og forståelse for regionenes situasjon. Denne empatien har tatt fra regionene muligheten til å frykte unionen hvilket innebærer at løsrivelse dermed vil bli mindre sannsynlig. Etter innføringen av devolusjon kan det samtidig bli vanskeligere for nasjonalistene i Skottland og Wales å legitimere sin frihetskamp fordi storsamfunnet har kommet med betydelige innrømmelser i regionenes favør med innføring av devolusjon. Buchanans betingelser om legitimering av selvstendighetsbevegelser (jmf kapittel 4) blir vanskeligere å oppfylle etter maktdesentraliseringen. Disse institusjonene skal beskytte skotsk og walisisk kultur. Betingelse nummer tre om legitimering kan dermed ikke lenger oppfylles, mens de tre andre betingelsene sannsynligvis heller ikke har blitt oppfylt i den senere tid. Rettferdiggjøring av separatistkrav er viktig. Samtidig er det viktig å huske at løsrivelse også kan rettferdiggjøres på andre måter blant annet gjennom å vise til flertall ved et referendum. Et annet moment er at det selvsagt at mange multinasjonale stater har innført omfattende maktdesentralisering uten at det truer statsdannelsen. Spesielt i liberale demokratier har styresmakter gått langt i å komme med innrømmelser overfor sine nasjonale minoriteter og likevel bestå som nasjonalstater. Ingen vestlige land har blitt oppløst etter den annen verdenskrig tiltross for desentralisering. Visse land har imidlertid kommet faretruende nær, spesielt var dette situasjonen i Canada hvor den minste mulige majoritet i Quebec stemte mot løsrivelse. Dette kan være nok en indikator for at det skal det mye til før et flertall av nasjonale minoriteter faktisk stemmer for løsrivelse etter maktdesentralisering. Dessuten viser valgdeltakelsen ved regionale versus statlige valg at Westminster og de sentrale myndigheter har større legitimitet blant befolkningen enn de desentraliserte maktorganene. Dette er i hvert fall

tilfellet i Wales, i den grad valgoppslutningen kan være en målestokk på legitimitet. Ved Westminstervalget i 1997 møtte 71,3 % av skottene og 74 % av waliserne opp for å stemme. Tilsvarende var valgdeltakelsen til det første skotske parlamentet i 1999 var på 59 % og valgoppslutningen til den første walisiske forsamlingen samme år var kun på 46 %. Disse tallene som viser at valgdeltakelsen er større ved Westminstervalg enn ved regionale valg, kan tyde på at de sentrale institusjoner har større legitimitet enn de regionale institusjoner. Disse kan derfor ikke true de sentrale institusjoners posisjon. Nye tall viser imidlertid at denne forskjellen kanskje minskes. Oppslutningen til Westminstervalget i 2001 på 59,4 % på landsbasis var i hvert fall den laveste oppslutningen siden 1918. Dette kan tyde på svekket legitimitet for de sentrale institusjoner, selv om disse tallene ikke sier noe om de regionale institusjoner er tilsvarende mer populære. Av waliserne møtte 61 % opp til valget. Det faktum at denne folkegruppen er mer tilbøyelig til å stemme ved Westminstervalg enn den gjennomsnittelige brite, og at waliserne i større grad stemmer ved sentrale enn ved regionale valg, kan tolkes dit hen at har de sentrale institusjoner i London foreløpig større legitimitet blant waliserne enn den walisiske forsamlingen.

Delkonklusjon:

Det er vanskelig å komme med dom over devolusjon på et så tidlig stadium siden det er vanskelig å skille mellom på den ene siden hva som blir permanente trekk ved holdningen til og resultatet av devolusjon og på den andre hva som er initiell usikkerhet og urealistiske forventninger. I forhold til Dions teori kan man dessuten tenke seg at maktdesentraliseringen tar fra regionale nasjonalister persepsjonen frykt i forbindelse med den britiske unionen. Devolusjon kan slikt sett føre til mindre regional nasjonalisme. Gjennom Alters teorier kan man allikevel se for seg at devolusjon vil svekke statsdannelsen. Med utgangspunkt i Alters kriterier vil jeg allikevel komme med en veldig forsiktig antakelse om at devolusjon i det lange løp kan svekke den britiske nasjonsbyggingen fordi den kan se ut til å stagnere en homogeniseringsprosess. Alters første kriterium, som omhandler britisk identitetsdannelse, ser ut til å bli vanskeligere å oppfylle etter innføringen av devolusjon. Data tyder på at britiske styresmakter ikke har

maktet å reversere trenden som har bestått av økt vektlegging av regionale identiteter på bekostning av det britiske elementet av identiteten. Det at devolusjon tvert imot kan se ut til å ha svekket den britiske identitetsdannelsen kan i det lange løp få uheldige konsekvenser for britiske nasjonsbyggere siden det er demonstrert en signifikant sammenheng mellom det å identifisere seg med regionene og separatisme. Foreløpig er det fremdeles bare en minoritet som ønsker selvstendighet fra henholdsvis Skottland og Wales. På lengre sikt kan imidlertid dette endre seg dersom denne trenden fortsetter. Med henblikk på Alters andre kriterium kan det også virke som troskapen mot London i det lange løp kan svekkes i forhold til en troskap som springer ut fra regionshovedstedene. Dette bildet er ikke entydig og for walisernes del ser det ikke ut til å stemme. For skottene derimot, målt gjennom valgdeltakelsen til det skotske versus det britiske parlamentet, kan man se en begynnende trend i at regionale institusjoner har knyttet til seg mer legitimitet og derigjennom mer troskap. Det er imidlertid for tidlig å si sikkert hvordan denne trenden utvikler seg siden det foreløpig bare har vært ett Holyroodvalg. Alters tredje kriterium har kanskje heller ikke blitt lettere å oppfylle etter innføringen av devolusjon. Det kan i alle fall se ut til at maktdesentralisering som politisk mål ikke er nok for at opinionen og London skal komme på linje om politiske mål. Det er blitt demonstrert at til tross for devolusjon uttrykker et flertall av britene misnøye med måten Storbritannia styres på. På lang sikt kan det dermed se ut til at devolusjon har potensialet i seg til å virke splittende. Det vil derfor være riktigst å sette inn den opprinnelige hypotesen H2, siden devolusjon ikke ser ut til å ha reversert trenden med økt regional identifisering på bekostning av den britiske identifisering. Denne konklusjonen må imidlertid aksepteres med stor forsiktighet.

Devolusjonprogrammet er et nytt initiativ og sliter fremdeles med ”barnesykdommer”. Mens det skotske parlamentet allerede har hatt tre førsteministre på under fire år, har den walisiske forsamlingen også sett avgangen av en førsteminister før tiden (eller rettere førstesekretær som var denne persons tittel før man endret det til førsteminister i oktober 2000 for å speile tittelen til den skotske ekvivalensen). Det er allikevel viktig å huske at det skotske parlamentet og den walisiske forsamlingen bare er inne i sin første periode. Latente og stabile mønstre har derfor ikke rukket å gjøre seg gjeldende ennå. Statsminister Blair, i en tale til det skotske parlamentet 9.mars 2000 (gjengitt på

number-10.gov.uk), advarer også mot unyanserte oppfatninger om devolusjon allerede nå. Tony Blair foreslår at det vil være et mistak å evaluere disse tiltakene etter for kort tid, det vil være mer fruktbart å "[...] judge them in the broad sweep of history. There is an historical movement away from centralized government. As democracy matures, so does the desire of the electorate for decisions to be taken closer to them. So does the desire for diversity". Vincent Wright har også pekt på hvordan Storbritannia fram til 1999 konsekvent brøt mønsteret med økt maktdesentralisering i Europa. Slik han ser Storbritannia har man her tradisjonelt vært vitne til stadig sterkere "centralisation of certain aspects of intergovernmental relations, although, at a high cost, not always successfully, and with unintended and unwelcome consequences" (Wright 1998: 39). Devolusjon kan derfor sees på som en reform som måtte gjennomføres. Det kan imidlertid ha vært mer risikabelt med en slik reform i Storbritannia siden man finner såpass sterke separatiststrømmer her. Denne variabelen er imidlertid usikker fordi man ikke vet om svekket britisk identitet har sammenheng med innføringen av devolusjon eller om forsterkningen av regional identitet ville ha kommet uansett. Det eneste man foreløpig med sikkerhet kan si er at innføringen av devolusjon ikke ser ut til å ha økt britisk identitet heller og har derfor foreløpig ikke styrket unionen. Devolusjon har derfor foreløpig ikke oppnådd de mål Labour håpte på. Allikevel er det ikke slik at manglende styrking av unionen betyr at man uunngåelig nærmer seg unionsoppløsning, men det betyr at innføringen av devolusjon ikke ser ut til å ha stagget den regionale nasjonalismen heller, noe som imidlertid kan skje i et lengre perspektiv. Man har altså ikke sett en styrkning av den britiske identitetsdannelsen målt på individnivå og vil derfor sette inn H2 med stor forsiktighet fordi man kan spekulere i hva devolusjon kan innebære og man kan rapportere mønstre som allerede har gjort seg gjeldende.

5.3 Betydningen av britisk EU-medlemskap

Gjennom de siste 30 år har forholdet til Europa vært et av de viktigste spørsmålene i britisk politikk. Opprinnelig var det Labour som hadde det mest schizofrene forholdet til Europa og partiets ambivalente Europa-politikk hadde en stor del av skylden for partidelingen i 1981 som endte med dannelsen av SDP. Denne ambivalensen

manifesterer seg i partiets mildt sagt vaklende holdning til hvorvidt medlemskap i EEC/EF ville være det beste for Storbritannia. Labour var mot medlemskap i EEC da det var i opposisjon 1961-63, for medlemskap da det satt i regjering 1966-70, mot medlemskap igjen da partiet var i opposisjon 1970-74, og også mot medlemskap i EF igjen da det kom i opposisjon etter 1979. Slik svingte pendelen fram og tilbake fram til sent på 1980-tallet da temaet hadde ”slitt ut seg selv”. Fraksjonene i partiet som var for EF vant til slutt på grunn av ”the march of events” (Broad 2001: 195). På 1990-tallet var det derimot de konservative som innad hadde det mest problematiske forholdet til Europa og partiet ble nesten revet i stykker på grunn av dette spørsmålet (Heath m.fl 2001: 68).

Storbritannias forhold til Europa går imidlertid langt tilbake. Det er heller ikke slik at det kun er britene som har hatt et ambivalent forhold til Europa. På 1960-tallet var det snarere Europa, nærmere bestemt Frankrike, som var noe fiendtlig innstilt overfor *britene*. Både den konservative regjeringen i 1961 og Labour-regjeringen i 1966 søkte om medlemskap i EEC. Begge gangene ble søknadene avslått av Charles de Gaulles vetorett som mente at britene for det første var for nært knyttet til amerikanerne og for det andre at dersom de ble med i EEC ville de utfordre Frankrikes lederposisjon. Da Storbritannia ble medlem i 1973 var det økonomisk sett ikke like lukrativt å være medlem som det hadde vært på 60-tallet, noe som blant annet skyldtes oljekrisen. De konservative hadde vært forholdsvis forente da den konservative statsministeren Edward Heath fikk Storbritannia inn i EEC i 1973. Labour var på dette tidspunkt delt i synet på Europa og en ledende EEC-motstander, Tony Benn, gikk sterkt ut for å få i stand en folkeavstemning om EEC/EF. Da Harold Wilson fra Labour overtok statsministerposten i 1974 så han det taktiske i dette og fikk i stand en folkeavstemning som ble avholdt i 1975. To av tre stemmeberetigede stemte imidlertid for at Storbritannia skulle bli værende i EF. Etter 1975 har oppslutningen om EF blitt redusert; i 1997 var det bare 58 % av britene som var for britisk medlemskap i EU (Heath m.fl 2001: 68). Den ferskeste MORI-undersøkelse fra mars 2001 viste en enda mer negativ holdning til EU. Av de 1800 spurte svarte 52 % at de ønsket å melde Storbritannia ut av EU så fort som mulig og 71 % ønsket en referendum om temaet.

75% av de spurte mente dessuten at britene ikke hadde fått nok informasjon om fordelene og ulempene ved EU (MORI). Forholdet til Europa er derfor det politiske spørsmål hvor befolkningen og de konservative kanskje er nærmest hverandre. Vi kan tenke oss flere forhold som gjør at britene ikke alltid har vært lite entusiastiske overfor en europeisk overnasjonal organisasjon. Spesielt føler mange av engelskmennene stolthet over sin historie. De kan vise til at de ikke har blitt vellykket invadert siden 1066. Dette faktum kombinert med nyere opplevelser som den dramatiske redningsaksjonen ved Dunkirk og "the battle of Britain" demonstrerte øyas styrke og usårbarhet. Storbritannia, i hvert fall spesielt England, manglet dermed et sterkt insentiv for å mene at EU er absolutt nødvendig av geopolitiske hensyn. For en rekke land som har følt seg mer sårbare enn Storbritannia har slike hensyn vært viktigere i argumentasjonen. Britene har på sin side vært mer reserverte overfor Europa og har fått erfare at oftere enn ikke har farene kommet fra kontinentet. En sterk tilknytning til de britiske politiske og konstitusjonelle institusjoner har også vært med på å gjøre at britene i større grad enn de fleste EU-medlemmene har vært motvillige til å omdanne EU til en organisasjon med altfor mange overnasjonale karakteristikk.

H3 Storbritannias EU-medlemskap svekker britisk nasjonsbygging

Allikevel er det viktig å merke seg at for mange regionale nasjonalister i Storbritannia er EU tvert imot sett på med svært positive øyne. Det er flere forhold ved EU som kan virke truende for den britiske unionen fordi det åpner for flere nye muligheter skottene og waliserne kan benytte seg av. Dette har blant annet gitt utslag av at skottene, sammen med katalanerne, er blant de mest entusiastiske overfor EU (Guibernau 1999: 169). Spesielt er det for regionale nasjonalister knyttet stort håp til regionkomiteen (the Committee of the Regions, CoR). Denne komiteen er den sist etablerte av EUs institusjoner og ble etablert som en følge av ratifiseringen av Maastrichttraktaten (artikkel 198 a-c). Komiteens første møte ble avholdt i mars 1994. Målet med CoR er at den skal gi lokale og regionale enheter innflytelse sentralt i EU. Kommisjonen og Rådet skal konsultere seg med CoR "whenever new proposals are made in areas which have repercussions at regional or local level" (cor.eu.int). Regionskomiteen har 222

medlemmer (hvorav 24 kommer fra Storbritannia) som er utnevnt av Rådet på vegne av medlemsstaten for fire år ad gangen. I tillegg til denne organisasjonen innen EU-nettverket har euroregionene formalisert samarbeidet også gjennom andre kanaler; viktigst av disse er kanskje "Regions with legislative powers"-gruppen, som oppstod i 1999 etter en kongress i regi av Europarådet om lokale og regionale styringsenheter i Europa. Både Skottland og Wales deltar sammen med 50 andre områder under statsnivå med en grad av selvstyre. Dette forum avholder årlige møter, sist i Firenze i november 2002, og produserer deklarasjoner som er ment å fremme disse områdenes interesser. Begrepet og konseptet "Europe of the Regions" ble altså lansert i EUs Maastrichttraktat. Dette har virket legitimerende for separatistbevegelser innenfor ulike nasjonalstater som har følt seg truet både ovenfra og nedenfra. Denne anerkjennelsen må ha betydning for ulike separatistbevegelser i EU-land, og kan således føre til en økning av intensiteten til separatistbevegelser i Vest-Europa. Øyvind Østerud er enig i dette resonnementet og viser til at fra siste halvdel av 1980-årene har regional nasjonalisme igjen fått vind i seilene. Dette er direkte stimulert av integrasjonsprosessen i EU. Han peker på det paradokset at sterkere overnasjonal integrasjon har bidratt til å senke terskelen for regional nasjonalisme fordi de etablerte nasjonalstatene svekkes som økonomiske beslutningsenheter og militære festningsverker (Østerud 1994: 52).

At regionene ses på som et viktigere satsningsområde gjenspeiler seg blant annet i de økte bevilgningene til disse. Det kan nevnes at regionsbudsjettet var på 142 mrd euro i perioden 1994-1999; en fordobling fra forrige periode. Under EU-toppmøtet i Berlin mars 1999, og med forankring i Nicetraktaten, ble regionsbudsjettet reformert. Dette budsjettet, det vil si the Structural Funds og the Cohesion Fund, mottar i perioden 2000-2006 213 milliarder euro, noe som tilsvarer rundt en tredel av hele EUs budsjett. Størstedelen av disse pengene går til regioner som har lavere enn 75 % av EUs BNP pr innbygger (objective 1 som er den klart viktigste gruppen siden den alene mottar rundt tre firedeler av strukturfondet). Sammen med Irland, Portugal, Hellas, store deler av Spania, østre Tyskland og Sør-Italia faller høylandet og øyene i Skottland inn under denne kategorien. Andre undergrupper mottar dessuten utjamningspenger; undergruppe to mottar penger på bakgrunn av industriell nedgang med høy arbeidsledighet. Foruten

Katalonia og nordøstre Frankrike finner vi vestre sentrale Skottland, sør-Wales og nordøstre England i denne gruppen. Under objective 5b mottar dessuten flere områder i Storbritannia penger knyttet til nedgang i jordbruk og fiske.

En annen viktig utvikling Maastrichttraktaten brakte med seg var prinsippet om subsidiaritet, som ble introdusert i artikkel 3 b. Dette er et prinsipp som krever at beslutninger skal tas på det lavest mulige nivået. Dette prinsippet gjelder imidlertid kun for relasjoner mellom EU og medlemsstatene. Når det kommer til forholdet mellom et medlemsland og subnasjonale styringsorganer, har ikke EU noen jurisdiksjon. Prinsippet om subsidiaritet i EU kan allikevel føre til en potensiell situasjon i fremtiden hvor waliserne, skottene, katalanerne og andre nasjonale grupperinger sitter i samme beslutningsorganer som etablerte stater (Guibernau 1999: 172).

Mange nasjonalister i Skottland og Wales har altså forstått det britiske EU-medlemskapet som en mulighet til å øke skotsk og walisisk autonomi. Det skotske separatistpartiet SNP har således siden 1988 hatt som et av sine viktigste plattformer et prinsipp som er formulert i parolen om "Independence in Europe". SNPs partiprogram slår fast at partiet ønsker fortsatt EU-medlemskap for skottene etter en eventuell løsrivelse fra Storbritannia. En slik løsning er ment å virke betryggende på usikre skotske velgere. Tanken er at skotsk selvstendighet blir en mykere overgang med lavere kostnader dersom den skjer innfor et EU-rammeverk. SNP mener at ettersom EU nå eksisterer i den form som den gjør, vil skotsk selvstendighet være en mindre terskel enn mange frykter. Dessuten vil Skottland (og Wales for den saks skyld) automatisk oppnå EU-medlemskap ved en eventuell løsrivelse. Artikkel 34 i konvensjonen om the Sucession of states fra 1978 slår nemlig fast at "any treaty in force at the date of succession of states in respect of the entire territory of the predecessor state continues in force in respect of each successor state so formed". Den skotske opinionen ser også ut til å foretrekke en EU-basert løsning dersom selvstendighet skulle dukke opp på agendaen. Curtice og Seyd (2001: 233) har vist at blant de skotter som ønsker selvstendighet (rundt en av tre av den skotske befolkningen) ønsker nærmere to av tre av disse et skotsk EU-medlemskap.

Skottland har derfor fått et mer dynamisk forhold til EU, dets institusjoner og andre potensielle samarbeidspartnere på europeisk nivå. Å skape allianser med andre statsløse nasjoner kan være en måte for Skottland å samle støtte til skotsk selvstendighet på. Allerede fra åpningen av det skotske parlamentet i 1999 har skottene vært ivrige etter å skape tette bånd med andre regioner i EU og representanter fra tyske länder var blant de første til å besøke det skotske parlamentet. Liknende alliansedannelse har fortsatt og har sågar resultert i en slags institusjonalisering. 30. april 2002 satte det skotske parlamentet opp en treveis videolink med de desentraliserte parlamentene i Flandern og Katalonia, den første av sitt slag i EU. Målet med å knytte bånd med disse nasjonene er å skape forståelse for problemstillinger som opptar desentraliserte parlament. I mai året før gikk disse tre regionene sammen med fire andre euro-regioner for å kreve sterkere medbestemmelsesrett i EU. Sammen forfattet de en traktat, Political Declaration by the Constitutional Regions, som gikk inn for at konstitusjonelle regioner skulle få delta i forberedelsene til den store mellomstatelige konferansen i 2004 om det nye EU. De syv regionene fastslår i traktaten at de ønsker å bidra i debatten om framtiden til EU (bbc.co.uk 30. mai 2001), og krever dessuten en styrkning av EUs regionkomites rolle samt en generell klargjøring om subsidiaritetsprinsippet og ansvarsfordelingen mellom EU versus stat og region. Walisiske nasjonalister ser også EU-medlemskapet som en mulighet til å få større gjennomslag for sin politikk. I sitt partiprogram vektlegger Plaid Cymru den muligheten EU betyr for Wales. Det anses som svært viktig å videreutvikle båndene til andre regioner, nasjonsregioner og medlemsstater innenfor EU-systemet. I det fremtidige EU må Wales og andre nasjoner som Skottland, Baskerland og Katalonia delta på linje med mindre EU-stater som Irland, Sverige og Danmark, heter det videre. Det som imidlertid er interessant er at Plaid Cymru har vært konsistent med å benytte seg av termer som "self-government" i motsetning til "selvstendighet". Til tross for at et av deres viktigste mål har vært å sikre Wales medlemskap i FN, er partiet i dag mer fokusert på å sikre Wales en plass i "Regionenes Europa" (Ishiyama og Breuning 1998: 161).

Det britiske valgsystemet basert på Westminstermodellen har vært hemmende for etnonasjonale partier. Ved valg til EU har man imidlertid begynt å stemme ved hjelp av den matematisk mer rettferdige PR-modellen. Valget til EU-parlamentet i 1999 var med på å øke regional følelse ettersom disse valgene for første gang ble gjennomført ved et PR-system basert på regionale lister. Dermed kan, slik Vernon Bogdanor har observert, regionene for første gang bli ”political units in their own right” (Bogdanor 2001: 272).

EU blir en stadig viktigere organisasjon, så bare i egenskap av denne utviklingen har organet betydning. Ishiyama og Breuning ser internasjonale faktorer som svært viktige. Hvordan det aktuelle etnopolitiske partiet ser det større samfunn som det tilhører, vil være av avgjørende betydning for om partiet velger en separatistisk eller en forsonende linje. I dette tilfellet ser vi at den nærmeste delen av det internasjonale samfunnet, EU, tilsynelatende har en støttende holdning til økt innflytelse for ulike regioner innen EU. Det kan kanskje være med på å gjøre Skottland og Wales mer separatistiske siden EU vil fremstå som et mer fristende tilbud enn en pakke bestående både av EU og Storbritannia. For at EU skal få økt betydning for Storbritannia vil det være av interesse å få klarhet i om britene er blitt mer integrasjonspositive. Det er mye som tyder på dette. Britene er i det hele tatt i en svært dynamisk periode i forhold til EU grunnet Labours plass som regjeringsparti. Labour er ivrig etter å gjenoppbygge troverdigheten som deres konservative forgjengere mistet hos sine EU-partnere. Norsk utenrikspolitisk institutt, NUPI, har analysert Blairs EU-politikk og har observert at han er langt mer integrasjonspositiv enn forgjengerne: ”Tony Blair er uten tvil enda mer oppsatt enn sin forgjenger John Major på å vise at Storbritannias naturlige plass er ved ”selve hjertet av Europa”. Den store forskjellen mellom disse to ledernes EU-politikk syns å være at mens Major fremdeles mente å kunne nedlegge et effektivt veto mot ethvert politisk integrasjonstiltak som ikke samsvarte med overordnede britiske målsetninger – særlig med hensyn til sikkerhetspolitikken – har Blair, i hvert fall i prinsippet, forlatt vetolinjen og satser i stedet på å utøve en lederrolle i samspill med Frankrike og Tyskland. Et uttrykk for denne linjen er det fransk-britiske St.Malo-utspillet av desember 1998 om utbygging av en egen europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik (ESDP) av mer selvstendig karakter, mye i samsvar med tidligere uttalte franske og

tyske ønsker. Omleggingen skjedde helt klart som følge av at Majors Europapolitikk hadde vist seg å ha slått feil både i EU-sammenheng og på det nasjonale plan” (Sæter 2001: 32). I sin andre statsministerperiode har Labour fortsatt med å vektlegge betydning av EU. I en tale i Haag i februar 2002 (the Guardian 21. februar 2002) oppfordrer utenriksminister Jack Straw britene til å delta i kampen mot euroskeptikerne og hjelpe til med å få Storbritannia igjen på toppen av bordet i Europa fordi han ikke ønsker flere liknende situasjoner som den som oppstod ved toppmøte i Amsterdam i 1997 hvor Storbritannia ble isolert fordi landet var blitt kjent som integrasjonsmotvillige. Den britiske regjeringen ville dessuten kunne få mye støtte hvis de valgte en mer integrasjonspositiv retning i forhold til EU. Mange av de mindre landene ville ønske velkommen en endring av den tysk-franske aksen som alltid har dominert det europeiske samarbeidet, noe også mange innad i de to landene kunne ønske (Broad 2001: 206).

H3 alt Storbritannias EU-medlemskap styrker britisk nasjonsbygging

Det er samtidig grunn til å ikke overdrive mulighetene som medlemskapet i EU bringer med seg i form av selvstendighet for Skottland og Wales hvis de skulle ønske det. Den første, men nå avgåtte Førstesekretæren i Wales, Alun Michael, mener i hvert fall at dette ikke er særlig realistisk. I en tale uttalte han at waliserne ikke burde ”[...] fool ourselves. Self-government within Europe is not an option. The European Union is still a union of member states. Our European partners do not want to see a proliferation of statelets within the United Kingdom, the Balkanisation of one of their members. They want to see a United Kingdom – like federalized Germany or regionalized Spain – capable of representing a common position in the Council of Ministers which reconciles the divergent interests of different parts of this idiosyncratic member state. A strong Wales within a strong United Kingdom – that is what devolution is about” (Osmond 2000: 40).

For øvrig hevder topp-politikere i EU at det er helt usannsynlig at noen andre nivåer enn nasjonalstaten vil være fundamentet i det fremtidige EU. Den britiske utenriksministeren Jack Straw er en av mange som har kommet med innvendinger mot en europeisk superstat. Han hevder at heller ingen i EU jobber for å oppnå noe slikt. Nasjonalstaten vil forbli fundamentet siden det er der "popular loyalty and democratic legitimacy reside" (bbc.co.uk 27. juli 2001). Videre peker han på at det å utvikle felles kultur og verdier vil ta mange generasjoner. Siden EU-innbyggere ikke ønsker seg en enkelt europeisk stat, så skal denne heller ikke bygges. Disse tankene er videreført av Tony Blair som har uttalt at han ønsker å se en "superpower, not a superstate". Dessuten har de konservative tradisjonelt alltid uttrykt reservasjon overfor EU. Partiets forrige statsminister, John Major, uttalte beskrivende i 1992 at "I will never, come hell or high water, let our distinctive British identity be lost in a federal Europe" (Billig 1995: 72). Utenfor Storbritannias grenser har Frankrikes president Jacques Chirac uttrykt ønske om "not a United States of Europe, but a United Europe of States", mens den tyske utenriksministeren Joschka Fischer har avvikt noe fra disse tankene idet han støtter en "European Federation" (Dunkerley mfl. 2002: 4).

Forskning om regionenes rolle i EU har dessuten vist at man ikke bør overdrive betydningen som regionskomiteen eller konseptet "Regionenes Europa" har. Ti år etter Maastrichttraktaten som innførte begrepet og institusjonaliserte det, konkluderer Drew Scott, professor i European Union Studies i Edinburgh, i en forskningsoppgave at denne visjonen på mange måter ikke har levd opp til forventningene og regionalistenes håp om at regionnivået og EU-nivået skulle øke sin betydning på bekostning av nasjonalstaten har rett og slett ikke skjedd. Regionene mangler fremdeles en sterk stemme og i den grad regionene kan påvirke har de kun en rådgivende funksjon (Scott 2002). Dessuten er EU mer interessert i å utvikle en europeisk identitet framfor å bidra til styrkingen av nasjonale og regionale identiteter. EU er mer enn kun et forum for transnasjonal beslutningsaktivitet, en policygenererende mekanisme og et sikkerhetsfellesskap. Av denne grunn frekventerer spørsmålet om en europeisk identitet ofte på den europeiske policyagendaen. Videre påpeker Kostakopoulou (2001: 14) at EU må få fram en politikk slik at EU kan skape en følelse av solidaritet mellom

europiske folk som vil delta i et prosjekt om europeisk samling og støtte denne tanken også i krisetider. For å få ”Europa” til å fungere trenger man ”europeere” – eller i det minste folk som er villige til å akseptere europeisk integrasjon heller enn motarbeide det. EU som en internasjonal aktør ville bli sterkere dersom innbyggerne der hadde en felles identitet vis-à-vis andre regioner i verden. Å bygge opp en europeisk identitet vil derfor kanskje bli viktigere og derfor vil EU som drahjelp for regional identitet ha mindre betydning for regionene enn de håper på. Fra 70-tallet av har spørsmålet om en europeisk identitet stadig frekventert på agendaen. Tindemansrapporten fra 1975 fikk for alvor satt spørsmålet på dagsordenen. Adonninorapporten fra 1985 og De Clercqrapporten fra 1993 har videreført tankene om å skape en europeisk identitet. På 1980-tallet ble identitetstanken materialisert blant annet gjennom innføringen av et standardisert pass i 1985. I samme periode ble ut utdrag fra Beethovens niende symfoni adoptert som den uoffisielle ”nasjonalsangen” og i 1985 ble dessuten EF-flagget introdusert (Dunkerley m.fl 2002: 117). Det nyeste bidraget til europeiseringsprosessen er utvilsomt innføringen euro i 12 av EU-landene som ble gangbar valuta fra 1. januar 2002.

Til tross for denne europeiseringsprosessen som har funnet sted ser man allikevel få resultat målt på individnivå, så nasjonalstatene forblir nok det viktigste referansepunktet i lang tid framover. En undersøkelse fra 1998 (gjengitt i Dunkerley m fl 2002: 40) avslørte at så mange som 98 % av EU-borgerne ikke hadde noe forbindelse til EU. En Eurobarometerundersøkelse fra 2000 demonstrerte dessuten at et flertall av europeerne mener de ikke deler en felles kultur. En tilsvarende undersøkelse fra året etter viste at EU-innbyggerne først og fremst følte tilknytning til nasjonen, dernest til nasjonalstaten og minst tilknytning ble følt overfor EU. Samtidig mente et flertall av europeerne at de ikke hadde nok kunnskap om EU til å delta i diskusjoner om organisasjonens framtid og 62 % av EU-innbyggerne oppga at de heller ikke ønsket å delta i slike diskusjoner (Dunkerley m fl 2002: 120). Spesielt for britene, sammen med nederlenderne og danskene, var at de følte svak empati overfor andre europeere. Eurobarometeret fra 1996 fant dessuten at EU-borgerne stolte mer på amerikanerne og japanere mer enn de stolte på mange andre europeere (Dunkerley m fl 2002: 121). Britene er jo sett på som

et av de minst integrasjonspositive folkene i EU og spesielt er det dessuten at to politiske parti, the Referendum Party og the UK Independence Party, er blitt dannet for å få trukket Storbritannia ut av EU.

Svak britisk tilknytning til EU gir seg også utslag på andre tangible måter. Tidligere har jeg vært inne på en følelse av institusjoners legitimitet målt gjennom valgdeltakelsen. EU-parlamentet er uten sammenlikning det valgte maktorganet som langs en slik dimensjon står svakest blant britiske velgere. Ved det siste EU-valget 10. juni 1999 var den gjennomsnittelige valgdeltakelsen for England, Skottland og Wales på bare 23, 1%. Dette var den laveste valgdeltakelsen blant samtlige EU-land. Mistillit i forhold til den Europeiske Union kommer i tillegg til syne gjennom velgernes partipreferanser. I motsetning til på britisk nivå, ble de konservative (med 35,8 % av stemmene mot Labours 28, 0 %) det britiske partiet som fikk flest stemmer til Europa-parlamentet. Dette partiet er som kjent langt mindre integrasjonspositivt enn Labour og dette partiets suksess ved EU-valget sier en god del om britenes lunkne forhold til Europa. UK Independence Party, som har til formål å melde Storbritannia ut av EU, ble dessuten det fjerde største partiet med 7,0 % av stemmene. Disse tallene demonstrerer at EU ikke er i en stilling til å virke truende på den britiske unionen siden EU nyter mye mindre tillit blant britiske velgere i forhold til hva britiske institusjoner gjør.

Delkonklusjon:

Når det gjelder EU-medlemskapets påvirkning på den britiske nasjonsbyggingen er det litt vanskelig å se et klart bilde tegne seg. Allikevel kan det nok være riktig å peke på at i overskuelig framtid vil EU ikke være et springbrett for rask selvstendighet for ulike euro-regioner, men kan bidra med beskyttelse dersom en eller flere av regionene skulle ønske selvstendighet. På kort sikt vil jeg derfor foreslå at H3alt passer best, men åpner allikevel for at en slik konklusjon vil bli mer usikker på lang sikt. Alters teorier kan være noe vanskeligere å anvende i dette tilfellet siden EU i utgangspunktet er en ekstern faktor med påvirkningskraft. Dersom man strekker anvendelsesområdet for Alters teori noe, viser det seg at EU i første omgang ikke svekker den britiske nasjonsbyggingen i

særlig grad. I forhold til Alters identitetskriterium kan vi se at det er vanskelig å påvise om regionenes entusiasme overfor EU har ført til minskning av britisk identitetsdannelse, men det har neppe ført til økning av den heller. Nasjonalister, og i flere tilfeller unionister, i Skottland og Wales later til å ha til intensjon å bruke det britiske EU-medlemskapet for alt det er verdt ved aktiv bruk av regionskomiteen og alliansebygging med andre euro-regioner. Hvis en slik politikk gir mange tangible resultater er det mulig at dette vil øke både den regionale og den europeiske identiteten. Det er vanskelig å si om dette har skjedd foreløpig, men potensialet er i alle fall til stede. Regionalistenes forventninger til EU ser imidlertid ikke ut til å blitt fullstendig oppfylt, så i et kortere perspektiv ser det ikke ut til at identitetsdynamikken mellom regionene og Storbritannia påvirkes i betydelig grad. Heller ikke de to andre kriteriene om felles politiske mål og troskap ser ut til å bli påvirket av det britiske EU-medlemskapet i betydelig grad. EU versus Storbritannia og regionene har i hovedsak ikke særlig divergerende mål og hva gjelder troskapen ser det ikke ut til at EU/Brüssel foreløpig har overtatt for Storbritannia eller regionene.

6.0 Analyse: Vekting av uavhengige variabler

I det foregående avsnitt av analysedelen har jeg konsentrert meg om de fire uavhengige variablenes påvirkning på den avhengige variabelen og undersøkt om den opprinnelige hypotesen eller den alternative hypotesen i forbindelse med de uavhengige variablene passer best. I denne neste delen av analysedelen vil jeg gå nærmere inn på de uavhengige variablene som sådan med det formål å forsøke og vekte de ulike faktorene. Gjennom en slik vektingsanalyse vil jeg forsøke å rangere betydningen av faktorene. Resultatet vil kunne bidra til kunnskap om hvilken variabel som i størst grad kan påvirke den britiske nasjonsbyggingen og som det derfor vil være mest interessant å holde under oppsyn i fremtiden. Mens målestokken i den foregående delen for en stor del var basert på Alters kriterier for vellykket nasjonsbygging vil målestokken i denne delen bli langt mindre rigid. I denne delen vil for en stor grad skjønnsmessige avveininger basert på argumentasjon med utgangspunkt i teori og empiri måtte brukes som rettesnor.

6.1 De politiske partienes påvirkningskraft på den avhengige variabelen

En del faktorer peker i utgangspunktet i retning av at politiske partier i denne sammenheng har forholdsvis lite å si. Slik partiene har utviklet seg er det kanskje plausibelt å hevde at begge er nasjonalkonsoliderende partier. De to største partiene i Storbritannia har ulike oppfatninger om eksempelvis økonomisk politikk, sosialpolitikk og utenrikspolitikk, for å nevne noen få områder, men i nasjonalismespørsmål kan man observere større likhet. Dette er med på å svekke partifaktorens betydning. Som vi tidligere har sett i oppgaven tyder den politiske diskursen på at begge partiene arbeider eksplisitt mot målet om å bevare unionen mellom kongedømmene England og Skottland og fyrstedømmet Wales. Lederne for begge partiene har tatt sterk avstand fra tanken om separate selvstendige stater på øya. Metodene for å unngå et slikt scenario varierer mellom de to partiene, men for stemmegivernes del betyr det at uansett hvilket parti de velger kan de være trygge på at begge partiene kjemper for det uttalte målet å bevare unionen intakt (Nord-Irland er som gjennom hele oppgaven et unntak og tas

heller ikke med i denne betraktningen). Dessuten har man i Storbritannia vært vitne til at betydningen av de politiske partiene generelt og forskjellene mellom disse spesielt er blitt tonet ned av opinionen de senere årene. Slike tanker understøttes av funn som er gjort av Bromley, Curtice og Seyd (2001). Deres forskning har gjennom den siste femtenårsperioden dokumentert en markert nedgang i partiidentifiseringen i Storbritannia. I 1987 oppga nesten halvparten av respondentene at de følte en veldig eller ganske sterk partiidentifisering (46 %), mens i 2000 var det bare i underkant av en tredel (32 %) som sa seg enig i en slik påstand (Bromley, Curtice og Seyd 2001: 220). Slike tall kan være med på å bygge opp under påstanden om at partier, komparativt sett i forhold til de andre faktorene som analyseres i denne oppgaven, har fått minsket betydning. Samtidig, og antakeligvis i sammenheng med denne trenden, ser man at velgerne uttrykker stadig større skepsis mot de politiske partiene. Datamateriale viser at i 1974 sa bare 19 % av undersøkelsens respondenter seg enig i påstanden ”partier er kun interessert i folks stemmer og ikke i deres meninger” mens 26 % mente en slik påstand representerte virkeligheten i 2000. Innen samme tidsperioden var andelen som mente at de så å si alltid eller mesteparten av tiden stolte på at britiske regjeringer av hvilket som helst parti ville plassere nasjonens behov over deres egne partipolitiske interesser sunket fra 39 % til 16 % (Bromley, Curtice og Seyd 2001: 204). Andre deler av dette datamaterialet avslører dessuten at folk har stadig vanskeligere for å se reell forskjell mellom partiene og slike funn kan være med på å underbygge en påstand om at siden de politiske partiene får en mer og mer lik politikk vil denne faktoren få komparativt sett mindre betydning enn de andre faktorene. I 1997 oppga bare 8 % av engelskmennene og skottene at de var sterkt enig i påstanden om at det i realiteten ikke har noe å si hvilket parti som sitter ved makten, mens kun tre år senere var denne gruppen vokst til å omfatte 19 % av engelskmennene og 20 % av skottene. Vi er altså vitne til en forholdsvis dramatisk økning i velgere som mener at partiene blir stadig mer like hverandre. Mellom valgene i 1997 og 2001 observerte man dessuten at en forholdsvis stor gruppe velgere endret partipreferanse. Det forhold at mange ser på dette som uproblematisk kan bety at velgere oppfatter som om det er mindre avstand mellom partiene. To av tre konservative og like mange Labour-tilhengere stemte det samme i 1997 som i 2001, mens altså en tredel for begge partiers del hoppet av og valgte et

annet parti (Evans 2001: 255). Disse tallene har antakelig sammenheng med en trend av tilnærming mellom de to største partiene i Storbritannia slik man har kunnet observere over en periode på de siste 20-25 år. Denne utviklingen har i særdeleshet manifestert seg i det faktum at Labour i denne perioden har beveget seg mot høyre på den politiske skalaen og har således kommet nærmere de konservatives politikk. Spesielt ser det ut til at det var erfaringene med å tape parlamentsvalg i 1979, 1983, 1987 og 1992 som førte til at Labour valgte å prioritere office-seeking over policyseeking (Heffernan 2000: 98). Særlig var 1987 et aktivt år i Labours omstruktureringsprosess. Landsmøtet denne høsten satte ned et sett med arbeidsgrupper som skulle se på forskjellige sider av partiets politikk. Inspirert av thatcherismens suksess konkluderte arbeidsgruppene med at partiet burde bevege seg i retning av å legge større vekt på individuell frihet og personlige valg (Fonn 2001: 19). Under Blair gjennomgikk denne partiendringen en særlig dynamisk fase. Partiet refererte til seg selv som New Labour og lederskapet gikk bort fra begrepet "sosialisme". Mer overraskende var det kanskje at Blair greide å overtale partiet å trekke tilbake klausul IV i partiprogrammet som inneholdt en bestemmelse om at partiet skulle kjempe for "the common ownership of the means of production, distribution, and exchange" (Heath 2001 m fl: 2). Blair ble dermed Labour-lederen som fikk næringslivet på sin side. Et resultat av denne partiendringsprosessen er blant annet at venstresiden i Labour i dag er en marginalisert kraft.

Det at de konservative hadde vært så vellykkete med å rotfeste neoliberalismen i det britiske politiske og økonomiske system, påvirket altså Labour i sin partiendringsprosess sterkt. Stephen Driver og Luke Martell (1998) tolker imidlertid ikke Labours overgang fra en ren sosialdemokratisk tankegang til en politisk ideologi preget av neoliberalisme og konservatisme som en sidestilling av Labour med Thatchers konservative parti. I stedet for å beskrive New Labour som "thatcheristisk", velger de heller å se på partiet som "post-thatcherisk" i og med at Labour har akseptert mye av det politiske landskapet som ble etterlatt av de konservative. I et slikt resonnement gjør tre komponenter New Labour til et post-thatcheristisk parti. For det første har New Labour gått vekk fra mye av det som definerte gamle Labour; for det andre har New Labour akseptert viktige aspekter ved den thatcheristiske agendaen og

for det tredje utgjør thatcherismen rett og slett det politiske landskapet New Labour har som utgangspunkt. Hensikten med å vise at Labour i løpet av de siste to tiårene har nærmet seg de konservative har vært å peke på at når man kan se mindre forskjell på de to partiene generelt, og innen nasjonalismespørsmål spesielt, vil det bety at partidimensjonen kanskje har svekket sin betydning i forhold til denne dimensjonens betydning i for eksempel de turbulente 70-åra.

En annen grunn til at partidimensjonen kan ha relativt sett mindre betydning innen nasjonalismespørsmål er at det blant skotter og walisere blir de to største rikspartiene ikke sett på som partier som best representerer deres interesser. Vi har tidligere sett at de konservative for en stor del er en diskreditert kraft i Skottland og Wales. Selv Labour, arkitekten bak devolusjonspolitikken, har fått minsket betydning i forhold til nasjonalistpartiene. En undersøkelse gjengitt i the Guardian 20. oktober 2000 (Curtice 2000a) viser at mens bare 40 % av skottene stolte på at Labour ville skjøtte deres interesser, mente hele 68 % av den skotske befolkningen at SNP ville gjøre dette. I Wales kunne man vitne en enda tydeligere forskjell. Bare 44 % av innbyggerne i fyrstedømmet stolte på at Labour vil ivareta deres interesser, mens hele 82 % mente at Plaid Cymru ville makte dette. I Skottland har det skotske nasjonalistpartiet SNP vært oppmerksomme på denne dreiningen mot økt regional nasjonalisme i Skottland. De er derfor kommet mer på banen de senere år. SNP var offer for en maktkamp i partiets tidlige år og det har resultert i at SNP i dag har en mer moderat og pragmatisk plattform. Etter problemene i 1979 kom en ny generasjon ledere som begynte å kjempe for selvstendighet. Under Alex Salmond ble partiet mer militant i sin retorikk og hadde større tiltro til sin politikk (Ishiyama og Breuning 1998: 163). SNP har i dag 35 representanter i det skotske parlamentet, fem i Westminster og to ved Europa-parlamentet. Disse tallene kan man kanskje ta som bevis for at i regionene har ingen av rikspartiene virkelig evnet å kanalisere skottenes og walisernes preferanser slik de etnonasjonale partiene har gjort.

Hvis man allikevel skal se på de to største rikspartiernes betydning, siden de utgjør fundamentet i partivariabelen, vil det samtidig være viktig å peke på at partiene ikke

alltid oppfattes som konvergerende i nasjonalismespørsmål selv om de politisk sett har nærmet seg hverandre de siste 15-20 årene. Ved å ta utgangspunkt i Hagendoorn og Pepels' nasjonalismeteorier, som gjengitt i teorikapittelet, blir det tydeligere at partiene er forskjellige når det gjelder nasjonalismespørsmål som har betydning og som derfor er med på å øke viktigheten til denne variabelen. Første teori-undergruppe på side 44 predikerer at nasjonalismen vil øke dersom inngruppen føler seg truet av utgruppen. Utgruppen kan representeres enten av de konservative eller av arbeiderpartiet, avhengig av hvilket parti som sitter i regjering. Jeg vil argumentere for at forskjellen ligger i at dersom utgruppen representeres av de konservative vil det være mer sannsynlig at inngruppen, altså henholdsvis skotter og walisere, føler seg truet. Implisitt blir en slik tanke formidlet gjennom den kraftige nedgangen som de konservative har opplevd ved valg i Skottland og Wales det siste tiåret. De konservative kan i sin opprinnelige motstand mot devolusjon (og vedvarende skepsis mot maktdesentraliseringen) virke truende på befolkningen i Skottland og Wales siden dette partiet ikke er på linje med majoriteten i befolkningen. I Wales er en slik frykt dessuten blitt eksplisitt artikulert. I Plaid Cymrus partiprogram slås det fast at partiet raskt ønsker utvidet makt til den walisiske forsamlingen. Partiet begrunner behovet for hurtig utvidelse av maktflaten til forsamlingen med at det må skje før de konservative kommer til makten. Dette blir sett på som uunngåelig før eller senere og da vil det være for sent. Plaid Cymru frykter altså de konservative fordi dette partiet sees på som hemmende for regionenes utfoldelse. Labour kan derimot ikke anklages for å ha en slik virkning på regionene. Teori-undergruppe fire kan også bli mer aktuell i Storbritannia med de konservative i regjeringsposisjon. De konservative er ofte blitt oppfattet som engelsk-nasjonalistiske og kan ha skyld i en ekkoeffekt hvor det oppstår mer regional nasjonalisme ettersom regionene ofte har følt seg neglisjert av de konservative og som offer for engelsk nasjonalisme. Labour, på den annen side, oppfattes i langt større grad som et britisk parti og er derfor i mye mindre grad i stand til å sette i gang en tilsvarende ekkoeffekt. Deler av Hagendoorn og Pepels' teori kan derfor være med på å predikere en mulighet for noe økt nasjonalisme med de konservative i regjering. Et viktig poeng er likevel at begge partiene er statskonsoliderende, så en velger som foretrekker fortsatt britisk union kan stemme på begge de to rikspartiene, mens en skotsk eller walisisk velger som

ønsker selvstendighet for sin region må stemme på regionens etnonasjonale parti. Hvis man stemmer rent egosentrisk vil begge partiene kunne stemmes på dersom nasjonalismedoktrinen dominerer foran partivalget. Konsekvensen på lang sikt kan allikevel bli svekking av nasjonsbyggingen med de konservative i regjering, slik vi tidligere har sett. Alters teori er tidligere benyttet for å predikere at de fleste deler av nasjonsbyggingen styrkes med Labour ved makten. Anvendt teori, gjennom Alter og Hagendoorn og Pepels, viser dermed at det har betydning for hvilket parti som sitter med makten. Jeg vil derfor innenfor et slikt resonnement foreslå at blant disse tre uavhengige variablene har partivariabelen størst betydning for den politiske utviklingen og identitetsdannelsen i Storbritannia.

6.2 Devolusjon sin påvirkningskraft på den avhengige variabelen

Devolusjon er en viktig dimensjon fordi den handler like mye om å stabilisere Storbritannia som om å gi skottene og waliserne mer makt (slik blant andre Wright 2000: 7 har pekt på). En av opphavsmennene til denne konstitusjonelle reformen, statsminister Tony Blair har selv vektlagt betydningen av denne maktoverføringen. I en bok han utga i valgåret 1997 sier han blant annet: ”Jeg vil aldri gå med på noe som truer integriteten til Storbritannia. Jeg tror på Storbritannia. Devolusjon er essensielt hvis samholdet innad i Storbritannia skal opprettholdes og styrkes. Den virkelige trusselen til Storbritannia kommer fra aktører som ikke skjønner at Skottland selv må få bestemme over flere politikkområder som angår dem” (Blair 1997: 260-61). Innføringen av devolusjon er en betydningsfull reform og viktig fordi en slik styringsmodell nå finnes i Storbritannia. Det er ganske mye makt som er blitt delegert til regionene, noe som gjør at Skottland, og delvis Wales, har langt flere trekk av selvstendige stater i dag enn før innføringen av devolusjon. Både det skotske parlamentet og den walisiske forsamlingen ble gitt full kontroll til selv å styre over følgende områder innenfor deres territorium: helse, utdanning, lokaldemokratiet (inkludert finansiering), sosialsaker, boligpolitikk, landbruk, fiskeripolitikk, mat, transport, turisme, miljø, sport, kulturarv og kunst. Det skotske parlamentet har dessuten myndighet over det juridiske systemet inkludert straffesaker og politietaten. I

tillegg ble en skotsk regjering under ledelse av en førsteminister opprettet. Den britiske regjering og parlament har kun reservert seg retten til å styre konstitusjonen, utenrikspolitikken, forsvaret, nasjonal sikkerhet og innvandring, makroøkonomi inkludert skatte- og monetærpolitikk, handelen, transportsikkerhet - og regulering, arbeidslivslovgivning, statsadministrasjonen, telekommunikasjon, postvesenet, mesteparten av energipolitikken, abortspørsmål og kringkastning.

Devolusjon har altså bidratt til at Skottland, og i noe mindre grad Wales, har fått tydeligere trekk som forbindes med selvstendige stater. Man kan tenke seg at med utbyggingen av desentraliserte organer, vil separatistene se det som verdifulle i at regionene deres er et steg nærmere selvstendighet. Spesielt for Skottlands del kan dette ha betydning siden regionen kan vise til en fortid som uavhengig stat. Separatistene kan vektlegge det symbolske med at skottene har fått tilbake sitt parlament etter nesten 300 år. Det faktum at skottene har hatt sitt eget parlament og kan vise til tidligere selvstendighet kombinert med innføringen av devolusjon gir færre sperrer for uavhengighet. For mange vellykkete separatistiske regioner ser tidligere selvstendighet ut til å være en tilleggsfaktor i kampen om selvstendighet. Av andre land som nylig er blitt selvstendige ser vi at de tre baltiske statene, Tsjekkia og Slovakia og flere av republikkene på Balkan tidligere har vært selvstendige. I Quebec, som ikke har tradisjoner som selvstendig stat, greide ikke separatistene å komme i en flertallsposisjon. Devolusjon kombinert med selvstendighetstradisjoner kan derfor ha stor betydning.

Maktoverføringen fra London er dessuten viktig fordi det har vært med på å gi regionene muligheter til å utforme noe som bærer preg av den regionale kulturen (spesielt kan man observere dette i Skottland) og skaper på den måten mer avstand fra London. Dette kan være med på å bryte ned barrierene mot selvstendighet. Politisk utvikling på 1980- og 90-tallet har vært med på å forme det type parlament som er blitt etablert i Skottland. Det er skapt forventinger om en annen type politikk som vil skille seg fra den Westminsterbaserte politikken. Etableringen av en ny institusjon ble av mange sett på som en unik mulighet til å bygge et mer demokratisk politisk system med

et mer inkluderende politisk system (Brown 2000: 32). Man har faktisk allerede kunnet observere at det nye skotske parlamentet med sitt nye valgsystem og parlamentariske organisasjon har resultert i økende politisk distinkthet i Skottland (Brown 2000: 46). I Skottland ser man da også at opprettelsen av et eget parlament har gitt regionen større innflytelse internasjonalt, og denne uavhengige variabelen er derfor viktig. Utdannings- og Europaministeren i Skottland, Jack McConnell, uttalte i desember 2000 at devolusjon har gitt Skottland muligheten for å ha en høyere profil i Europa og at Skottland derfor burde utvikle en mer uavhengig rolle i Europa. Slik han ser det er maktdesentraliseringen viktig fordi det gir Skottland muligheten til å kontakte EU både gjennom London og gjennom egne kanaler (bbc.co.uk 4. desember 2000). Storbritannias Skottlandminister Helen Lidell, i en tale sommeren 2002, mener også man kan observere at Skottlands stemme i EU er blitt styrket som en følge av devolusjon og hevder at denne reformen har plassert Skottland i sentrum av Europa på en ny måte; noe regionen har tjent på økonomisk sett (bbc.co.uk 1. juli 2002). Slik som både den skotske og britiske ministeren beskriver forholdet til EU, er organisasjonen altså blitt lettere tilgjengelig etter 1999. Riktignok har Skottland hatt tette forbindelser til Brüssel også før 1999, men kontakten er blitt tydelig intensifisert som en følge av devolusjon.

The Scotland Europa Centre ble opprettet i 1992 og har hatt en stor del av æren for at Skottland har maktet å få kanalisert sine interesser til Brüssel også før maktdesentraliseringen. Scotland Europa er en paraplyorganisasjon som promoterer skotske interesser i EUs institusjoner og er en allianse både mellom privat og offentlig sektor så vel som det sivile samfunn i Skottland. Dessuten hadde Scottish Office opparbeidet seg stor ekspertise på området som omhandlet forholdet mellom Skottland og EU og hadde en forholdsvis stor stab tilknyttet dette arbeidsområdet. Noe av det som har endret seg etter devolusjon er at påvirkningspolitikken er blitt mer samordnet, hovedsakelig gjennom "Scotland House" i Brüssel. Både Scotland Europa og den skotske regjeringen under Førsteministeren, i tillegg til flere andre organisasjoner med skotsk tilknytning holder til der. Formålet med Scotland House er å bli mer synlig, noe Ministeren for Skottland, Donald Dewar, fortalte i en tale til Europaparlamentet i 1999: "I am confident that Scotland will become a more visible and more effective player on

the European stage. [...] Devolution will also work for Scotland's interest in Europe and will bring Scotland back into the European mainstream" (scotlandeuropa.com 9. februar 1999). I Wales har man også erfart at regionen kan agere mer direkte med EU etterinnføringen av devolusjon. Sommeren 2000 åpnet den walisiske forsamlingen et eget EU-kontor i Brussel. Kontoret arbeider med å fremme walisiske interesser i EU med det mål å oppnå maksimale fordeler med EU-medlemskapet. Forsamlingens EU-kontor har dessuten hovedansvaret for å utvikle forhold til andre land og regioner i EU, noe som har ført til at Wales har oppnådd gode relasjoner til en rekke andre euro-regioner som det samarbeides tett med på områder som angår uselvstendige nasjoner. Walisiske interesser i Brussel blir dessuten ivaretatt av Wales European Centre som er en partnerskapsorganisasjon for den offentlige sektoren og som samarbeider med Forsamlingens EU-kontor. Denne faktoren er derfor viktig fordi devolusjon ikke bare har handlet om å stabilisere Storbritannia internt, men ordningen har også gitt regionene en sterkere stemme internasjonalt og effekten av devolusjon er dermed sterkere enn først antatt.

Selv om Skottland og Wales med innføringen av devolusjon har fått flere trekk som selvstendige stater enn de hadde tidligere, betyr ikke dette nødvendigvis at de dermed er på en uunngåelig vei mot selvstendighet. Storbritannia har snarere rettet seg etter gjeldende styringsprinsipper man finner i land det er naturlig å sammenlikne seg med. I en rekke andre liberale demokratier er maktdesentralisering gjennomført med stort hell. Ingen av Storbritannias EU-partnere har opplevd unionsoppløsning etter den annen verdenskrig til tross for at langt de fleste er mer desentraliserte enn Storbritannia og at mange EU-stater består av regioner som har tidligere selvstyretradisjoner. Østerrike og Tyskland ble føderale etter påtrykk fra de allierte etter den annen verdenskrig. Til tross for at disse landene er Europas mest desentraliserte og tiltross for at en rekke områder i Tyskland har tradisjoner for selvstendighet, finnes det ikke separatisme i disse landene. Nederland er også et svært desentralisert land uten separatisme. Nabolandet Belgia stagget for en stor del separatismen da landet innførte føderalisme i 1980. I Italia har den forholdsvis nylig innførte Bassaniniloven økt de allerede betydelige fullmaktene til de italienske regionene uten at den italienske statsdannelsen er blitt mer truet. Frankrike

har hatt en viss desentralisering siden 1982 med planer om utvidete fullmakter til regionene i nærmeste fremtid. De spanske regionene har hatt betydelig autonomi etter Francoregimets fall. Alle de andre flernasjonale statene i EU, nemlig Belgia, Italia, Frankrike og Spania har altså lengre tradisjoner for maktdesentralisering enn Storbritannia uten at dette har kompromittert statsdannelsen. Da Sovjetunionen, Jugoslavia og Tsjekkoslovakia gjorde det samme kan en slik prosess ha vært en medvirkende faktor til en uunngåelig desintegrering med unionsoppløsning som konsekvens, men da må man samtidig huske på at dette skjedde i land som ikke hadde demokratiske tradisjoner og som derfor i stor grad manglet evnen til å ta nasjonale minoriteters ønsker på alvor. Dessuten er nasjonalismen i disse landene annerledes enn den type nasjonalisme man finner i liberale demokratier. Kohn har skilt mellom vestlig og østlig nasjonalisme. Han hevder at den vestlige nasjonalismen var et produkt av politiske og sosiale faktorer som gikk forut eller inntraff samtidig med dannelsen av nasjonalstaten. Østlig nasjonalisme inntraff på et senere stadium og var ikke basert på opplysningstiden slik som den vestlige nasjonalismen var. I stedet var den basert på tanken om autoritær konformitet til stat og religion (Özkirimli 2000).

Dessuten kan man se at devolusjonplanen fremdeles ikke har realisert sitt fulle potensiale i og med at devolusjon i Storbritannia er presentert bare for skottene, waliserne, Londonbefolkningen og nord-irene (i perioder hvor Belfast-parlamentet ikke er suspendert). Majoriteten av britene har altså ikke noe regionalt parlament/forsamling å forholde seg til. Labours parlamentariske leder Robin Cook har også uttrykt tanker om at den maktdesentraliseringen som er blitt gjennomført i Storbritannia ikke er særlig omfattende. Under en tale om demokratiets framtid 2. november 2002 stemplet Cook Storbritannia som EUs mest sentraliserte stat og etterlyste i forlengelse av dette ytterligere devolusjon. Ettersom det fremdeles er noe uforløst ved devolusjonplanen kan man tenke seg at denne dimensjonen ikke har så stor betydning som den kan få en gang i framtiden. Hvis (når) devolusjon blir innført over hele Storbritannia med betydelig maktdelegering fra Westminster, blir denne dimensjonen kanskje enda viktigere enn i dag fordi en slik plan kan føre til at alle delene av Storbritannia får klare trekk som vanligvis kun er forbeholdt selvstendige stater. Det at devolusjon ikke omfatter

England, med unntak av London, gjør at devolusjon foreløpig ikke har blitt så betydningsfull som den har potensiale for å bli. Det er nemlig ikke bare slik at devolusjon ikke omfatter England; mer overraskende er det kanskje, som Vernon Bogdanor har observert, at England nesten ikke er nevnt med et ord i devolusjonlovgivningen, til tross for at denne regionen antakeligvis er nøkkelen til hele dette prosjektets suksess (Aughey 2001: 153). For mange er imidlertid spørsmålet om England skal ha ett eller flere regionale parlament et problem som må løses. Professor Alan Harding er bare en som eksplisitt tar opp dette. Han snakker om kaoset i styret av England og konkluderer med at det nåværende organisasjonsmessige landskapet er ubalansert og vil sannsynligvis ikke vise seg å være stabilt (Hazell 2000: 7). Bekymringer som han deler med mange dreier seg om det såkalte West Lothian-spørsmålet. Spørsmålet handler om hvorvidt det er rettferdig at skotske parlamentsmedlemmer skal kunne fortsette å stemme over helengelske saker når ikke-skotske parlamentsmedlemmer ikke lenger kan stemme over interne skotske saker (Bogdanor 2001: 227). West Lothian-spørsmålet er oppkalt etter det tidligere setet til veteranen for skotsk Labour i Westminster, Tom Dalyell, som har vært blant de mest innbitte forkjemperne mot devolusjon. Han mente at devolusjon uunngåelig ville føre til en separat skotsk stat. Det råder imidlertid uenighet om hvordan dette skal løses. Robert Hazell mener det ikke vil være en god ide å opprette et parlament i England fordi det vil medføre at Storbritannia i praksis nærmest blir en føderal stat. Hans argument er at det ikke finnes noen vellykket føderasjon i verden der en gruppe består av mer enn en tredel av befolkningen. I en britisk føderasjon ville engelskmennene være altfor dominerende, enda mer dominerende enn prøysserne i det tyske keiserriket, forsetter han.

Vernon Bogdanor mener på den annen side at det eneste logiske svaret til West Lothian-spørsmålet vil være å innføre devolusjon til å gjelde hele Storbritannia. Problemet slik han ser det er imidlertid at det i England ikke finnes noe særlig uttalt ønske for dette (Bogdanor 2001: 228). Curtice og Seyd (2001: 235) fant at i 2000 oppga bare 19 % at de ønsket et engelsk parlament med lovgivende makt, mens 18 % mente at hver engelsk region burde ha en forsamling med begrenset myndighet. Et flertall på

54% mente imidlertid at England burde fortsatt bli styrt gjennom Westminster. Det har likevel vært offisiell Labour-politikk siden 1997 at devolusjon skal videreføres til også å gjelde England. I mai 2002 presenterte Labours visestatsminister John Prescott et white paper (Hetherington 2002) til Underhuset hvor han sier at Labour ønsker å fullføre "unfinished business" gjennom å opprette valgte forsamlinger der hvor det er ønske om det. Labour planlegger å gjennomføre minst en folkeavstemning før neste Westminster-valg vedrørende opprettelse av en forsamling som skal fungere på linje med London-forsamlingen i nordøstre England og deretter i Yorkshire og nordvestre England for å undersøke om det er stemning for en forsamling i disse områdene. I forordet til white paperet legges det vekt på at regjeringen er fast bestemt på å bekjempe en "Whitehall knows best"-kultur. Det blir dessuten framholdt at valgte forsamlinger i England er nødvendige for å fylle det demokratiske tomrom man fikk etter maktoverføringen til Edinburgh og Cardiff. Hvis dette lovforslaget går raskt igjennom parlamentet kan regjeringen avholde folkeavstemninger i oktober 2003. Meningsmålinger foretatt av BBC viser faktisk at støtten til devolusjon i England raskt har vokst og at tre av fire velgere i de tre nordligste engelske regionene er for devolusjon (Hetherington 2002).

Et annet poeng som kan være med på å belyse det faktum at man ikke bør overdrive betydningen av devolusjon er at ikke bare er det noe uforløst over hele planen, devolusjon har ikke ført til nok maktoverføring til at betydningen av denne dimensjonen raskt blir vesentlig. I særdeleshet gjelder dette for Wales hvor den lokale forsamlingen har fått betydelig færre fullmakter enn sitt motstykke i Skottland. The government of Wales Act opprettet the National Assembly for Wales som først og fremst skal ha utøvende makt, og skal i motsetning til det skotske parlamentet ikke ha lovgivende makt. I Plaid Cymrus partiprogram er det nedfelt tanker om at den walisiske forsamlingen har for lite makt og at dens maktflate bør utvides til å bli lik det skotske parlamentets. Det forhold at forsamlingen har lite makt, komplimenteres og henger sammen med det faktum at den i de tre årene Cardiff-forsamlingen har eksistert kan vise til ganske få resultater innen praktisk politikk. Williams (2002) hevder at siden den walisiske forsamlingen ble opprettet kan den vise til lite annet enn gjennomføringen av

utdanningsreformer. Den walisiske forsamlingen, og devolusjondimensjonen med den, har altså ikke veldig stor betydning. I september 2002 gikk Plaid Cymru sågar ut og hevdet at Labour hadde styrt den walisiske forsamlingen på en slik måte at man hadde forspilt en "big chance" (Guardian 2002) til å transformere Wales. Partiets leder, Ieuan Wyn Jones, hevdet at forsamlingen var en fiasko allerede fra begynnelsen av ettersom den har manglet både lederskap, visjoner og håp. I Edinburgh blir det også pekt på at heller ikke det skotske parlament har særlig mye makt. Presidenten for den regionale regjeringen i Katalonia, Jordi Pujol, observerte således under et besøk i den skotske hovedstaden at Skottland hadde mye mindre makt over skattepolitikken enn Katalonia. Det skotske parlamentet kontrollerer bare 5 % av skattene som kommer fra den skotske befolkningen (snp.org.)

Med utgangspunkt i teorikapittelet kan man dessuten predikere at devolusjon som sådan antakeligvis ikke vil føre til økt regional nasjonalisme. Her kan det igjen være fruktbart å se på devolusjon i forhold til Dions modell. Hennes modell predikerte at dersom persepsjonen selvtillit kan knyttes opp mot egen nasjon, mens persepsjonen frykt knyttes opp mot helstaten, vil en løsrivelse være sannsynlig. Jeg vil imidlertid argumentere for at det etter innføringen av devolusjon vil være vanskeligere å forstå de to persepsjonene på den måten. Devolusjonvariabelen blir dermed mindre viktig ettersom teori vil predikere at løsrivelse etter innføringen av devolusjon vil bli mindre sannsynlig. Selvtillitsaspektet vil fortsatt være knyttet opp mot unionen, mens fryktpersepsjonen, slik vi har sett tidligere, til en stor grad vil avta etter maktdecentraliseringen. Riktignok kan den skotske og walisiske selvtillit få en viss økning gjennom stolthet til egne politiske institusjoner, men fremdeles vil London kunne knytte selvtillitaspektet opp mot unionen. Devolusjon kan dermed ikke sterkt nok påvirke Dions modell fordi Londons mottrekk med å knytte selvtillit opp mot den britiske unionen vil bli sterkere. En økonomisk selvtillit vil være sterkere dersom unionen vedvarer ettersom overføringer fra London til regionene gjør disse områdene økonomisk sterkere innenfor enn utenfor unionen. Dessuten kan man også se økonomiske forhold i forbindelse med Hagendoorn og Pepels andre teoriundergruppe som predikerte at regional nasjonalisme vil øke dersom storsamfunnet oppfattes som

begrensende for regionens muligheter. I forholdet Skottland/Wales versus Storbritannia ser man heller at selvstendighet vil være begrensende for økonomien slik at overføringen fra London vil redusere regional nasjonalisme. Sentralregjeringen i London kan henlede oppmerksomheten mot det faktum at den skotske økonomien vil være sterkere hvis Skottland forblir i unionen, og at den skotske økonomien rett og slett vil ha problemer med å klare seg på egenhånd, så devolusjon vil ikke brukes som et springbrett mot selvstendighet. Historisk sett har Skottland hele tiden vært avhengig av overføringer fra den britiske staten og dette fortsetter også i dag noe som har gjort at Skottland har blitt kalt en "economic colony" (Ishiyama og Breuning 1998: 148). For hvert pund som blir brukt på offentlige tjenester i England mottar skottene i gjennomsnitt £1,15 per person for offentlige tjenester (Miller 2000: 135). Ishiyama og Breuning spekulerer i at den regionale nasjonalismen i Skottland ville ha stått langt sterkere dersom den skotske økonomien hadde vært mer bærekraftig. Skottland har dessuten gjennomgående hatt høyere arbeidsledighet enn resten av Storbritannia (Ishiyama og Breuning 1998: 164). Andre tall henviser også oppmerksomheten mot det faktum at den skotske økonomien er svak. Faisal Islam (2002) pekte eksempelvis på at Skottland bare har fem globale selskap mens Katalonia har over 100. Andre økonomiske analyser gjengitt av avisen har dessuten vist at selskaper som finske Nokia bruker mer penger på forskning og utvikling enn hele den skotske økonomien til sammen. Også Wales er avhengig av subsidier fra London. Den walisiske økonomien er sågar mer avhengig av den britiske økonomien enn den skotske er (Breuilly 1993: 326) og Wales har lavere levestandard enn resten av Storbritannia med lavere husholdningsinntekter (Ishiyama og Breuning 1998: 153). David Miller (2000: 134) hevder også at det økonomiske aspektet er viktig og at de ulike regionene i Storbritannia alle vil tjene på at den britiske unionen forblir intakt. Etter 1707 tjente raskt alle deler av Storbritannia på unionen. Ishiyama og Breuning har analysert virkningen subsidier og overføringer fra London til Skottland og Wales har hatt for den regionale nasjonalismen i disse to områdene og konkluderer med at denne delen av den britiske offisielle nasjonalismen har "lessened the possibilities of utilizing economic differentials for ethnopolitical ends (Ishiyama og Breuning 1998: 177).

På det verdenspolitiske og innenrikspolitiske plan vil selvtillit i langt større grad kunne knyttes opp mot unionen siden Storbritannia har en langt større prestisje enn det som et selvstendig Skottland kan få. Politisk sett kan også den britiske sentralregjeringen peke på at Skottland og Wales vil tjene på fortsatt union. Innenrikspolitiskmessig sett er skottene og waliserne blitt gitt indre selvstyre. På den verdenspolitiske arena vil dessuten skottene og waliserne kunne spille en mye større rolle hvis de forblir i unionen. Storbritannia er en stormakt på mange måter. Dette gjenspeiler seg i det faktum at Storbritannia er en betydningsfull aktør i verdenssamfunnet. For det første er Storbritannia en svært viktig aktør i EU; videre har landet fast plass i FNs sikkerhetsråd; det er med i den prestisjetunge mellomstatlige samarbeidsgruppen G7 (G8) og britene nyter ikke minst av et tett og forpliktende "special relationship" med verdens eneste gjenværende supermakt, USA. Selvtillitsaspektet blir derfor knyttet opp mot unionen, mens offisiell nasjonalisme vil skape frykt ved å si at den skotske innflytelsen på internasjonal politikk vil bli langt mindre dersom de velger selvstendighet. Med en slik løsning vil nemlig Skottland kun bli et lite land i den europeiske periferien uten mulighet for samme påvirkningsmulighet på verdenspolitikken som det landet vil ha hvis det forblir i unionen. Den offisielle britiske nasjonalismen vil dessuten vise til at selvtillit for skottene kan kobles opp mot unionen ikke bare når det gjelder politiske og økonomiske aspekter men også kulturelle aspekter. Ved innføring av devolusjon er det lovfestet at det er det skotske parlamentet og den walisiske forsamlingen som skal bestemme over henholdsvis skotske og walisiske kulturspørsmål. Lokal kultur vil derfor ha like gode vekstvilkår ved dagens ordning som ved en eventuell selvstendighet. Offisiell britisk nasjonalisme vil altså hevde at når det gjelder kultursaker vil det ikke være plausibelt å frykte den britiske unionen. Skottland og Wales trenger derfor ikke, ifølge offisiell britisk nasjonalisme, være selvstendig for å ta vare på sin særegne kultur. Følgelig ser vi at innføringen av devolusjon svekker regional nasjonalisme fordi den i stor grad tar persepsjon frykt fra nasjonale minoriteter i forbindelse med unionen og samtidig knytter britiske myndigheter persepsjonen selvtillit opp mot unionen.

Gjennom å oppmuntre til politisk desentralisering ser man at Hagendoorn og Pepels andre teori ikke bare vil predikere mindre regional nasjonalisme, men siden utgruppen på denne måten viser at de ikke ønsker å fremstå som truende overfor den nasjonale inngruppen vil heller ikke Hagendoorn og Pepels første teori kunne predikere mer nasjonalisme. Undergruppe tre, med utgangspunkt i relativ deprivasjon, vil også oppleves i mindre grad av regionene. Man ser altså at devolusjon kan være med på å stagge den regionale nasjonalismen. Det er faktisk bare Hagendoorn og Pepels fjerde teori som kan tenkes å bli aktualisert som følge av devolusjonen. Som vi har sett tidligere er den klareste tendensen etter devolusjon at man har observert mer regional nasjonalisme i England. Dette kan på sikt, med henblikk på ekkoeffektteorien, øke den regionale nasjonalismen i Skottland og Wales. Økningen i regional nasjonalisme som man gjennom tiden har observert i Skottland og Wales kan imidlertid vanskelig tilskrives økende engelsk identifisering for engelskmennene. Det er heller ikke sikkert at økende engelsk identifisering vil føre til dette fordi engelskmennene med en slik trend bare vil nærme seg det nivået som er vanlig andre steder i Storbritannia.

Alt tatt til betraktning vil jeg allikevel foreslå at devolusjon har mindre påvirkningskraft på den avhengige variabelen enn partivariabelen. Imidlertid har den mer påvirkningskraft enn EU-variabelen siden devolusjons-variabelen tross alt er en indre variabel med potensiale til å virke svekkende for nasjonsbyggingen. Teori vil samtidig neppe predikere mye økt regional nasjonalisme etter innføringen av devolusjon. Denne variabelen kan imidlertid ha som effekt at den gir selvtillit til regionene noe som ifølge Dion fører dette til økt regional nasjonalisme hvis den akkompagneres av økt frykt (som samtidig blir mindre sannsynlig).

6.3 Det britiske EU-medlemskapet sin påvirkningskraft på den avhengige variabelen

EU er blitt en langt viktigere organisasjon den senere tid og dette øker denne faktorens betydning som påvirkningskraft på Storbritannia generelt og britisk nasjonsbygging spesielt. Jo viktigere EU blir som aktør for kanalisering av britiske interesser, jo større

tyngde vil resonnerer med utgangspunkt i EU som legitimerende makt få. Den dynamiske fasen EU som er inne i får derfor betydning for Storbritannia. EU er i ferd med å bli en heleuropeisk organisasjon etter at i senhøsten 2002 stemte for Nice-traktaten som åpner for utvidelse av EU østover. Under EU-toppmøtet i København i desember 2002 ble dermed 10 søkerland akseptert som medlemmer med inntreden i 2004. En slik breddeintegrasjon gjør at dagens EU blir en helt annen organisasjon enn den organisasjonen Storbritannia ble medlem av i 1973. Dybdeintegrasjonen er også blitt langt mer påtakelig det seneste tiåret og EU regulerer en langt større del av det politiske liv nå i forhold til tidligere. Maastrichtavtalen med de etterfølgende Amsterdam- og Nicetraktater har vært med på å gjøre EU til en organisasjon med tydelige overnasjonale trekk. Sikkerhets- og utenrikspolitikk til EU-landene skal samordnes; det er opprettet en sentralbank og asyl- innvandrings- og kriminalitetsbekjempelsespolitikken skal samordnes, bare for å nevne noe av det som er blitt vedtatt i EU de siste årene. Faktisk er briter i dag ikke bare britiske statsborgere, men også "statsborgere" av EU. Da Maastricht-avtalen ble rettsgjeldende fra 1. november 1993 ble nemlig hver statsborger i hvert av medlemslandene også en "citizen of the European Union" (en slik bestemmelse er nedfelt i avtalens del 2, art 8). En slik ordning kom til blant annet fordi man ønsket å styrke en europeisk identitet, selv om det ble gjort klart at et slikt statsborgerskap skal komplimentere og ikke erstatte nasjonalstatelige pass og statsborgerskap. På en rekke områder har EU i dag grepet inn på statsnivå. For å nevne bare ett av mange eksempler overprøvde EF-domstolen for første gang i 1998 en bestemmelse tatt av britiske domstoler (Guibernau 1999: 155). Dette har skapt en presedens med svekking av britisk suverenitet. De andre statsmaktene har også fått svekket beslutningsevne i forhold til EU-nivået.

Under det britiske formannskapet i EU under den første halvdel av 1998 var Storbritannia ivrig etter å vise at landet ønsket å drive EU-samarbeidet videre. I denne perioden ratifiserte Storbritannia Amsterdam-traktaten og under det produktive EU-toppmøtet under britisk ledelse i Cardiff i juni ble man enige om hovedelementene i EUs strategi for ytterligere økonomiske reformer som skal fremme vekst, velstand, arbeidspolitikk og sosial integrasjon. Det ble videre framsatt konkrete forslag til

hvordan EU kan bringes tettere på borgerne; det ble staket opp retningslinjer og fastsatt en tidsramme for de kommende forhandlinger om Agenda 2000 og det ble iverksatt en langsiktig debatt om EUs videre utvikling. Britene under Blair har til stadighet vektlagt betydningen av EU og viktigheten av at Storbritannia blir mer konstruktive i sitt forhold til organisasjonen. I en tale om britisk utenrikspolitikk 7.januar 2003 (gjengitt på number-10.gov.uk) vektla Blair betydningen av å være i sentrum av Europa og hevder det vil være galskap å "separate ourselves from it". Han argumenterer videre for at Storbritannia ikke lenger bør ha en nølende tilnærming til organisasjonen slik landet ofte tradisjonelt har hatt og at et mer konstruktivt forhold til EU blant annet inkluderer medlemskap i ØMU med innføring av euro i Storbritannia når forholdene ligger til rette for det.

Dessuten haster det for britene å komme mer på banen i forhold til EU-spørsmål idet man i den senere tid har vært vitne til et revitalisert samarbeid mellom Frankrike og Tyskland i EU. Disse to landene er blitt sett på som selve motoren i EU-integrasjonen. I forbindelse med feiringen av 40-årsjubileet i januar 2003 til Elysetraktaten, som regulerer samarbeidet mellom de to landene, har landene utarbeidet vidtgående planer om å styrke samarbeidet ytterligere. Et av de mest omfattende vedtakene går på at franske og tyske ministre skal oppmuntres til å delta i hverandres regjeringsmøter (Hooper 2003). I et slikt samarbeid vil franske og tyske regjeringsmedlemmer ha som målsetning å innstille identiske lovforslag. En slik utvikling blir møtt med skepsis fra London ettersom Blair har ivret etter en minsket betydning av den fransk-tyske aksen i EU. Parallell lovgivning vil gi disse to landene sammen enda større innflytelse i EU og det vil bekymre Storbritannia. Dette vil dermed fungere som et insentiv for britene til å bli sterkere involvert i EU; et utviklingstrekk som vil øke denne uavhengige variabelens betydning.

Slik vi har sett tidligere er Blair en ivrig eurofil. Ved en rekke anledninger har han vektlagt betydningen av at Storbritannia får et mer dynamisk, offensivt og konstruktivt forhold til EU. Blair ser ytterligere reformer som vil styrke den europeiske unionen som nødvendige. Dette vil øke betydningen av det britiske EU-medlemskapet, både fordi

Storbritannia er med på å drive samarbeidet fremover og fordi en slik utvikling vil gjøre at EU opptar større plass innen det politiske liv i Storbritannia. I en tale i Cardiff 28.november 2002 (gjengitt på bbc.co.uk) argumenterte han for økt makt til europeiske institusjoner, opprettelse av en presidentstilling i unionen og innføring av en skriftlig EU-konstitusjon. Videre hevdet han at Europas rolle i verden var for svak, og at man var nødt til å komme med tiltak for å styrke EUs rolle internasjonalt. EU er dessuten uunngåelig knyttet til Storbritannia fordi det for britene vil være nærmest politisk umulig å melde seg ut. Margareth Thatcher artikulerte ønsket om utmelding fra EU i en bok som utkom i 2002, men det er lite sannsynlig at dette vil skje. Grønland har riktignok gjort nettopp dette, hvilket betyr at det ikke er umulig, men det er ikke desto mindre usannsynlig.

Samtidig er en rekke personer sentralt i EU skeptiske til det britiske engasjementet i EU. I april 2002 hevdet sågar EU-kommisjonens leder, Romano Prodi, at Storbritannia er "scared to play a full part in the EU" (bbc.co.uk 30.april 2002) og pekte på paradokset om at Storbritannia ivret etter et forpliktende samarbeid med USA samtidig som landet utviste skepsis til tettere samarbeid med Europa. Prodi forklarte britenes nøling med at mange kanskje følte at det å støtte ytterligere integrasjon i Europa vil innebære å forråde USA. I tillegg har andre land utenfor EU, spesielt andre land innen det Britiske Samveldet vært betydningsfulle internasjonale partnere for Storbritannia. USA står imidlertid i en særstilling og Storbritannia har vist seg å være en trofast alliert. Dette har særlig manifestert seg tydelig etter 11. september 2001. På en rekke områder har Storbritannia vist seg å inneha standpunkter som er mye nærmere USA enn partnere i EU. Vinteren 2002/2003 har eksempelvis britene vært nærmere USA enn Frankrike og Tyskland i spørsmålet om en FN-resolusjon i Sikkerhetsrådet om Irak. Krigen i Irak fra 20. mars 2003 kom sågar hovedsakelig i stand etter samarbeid mellom USA og Storbritannia, noe som skjedde på tvers av uttalte ønsker fra en rekke viktige EU-land.

Det som allikevel er viktig å huske på er at EU neppe kan være noen utløsende faktor; det er forholdet innad i Storbritannia som har betydning. Men i ytterste konsekvens kan EU være avgjørende siden det representerer beskyttelse i en usikker tid. Siden interne

forhold er viktigst vil de to andre uavhengige variablene opptre som pushfaktorer for selvstendighet, mens EU som uavhengig variabel representerer en pull-faktor. Denne faktoren er altså mindre viktig siden det er forholdet mellom storsamfunn og region som er avgjørende. Det vil være få insentiv til å forlate den britiske unionen dersom denne fungerer tilfredsstillende. Teorien kan dessuten kun brukes til prediksjoner når det er snakk om nettopp dette forholdet. Teoriene kan allikevel til en viss grad komme til anvendelse fordi det britiske EU-medlemskapet gjør engelsk dominans mindre truende fordi Storbritannia er medlem i EU kan regionene søke støtte i denne organisasjonen dersom de skulle føle seg som ofre for overtramp. I et slikt scenario vil antakeligvis regionene oppleve det britiske EU-medlemskapet som støttende og med en slik sikkerhetsventil vil det ikke være nødvendig med så drastiske tiltak som løsrivelse. Regionkomiteen med nettverksbinding og muligheter for påvirkning innen EU-system gjør at regionene vil oppleve sin situasjon som mindre sosialt marginaliserende. Økonomiske overføringer fra EU øker også de økonomiske mulighetene. Hagendoorn og Pepels andre teorigruppe vil dermed med mindre sannsynlighet inntreffe på grunn av britisk EU-medlemskap. Økte muligheter for påvirkning som følge av devolusjon minsker også følelsen av å være truet og å føle relativ deprivasjon. Hagendoorn og Pepels første og tredje teori vil dermed predikere at med et slikt resonnement vil det britiske EU-medlemskapet gjøre regional nasjonalisme mindre sannsynlig. Denne variabelen vil bli mindre betydningsfull siden statsfellesskapet i Storbritannia vil være sikret på grunn av det britiske EU-medlemskapet. Det britiske EU-medlemskapet blir dermed den uavhengige variabelen med minst påvirkningskraft, men denne organisasjonen kan samtidig brukes som en sikkerhetsventil for å gjøre en eventuell overgang til selvstendighet for Skottland (og i ytterste konsekvens Wales) enklere.

7.0 Oppsummering og konklusjon

Denne oppgaven har sett på nasjonalisme i Storbritannia. Hovedvekten har vært på den offisielle nasjonalismen og dens bestrebelser etter å videreutvikle ”Britishness”.

Offisiell nasjonalisme ble definert med James Kellas som den nasjonalismen til en stat som omfatter alle de som juridisk sett har rett på statsborgerskap uavhengig av deres etnisitet, nasjonale identitet og kultur. Den offisielle nasjonalismen utbredtes til statsborgerne gjennom en konsolideringsprosess som kalles nasjonsbygging.

Nasjonsbygging ble definert med Øyvind Østerud som summen av direkte og indirekte virkemidler i utviklingen av et nasjonalt fellesskap. Idet jeg har ønsket å se på hvor vellykket denne nasjonsbyggingen har vært i Storbritannia, benyttet jeg meg hovedsakelig av Peter Alters teori om vellykket nasjonsbygging som målestokk. Alter hevder at nasjonsbyggingen kan betraktes som vellykket når a) nasjonalstaten er utgangspunktet for befolkningens politiske og kulturelle identitet; b) man finner en høy grad av troskap mot sentrum; og c) befolkningen aksepterer felles politiske mål.

I oppgaven så jeg på grad av nasjonsbyggingssuksess i forhold til tre faktorer, omgjort til uavhengige variabler, som er antatt å påvirke den britiske nasjonsbyggingen. Disse omhandlet de politiske partiene, opprettelsen av et skotsk parlament og en walisisk forsamling (devolusjon) og det britiske EU-medlemskapet. Første del av analysen hadde til hensikt å se om disse uavhengige variablene virket svekkende eller styrkende på den avhengige variabelen ”nasjonsbygging i Storbritannia”. I den forbindelse konstruerte jeg en nullhypotese til hver av de tre uavhengige variablene som predikerte svekket nasjonsbygging etter påvirkning av de uavhengige variablene med tilhørende alternative hypoteser som predikerte styrket nasjonsbygging etter påvirkning av disse.

For analysen vedrørende de politiske partiers betydning, satte jeg inn den alternative hypotesen som predikerte at den britiske nasjonsbyggingen styrkes med Labour i regjering (i forhold til de konservative i posisjon). Slik det fremgår av delkonklusjonen mener jeg at til tross for at Labour ikke har greid å diffusere en britisk identitet til alle deler av den britiske befolkningen, styrkes nasjonsbyggingen med Labour i posisjon. En

slik konklusjon har blant annet sammenheng med at Labour er det partiet med sterkest helbritisk profil med støtte fra alle deler av unionen. Partiet definerer videre nasjon med samme utgangspunkt som majoriteten av befolkningen og Labour har i større grad enn de konservative maktet å rette befolkningens troskap mot sentrum og skape aksept for felles politiske mål. I forhold til analysen av innføringen av devolusjon sin påvirkning på den britiske nasjonsbyggingen valgte jeg, med forsiktighet, å innsette den opprinnelige hypotesen som predikerte at devolusjon i det lange løp svekker den britiske nasjonsbyggingen. Antydninger om at det er for tidlig å vurdere betydningen av denne variabelen på en grundig måte, ble akkompagnert med tanker om at opprettelsen av et skotsk parlament og en walisisk forsamling i alle fall ikke ser ut til å ha styrket den britiske nasjonsbyggingen foreløpig. Samtidig som regionale identiteter har fortsatt å øke sin betydning, har britiske institusjoner som parlamentet opplevd svekket legitimitet (målt gjennom valgdeltakelsen, i hvert fall for skottenes del). Fremdeles uttrykker dessuten et flertall av britene misnøye med den politisk-administrative organiseringen i Storbritannia. I forhold til påvirkningen av den tredje uavhengige variabelen, det britiske EU-medlemskapet, hevder jeg at det britiske EU-medlemskapet foreløpig ikke har svekket den britiske nasjonsbyggingen, og H3alt ble dermed innsatt. For regionale nasjonalister har ikke EU og Regionskomiteen hatt den betydningen de hadde håpet på. EU vil fortsette å være en organisasjon med nasjonalstater som medlemmer. Regionene vil riktignok bli gitt stadig friere ”spillerom” innen EU, men det er ikke offisiell EU-politikk å fase ut strukturen med nasjonalstater i forhold til en modell basert på regioner og andre styringsorganer på lavere nivå.

Analysen konkluderte som hovedpunkt med at etter påvirkning av to av de tre uavhengige variablene styrkes nasjonsbyggingen i Storbritannia. Allikevel har oppgaven vist at selv de faktorene som hovedsaklig virker styrkende også har svekkende elementer i seg. Eksempelvis konkluderte jeg med at nasjonsbyggingen styrkes med Labour i regjering samtidig som den britiske identitetsutviklingen opplevde bedre tider under de konservative. Om forholdet til EU ble det hovedsakelig konkludert med at EU ikke virker avgjørende svekkende samtidig som organisasjonens eksistens kan senke terskelen for å søke selvstendighet. Disse faktorene sammen med en betydelig

tilstedeværelse av regional nasjonalisme, som er et annet tegn på mislykket nasjonsbygging, gjør at det vil være riktig å hevde at den britiske nasjonsbyggingen er vellykket bare i begrenset grad. Formuleringer av typen ”grad av” innebærer at man har med en kontinuerlig variabel å gjøre noe som gjør det mulig å gradere resultatet. I Storbritannia kan man derfor si at nasjonsbyggingen har vært såpass vellykket at den holder de ulike nasjonene sammen, men ikke vellykket nok til at man kan regne for sikkert en fortsatt union på lang sikt.

Isolert sett er altså den britiske nasjonsbyggingen bare vellykket i en begrenset grad. For å se den britiske nasjonsbyggingen i et komparativt perspektiv, kan det være fruktbart å trekke paralleller til andre nasjonalstater med liknende utfordringer. Spania er således antakeligvis det landet det er mest naturlig å sammenlikne Storbritannia med siden Spania er det eneste landet i Vest-Europa hvor etnonasjonale partier har vært mer utbredt (målt i oppslutning ved valg) enn i Storbritannia. Trekker man slike analogier finner man at spanske myndigheter har lyktes i større grad enn britiske med å diffusere en fellesspansk identitet. Av en undersøkelse fra 1995 framgikk det at bare 10 % av katalanerne ser på seg som utelukkende katalanske (Spencer og Wollman 2002: 178), mens hele 37 % av skottene oppgir at de ser på seg selv som utelukkende skotske (Curtice og Seyd 2001: 236). I Katalonia har spanske myndigheter i tillegg reversert trenden mot økt regional identifisering, mens i Skottland er man vitne til den motsatte (og for nasjonalstatens tilfelle mer svekkende) trenden. Nasjonsbyggingen i Spania fremstår altså som mer vellykket enn den britiske. Både isolert og komparativt sett fremstår derfor den britiske nasjonsbyggingen som delvis mislykket.

Andre del av problemstillingen gikk ut på å vekte de tre uavhengige variablene for på den måten å finne hvilken av de tre som hadde størst innvirkning på nasjonsbyggingen i Storbritannia. I denne delen var det teoretiske grunnlaget til en stor grad basert på Haagendoorn og Pepels arbeid, men også andre teoretikere som blant andre Stephanie Dions teori ble benyttet. Analysen konkluderte med at partivariabelen var den variabelen som i sterkeste grad påvirket den britiske nasjonsbyggingen. En slik konklusjon fordret at det er i den britiske nasjonsbyggingens interesse at Labour forblir

ved regjeringsmakten siden Hagendoorn og Pepels teorier kunne benyttes til å predikere økt regional nasjonalisme med de konservative i regjering. Samtidig har partiene politisk sett stadig nærmet seg hverandre. Dette er en utvikling velgere også har opplevd. Videre har jeg hevdet at devolusjonsvariabelen er den variabelen som påvirker den britiske nasjonsbyggingen mest etter partivariabelen. Dette mener jeg henger sammen med at devolusjon har innebåret at det skotske parlamentet i særdeleshet, men også den walisiske forsamlingen, har fått delegert makt på mange områder. En slik utvikling kan potensielt svekke Westminster og dermed være svekkende for den britiske nasjonsbyggingen. Devolusjon innebærer dessuten at Skottland og Wales får tydelige trekk av selvstendige stater. Videre har devolusjon ført til at Skottland og Wales har oppnådd et mer effektivt og selvstendig samarbeid med EU. Allikevel ser mange av velgerne i disse regionene at de desentraliserte institusjonene ikke har innfridd forventningene. Samtidig ble det antydnet i kap 5.2 (ved hjelp av Alters teori) at denne variabelen har potensialet i seg til å fungere svekkende for Storbritannia, så betydningen bør heller ikke bagatelliseres. Teoretiske funderinger basert i Hagendoorn og Pepels og Dion viser imidlertid at det vil være galt å gi denne variabelen altfor stor betydning, men siden dette er en indre/britisk variabel er den allikevel mer betydningsfull enn EU-variabelen. Denne tredje og siste variabelen er dermed den variabelen med minst påvirkningskraft på den britiske nasjonsbyggingen. EU er en ytre påvirkningskraft og har derfor begrenset påvirkning på den britiske nasjonsbyggingen. EU har dessuten lav legitimitet i Storbritannia (målt gjennom valgdeltakelse) og opinionens støtte til organisasjonen er blant det laveste i EU. Dessuten er det eksplisitt vedtatt at EU skal bestå av nasjonalstater og organisasjonen arbeider således for å bevare nåværende medlemsstaters territoriale integritet. EU-variabelen blir dermed den variabelen som i minst grad kan påvirke den britiske nasjonsbyggingen, mens partivariabelen er den uavhengige variabelen med størst potensiale til å påvirke denne prosessen.

Litteratur

Alter, Peter (1994): *Nationalism*. London: Edward Arnold

Anderson, Benedict (1983): *Imagined communities. Reflections on the origins and spread of nationalism*. London: Verso

Aughey, Arthur (2001): *Nationalism, devolution and the challenge to the United Kingdom state*. London: Pluto Press

Billig, Michael (1995): *Banal nationalism*. London: Sage publications

Birch, Anthony H (1989): *Nationalism and national integration*. London: Unwin Hyman

Blair: Prepare for a “new Europe” (2002, November 28) [online]. –URL: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/2522931.stm

Blair, Tony (1997): *New Britain. My vision of a young country*. Boulder, Colorado: Westview Press

Bogdanor, Vernon (2001): *Devolution in the United Kingdom*. Oxford: Oxford University Press

Bowie, Fiona (1993): “Wales from within: Conflicting interpretations of Welsh identity,” kap. 8 i Sharon Macdonald (red): *Inside European identities*. Providence: Berg

Breuilly, John (1993): *Nationalism and the state*. Manchester: Manchester University Press

Britain “scared” of full role in EU (2002, april 30) [online].- URL:
http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/1958941.stm

Broad, Roger (2001): *Labour's European dilemmas. From Bevin to Blair*.
Basingstoke: Palgrave

Bromley, Cathrine, John Curtice og Ben Seyd (2001): “Political engagement, trust and constitutional reform” kap. 9 i Alison Park, John Curtice, Katarina Thomson, Lindsay Jarvis og Cathrine Bromley (red): *British Social Attitudes, 18. edition 2001/2002*.
London: Sage

Brown, Alice (2000): “Scottish politics after the election: Towards a Scottish political system” kap. 5 i Alex Wright (red): *Scotland – the challenge of devolution*. Aldershot: Ashgate

Buchanan, Allen (1991): *Secession: the morality of political divorce from Fort Sumter to Lithuania and Quebec*. Boulder, Colorado: Westview Press

Calhoun, Craig (1997): *Nationalism*. Buckingham: Open University press

Cesarani, David (1996): “The changing character of citizenship and nationality in Britain”, kap. 4 i David Cesarani og Mary Fulbrooke (red): *Citizenship, nationality and migration in Europe*. London: Routledge

Cesarani, David og Mary Fulbrooke (1996): “Introduction”, kap 1 i David Cesarani og Mary Fulbrooke (red): *Citizenship, nationality and migration in Europe*. London: Routledge.

Connor, Walker (1973): “The politics of ethnonationalism” i *Journal of International affairs* nr 27 (1) 1973, s 1-21

Cinnerelli, Marco (2000): "Britain: A history of four nations", kap. 2 i Louk Hagendoorn, György Csepeli, Henk Dekker og Russell Farnen (red): *European nations and nationalism – theoretical and historical perspectives*. Aldershot: Ashgate

Curtice, John (2000a): "Voting where it counts", *the Guardian* 20. oktober

Curtice, John (2000b) i Hazell, Robert (red): "*The state and the nations. The first year of devolution in the United Kingdom*". Thorverton: Imprint academic

Curtice, John og Ben Seyd (2001): "Is devolution strengthening or weakening the UK?" kap. 10 i Alison Park, John Curtice, Katarina Thomson, Lindsay Jarvis og Cathrine Bromley (red): *British Social Attitudes, 18. edition 2001/2002*. London: Sage

Devine, T.M (1999): *The Scottish nation 1700-2000*. London: Allan Lane

Dion, Stephanie (1996): "Why is secession difficult in well-established democracies? Lessons from Quebec", *British journal of political science* nr 2, april 1996: 269-283. Cambridge: Cambridge University Press

Driver, Stephen og Luke Martell (1998): *New Labour. Politics after Thatcherism*. Cambridge: Polity Press

Dunkerley, David, Lesley Hodgson, Stanislaw Konopacki, Tony Spybey og Andrew Thompson (2002): *Changing Europe. Identities, nations and citizens*. London: Routledge

English nationalism "threat to UK" (2000, januar 9) [online].- URL: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk/596703.stm>

European benefit from devolution (2002, juli 1) [online].- URL: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/scotland/2076623.stm>

Evans, Eric (1994): "National consciousness? The ambivalences of English identity in the eighteenth century," s.145-160 i Claus Bjørn, Alexander Grant og Keith Stringer (red.): *Nations, nationalism and patriotism in the European past*. København: Academic Press

Evans, Geoffrey (2001): "The conservatives and Europe: waving or drowning?" kap. 11 i Alison Park, John Curtice, Katarina Thomson, Lindsay Jarvis og Cathrine Bromley (red.): *British Social Attitudes, 18. edition 2001/2002*. London: Sage

Elcock, Howard og Michael Keating (1998), kap 1 i Howard Elcock og Michael Keating (red.): "*Remaking the union. Devolution and British politics in the 1990's*". London: Frank Cass

Feltham, Andrew (2001): *Believing in Britain. Det konservative parti i Storbritannias konstruksjon av nasjon i forhold til EU og regjeringen*. Oslo: Universitetet i Oslo, Institutt for samfunnsgeografi. Hovedoppgave.

Flora, Peter, Stein Kuhnle og Derek Urwin (1999): *State formation, nation-building, and mass politics in Europe. The theory of Stein Rokkan*. Oxford: Oxford University Press

Fonn, Birgitte Kjos (2001): "På sporet av den tredje veien" s 11-28 i Birgitte Kjos Fonn og Jan Risvik *Blairs battle of Britain* . Norsk Utenrikspolitisk institutt 2001

Førland, Tor Egil og Dag Harald Claes (1998): *Europeisk integrasjon*. Oslo: Ad Notam Gyldendal

Gellner, Ernest (1983): *Nations and nationalism*. Oxford: Blackwell

Guardian, the (2000): "Tony Blair's Britain speech". 28. mars

Guardian, the (2002): "Full text of Jack Straw's speech on the future of the EU", 21. februar

Guardian, the (2002): "Welsh assembly a failure, says Plaid Cymru leader". 20. september

Guibernau, Montserrat (1999): *Nations without states. Political communities in a global age*. Oxford: Polity Press

Guibernau, Montserrat (2001): "National identity and modernity," kap. 4 i Alain Dieckhoff og Natividad Gutiérrez (red): *Modern roots. Studies of national identity*. Aldershot: Ashgate

Habermas, Jürgen (1995): Citizenship and national identity: Some reflections on the future of Europe", kap. 9 i Ronald Beiner (red): *Theorizing nationalism*. Albany: NY State University of New York Press

Hagendoorn, Louk og Josè Pepels (2000): "European nations and nationalism: an introductory analysis," kap. 1 i Louk Hagendoorn, György Csepeli, Henk Dekker og Russell Farnen (red): *European nations and nationalism – theoretical and historical perspectives*. Aldershot: Ashgate

Harris, Robin (2000) i Alan Taylor (red.): "What a state! Is devolution for Scotland the end of Britain?" London: Harper Collins Publishers

Hazell, Robert (2000): "An unstable union: Devolution and the English question," State of the Union annual lecture, 11. desember 2000. London: Constitution Unit, University College London

Heath, Anthony, Bridget Taylor, Lindsay Brook og Alison Park: “*British national sentiment*” i British journal of political science nr 8 1999: 155-177. Cambridge: Cambridge University Press

Heath, Anthony, Roger M. Jowell og John K. Curtice (2001): *The rise of New Labour. Party policies and voter choices*. Oxford: Oxford University Press

Heath, Anthony, Cathrine Rotton og Lindsay Jarvis (2002): “English to the core?”, kap. 8 i Alison Park, John Curtice, Katarina Thomson, Lindsay Jarvis og Cathrine Bromley (red): *British Social Attitudes, 19. edition 2002/2003*. London: Sage

Hechter, Michael (2000): *Containing nationalism* Oxford: Oxford University Press

Heffernan, Richard (2000): *New Labour and Thatcherism. Political change in Britain*. Basingstoke: Palgrave

Hetherington, Peter (2002): “Prescott to push English devolution”, *the Guardian* 6. mai

Hooper, John (2003): “France, Germany forge new links”, *the Guardian* 13. januar

Ishiyama, John T. og Marijke Breuning (1998): *Ethnopolitics in the new Europe*. Boulder, Colorado: Lynne Rienman Publishers

Islam, Faisal (2002): “Resisting the pull of the south”, *the Observer* 12. mai

Jones, Richard Wyn: “*On process, events and unintended consequences: National identity and the politics of Welsh devolution*,” i Paper for Scottish Affairs, august 2001

Keating, Michael (1998): “Is there a regional level of government in Europe?” kap. 1 i Patrick LeGalès og Christian Lequesne (red): *Regions in Europe*. London: Routledge

Keating, Michael (2001): *Nations against the state. The new politics of nationalism in Quebec, Catalonia and Scotland*. Basingstoke: Palgrave

Kelman, Robert C (1997) i Daniel Bar-Tal og Ervin Staub (red): "*Patriotism. In the lives of individuals and nations*". Chicago: Nelson-Hall Publishers

Kellas, James G. (1991): *The politics of nationalism and ethnicity*. London: Macmillan

Kendle, John (1997): *Federal Britain*. London: Routledge

Kostakopoulou, Theodora (2001): *Citizenship, identity and immigration in the European Union. Between past and the future* Manchester: Manchester University Press

Kymlica, Will (1997): *States, nations, and cultures*. Assen: Van Gorcum

Leicester, Graham (2000) i Robert Hazell (red): "*The state and the nations. The first year of devolution in the United Kingdom*". Thorverton: Imprint academic

Llobrea, Josep R. (1997): "The future of ethnonations in a united Europe," kap. 1 i Hans-Rudolf Wicker, (red): *Rethinking nationalism and ethnicity. The struggle for meaning and order in Europe*. Oxford: Berg

Lynch, Phillip (1999): *The politics of nationhood. Sovereignty, Britishness and Conservative politics*. London: Macmillan

McDowall, David (1989): *An illustrated history of Britain*. Essex: Longman

McKie, David (2001): "A nation of shoppers", *the Guardian* 9. august

McMillan, Joyce (1996): "Scotland's quiet revolution," kap. 5 i Richard Caplan og John Feffer (red.): *Europe's new nationalism. States and minorities in conflict*. New York: Oxford University Press

Miller, David (2000): *Citizenship and national identity* Cambridge: Polity press.

Mohan, John (1999): *A united kingdom? Economic, social and political geographies*. London: Arnold

MORId Voting intentions in Great Britain: Recent trends (2003, april 4) [online].- URL: <http://www.mori.com/polls/trends/voting12.shtml>

MORId Labour leader image (2003, april 4) [online].- URL: <http://www.mori.com/polls/trends/lableaderimage.shtml>

MORId Conservative (2003, april 4) [online].- URL: <http://www.mori.com/polls/trends/conleaderimage.shtml>

MORId Voting intentions trends [Scotland] (2003, april 4) [online].- URL: <http://www.mori.com/polls/trends/scotrend.shtml>

MORId Best party on key issues – Constitution/ Devolution (2003, april 4) [online].- URL: <http://www.mori.com/polls/trends/bpoki-constitution.shtml>

MORId Best party on key issues – Europe (2003, april 4) [online].- URL: <http://www.mori.com/polls/trends/bpoki-europe.shtml>

MORId Best party on key issues – Education (2003, april 4) [online].- URL: <http://www.mori.com/polls/trends/bpoki-education.shtml>

MORIh Best party on key issues – Defence (2003, april 4) [online].- URL:
<http://www.mori.com/polls/trends/bpoki-defence.shtml>

MORI Europe (2001, april 5) [online].- URL:
<http://www.mori.com/polls/2001/bdc.shtml>

Neil, Andrew (2000) i Alan Taylor (red.): "*What a state! Is devolution for Scotland the end of Britain?*". London: Harper Collins Publishers

Newman, David (1997): *Sociology. Exploring the architecture of everyday life*. Thousand Oaks, California: Pine Forge Press

No EU superstate "even in 100 years" (2001, juli 27) [online].- URL:
http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/1459009.stm

Osmond, John (2000) i Robert Hazell (red): "*The state and the nations. The first year of devolution in the United Kingdom*". Thorverton: Imprint academic

Pearson, Raymond (1997): "Separatism: Nationalist theory and historical practice", kap 1 i Trude Andresen, Beate Bull og Kjetil Duvold (red): *Separatism: culture counts, resources decide*. Fantoft: Christian Michelsens institutt

Polèse, Mario (1985): "Economic integration, national policies, and the rationality of regional separatism" kap. 5 i Edward Tiryakian og Ronald Rogowski (red): *New nationalisms of the developed west*. London: Allan & Unwin

Premdas, Ralph (1990): "Secessionist movements in Comparative Perspective", kap. 1 i Ralph Premdas, SWR de A. Samarasinghe og Alan B. Anderson (1990): *Secessionist movements in comparative perspective*. London: Pinter

Prime Minister's speech at the Foreign Office Conference (7. januar 2003) [online]-
URL: <http://www.number-10.gov.uk/output/Page>

Rachman, Gideon (2000): "The disunited kingdom", *The Washington quarterly* nr 2
vår 2000

Robbins, Keith (1998): *Great Britain. Identities, institutions and the idea of Britishness*. London: Longman

Roeder, Phillip (1991): "Soviet federalism and ethnic mobilization," i *World politics*
nr 43 1991 ss 196-232

"Scotland House" to open on devolution day (1999, februar 9) [online].- URL:
<http://www.scotlandeuropa.com/dewar2.htm>

Scotland urges more Euro devolution (2001, mai 30) [online].- URL:
<http://news.bbc.co.uk/1/hi/scotland/1359577.stm>

Scott, Kirsty og Gerard Seeman (2001): "SNP revival put on the hold", *the Guardian*
9. juni

Scott, Drew (2002): Constitutional regions and the European Union. Presentert i
Aberystwyth oktober 2002 til the Richard Comission. Paper.

Smith, Anthony D (1993): "The nation: invented, imagined, reconstructed?" i Marjorie
Ringrose og Adam J Lerner (red): *Reimagining the nation*. Buckingham: Open
University press

Smith, Anthony D (1998): *Nationalism and modernism*. London: Routledge

Spence, Thomas (1999): "Britene tror på uavhengighet for Skottland", *Aftenposten* 22. april

Spencer, Phillip og Howard Wollman (2002): *Nationalism. A critical introduction*. London: Sage

Sørensen, Georg (2001): *Changes in statehood*. Basingstoke: Palgrave

Sæter, Martin (2001) "Briteres vanskelige vei til Europas hjerte" s 31-44 i Birgitte Kjos Fonn og Jan Risvik *Blairs battle of Britain* . Norsk Utenrikspolitisk institutt 2001

"Talking independence" [online].- URL: <http://www.snp.org.uk/ti/ch1.2.php>

Tempest, Matthew (2002): "Labour trails SNP in poll", *the Guardian* 3. april

The Committee of the Regions – An Introduction [online].- URL: http://cor.eu.int/presentation/prxro100_en.htm

Thompson, Andrew, Graham Day og David Adamson (1999): "Bringing the "local" back in: The production of Welsh identities," kap. 3 i Avtar Brah, Mary J. Hicknan og Màirtín Mac an Ghail (red): *Thinking identities. Ethnicity, racism and culture*. Basingstoke: Macmillan

Travis, Alan (2002): "Most popular PM of the last 100 years," *the Guardian* 27. april

Treisman, Daniel: "Russia's ethnic revival" i *World Politics* nr 49 1997, ss 212-249. Princeton: Princeton University Press

UK Politics Tories battle for Britain (1999, januar 26) [online].- URL: http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk_politics/263027.stm

Watt, Nicholas (2001): "Hague warns of Britain as a "foreign land" under Labour", *the Guardian* 5.mars

Williams, Hywel (2002): "Parade of the impotents", *the Guardian* 13. mars

Williams, Tim (1989): "The anglicisation of South Wales," kap. 14 i Raphael Samuel (red): *The making and unmaking of British national identity*. London: Routledge

Wintour, Patrick (2000): "Labour tries to reclaim the flag", *the Guardian* 28.mars

Wright, Alex (2000): "Introduction", kap. 1 i Alex Wright (red): *Scotland – the challenge of devolution*. Aldershot: Ashgate

Wright, Vincent (1998): "Intergovernmental relations and regional government in Europe", kap. 3 i Patrick LeGalès og Christian Lequesne (red): *Regions in Europe*. London: Routledge

[www.http://www.snp.org.uk/ti/chl.2.php](http://www.snp.org.uk/ti/chl.2.php).

Østerud, Øyvind (1994): *Hva er nasjonalisme?* Oslo: Universitetsforlaget

Özkirimli, Umut (2000): *Theories of nationalism. A critical introduction*. London: Macmillan Press

Ålund, Aleksandra (1997): "The quest for identity: Modern strangers and new/old ethnicities in Europe," kap. 4 i Hans-Rudolf Wicker, (red): *Rethinking nationalism and ethnicity. The struggle for meaning and order in Europe*. Oxford: Berg